

Metsästä näyttelyihin ja esteille

Koiraharrastus yhteiskunnan muutoksissa Koiramme-lehdessä
1962–2000.

Riika Kivirinta (73087)

Pro gradu-tutkielma

Turun yliopisto

Historian, kulttuurin ja

taiteiden tutkimuksen lai-
tos

Suomen historia

21.5.2012

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/Humanistinen tiedekunta

KIVIRINTA RIIKA: Metsästä näyttelyihin ja esteille. Koiraharrastus yhteiskunnan muutoksissa Koiramme-lehdessä 1962–2000.

Pro gradu -tutkielma, 84 s.

Suomen historia

Toukokuu 2012

Tutkielmassa käsitellään koiraharrastuksen muutosta yhteiskunnallisten muutosten yhteydessä vuodesta 1962 alkaen ja päättyen vuoteen 2000. Koiraharrastus oli vielä tutkimukseni alussa varsin rajoittunutta sisältäen lähinnä vain metsästyksen ja näyttelyt. Pikkuhiljaa koiramäärien lisääntyessä myös koirien kanssa harrastaminen ja sen eri lajit lisääntyivät. Tietoja näistä harrastuksista ja uusista lajeista hain Koiramme-lehdestä, joka on Suomen Kennelliiton virallinen julkaisu.

Tutkimukseni etenee sekä kronologisessa että temaattisessa järjestyksessä. Tutkimusmetodina olen käyttänyt sisällönanalyysia. Eläintutkimus ja varsinkin koiriin liittyvä tutkimus on Suomessa varsin vähäistä, joten lisätietoa harrastuksista olen hakenut lähinnä kunkin aikakauden koirakirjoista.

Tutkimukseni aikana koiraharrastuskenttä laajeni jo melkoisesti ja myös koiran rooli perheessä ja yhteiskunnassa muuttui. Koira asui vielä 1960-luvulla lähinnä maalla, mutta tutkimieni vuosikymmenien aikana ne lisääntyivät huomattavasti kaupungeissa. Koirien tulo kaupunkeihin aiheutti tarpeen uudelleenlaiselle koulutukselle ja sitä myötä myös uudelle harrastukselle. Koirasta tuli yhä useammalle seurakoira ja kumppani, joka osaltaan vaikutti myös koulutustapojen muutokseen. Rankaisemisesta tuli yhä kritisoidumpaa ja sen sijalle tuli yhä useammin palkitseminen oikeasta teosta. Suomen koiraharrastajien mahdollisuudet kansainvälisestäkin paranivat tutkimukseni loppuvuosikymmenillä. Matkailu lisääntyi koiraväen parissa varsinkin 1980-luvun lopulta alkaen. Uudet harrastukset kuten tottelevaisuuskoulutus ja agility lunastivat paikkansa koiraharrastuksen kartalla, tuoden Suomeen lopulta jopa agilityn Maailmanmestaruuskilpailut vuonna 2000. Näyttelyt pitivät paikkansa isoimpana koiraharrastuksena läpi vuosikymmenten, mutta metsästys sen sijaan vähenee ainakin Koiramme-lehden artikkelien mukaan.

Asiasanat: Koirat, kouluttaminen, agility, koiranäyttelyt, metsästys, toko, Kennelliitto, kasvatus, koiraharrastus, kaupungistuminen, matkailu.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Villieläimestä työtoveriksi ja harrastuskaveriksi	1
1.2. Tutkimuskysymykset	3
1.3. Aikaisempi tutkimus, lähteet ja lähdekritiikki	5
1.4. Metodi	9
1.5. Keskeiset termit ja lyhenteet	10
2. Kuono metsästä kohti kaupunkia	13
2.1. Metsästys vallitsee harrastuksissa	13
2.2. Koira valtaa kaupungit 1960-luvulla	23
2.3. Koirien aiheuttamat ongelmat luovat tilaa uudelle harrastuk- selle	26
3. Koirien elämä muutoksessa 1970–1980-luvuilla	31
3.1. Vapaa-ajan, rahan ja matkailun lisääntyminen	31
3.2. Näyttelyt ottavat valta-aseman koiraharrastusartikkeleissa	39
3.3. Matkailun lisääntyminen koirien elämässä	44
4. Laman odottamattomat vaikutukset koiraharrastuksessa	50
4.1. Lama lisää koiramääriä rajusti	50
4.2. Koirasta tulee kumppani	54
4.3. Uusi liikunnallinen harrastus astuu kuvioihin	68
5. Loppuluku	75
Lähteet	80

1. Johdanto

1.1. Villieläimestä työtoveriksi ja harrastuskaveriksi

Ihmisen ja suden kanssakäyminen alkoi todennäköisesti jo noin 120 000 vuotta sitten, tietyn tyyppisenä metsästyskumppanuutena.¹ Ihmiset ottivat mahdollisesti susilta mallia siitä, kuinka metsästää joukkona kuten sudet laumoina.² Susien kesyyntyminen alkoi ainakin 13 000 vuotta sitten. Todisteita näiden kesyyntyneiden susien, eli ensimmäisten koirien tärkeydestä tuon ajan ihmisille voidaan löytää esimerkiksi hautapaikoista, joihin koira on haudattu omistajansa mukana.³ Koirat alkoivat jakautua selkeästi erilaisiin ryhmiin noin 6000 vuotta sitten.⁴ Koiran ensimmäisiä töitä ihmisen kumppanina oli vahtikoirana toimiminen, paimenten auttaminen sekä metsästyksessä avustaminen.⁵ Myöhemmin koiria alettiin käyttää koiratappeluissa. Myös koirien juoksukilpailuilla on ainakin 1800 vuoden mittainen historia.⁶ Jossain vaiheessa havaittiin koirien kyky vartioida laumaa sekä avustaa poliisia ja armeijaa. 1900-luvulla ymmärrettiin koirien mahdollisuudet vammautuneiden avustamisessa. Koirasta tuli silmät sokeille ja korvat kuuroille. Koira onkin kotieläimistä kaikkein muunnelluin, rotuja on valtava määrä ja ne kaikki on jalostettu erilaisiin tarkoituksiin. Aluksi koiria jalostettiin vain työkoiriksi, kuten juuri metsästykseseen ja paimennukseen sekä kilpailuihin, mutta myös seurakoiria on ollut jo kauan. Tosin seurakoiratkin tekivät alkuun työtä, kuten pitivät isäntänsä lämpimänä öisin ja keräsivät sängyssä olleet kirput. Varsinaisia lemmikkikoiriakin on kuitenkin ollut jo muinaisina aikoina.⁷ Vaikka lemmikkikoiria on ollut jo antiikin aikana, oli niitä esimerkiksi uuden ajan alun Pariisissa lähinnä ylhäisöllä, ja vasta 1800-luvulla myös porvaristo alkoi hankkia koiria lemmikeikseen ja perhekoirasta tuli modernin elämän klisee.⁸

Koiran työura ei kuitenkaan ole aiheena omassa työssäni vaan tutkin koira harrastuskaverina. Metsästys kuuluu aiheeseeni, koska nykyään se on lähinnä harrastus eikä enää ammatti. Metsästyskokeilla, jotka nykyään ovat metsäs-

¹ Kalof 2007, 7.

² Ratamäki 2009, 43.

³ Kalof 2007, 8.

⁴ Clutton-Brock 1991, 48.

⁵ Clutton-Brock 199, 34.

⁶ Clutton-Brock 199, 34.

⁷ Clutton-Brock 1991, 34.

⁸ Kete 1994, 1.

tysharrastuksen keskiössä, on Suomessa varsin pitkä historia. Niistä ensimmäinen järjestettiin jo vuonna 1893 Turengissa.⁹ Metsästyksen suosio näkyy myös suosituimmissa koiraroduissa, joissa suomenajokoira on ollut kymmenen parhaan joukossa kaikki tutkimukseni kattavat vuodet.¹⁰ Metsästys on myös näkyvimpiä aiheita artikkelien suhteen Koiramme-lehden artikkeleissa, varsinkin tutkimukseni alkuvuosikymmeninä.

Koiraharrastuksen yksi pitkäkestoisimpia ilmiöitä ovat näyttelyt, joista ensimmäinen järjestettiin jo vuonna 1859 Newcastle-upon-Tynessa Isossa-Britanniassa pointtereille ja settereille ja mukana oli 60 koiraa.¹¹ Kaikkien rotujen ensimmäinen näyttely järjestettiin myös Isossa-Britanniassa Birminghamissa pian ensimmäisen näyttelyn jälkeen samana vuonna.¹² Mielenkiintoista on, että ensimmäiset näyttelyt järjestettiin jo ennen kuin ensimmäinen kennelklubi, Englannin kennelklubi, perustettiin vuonna 1868.¹³ Suomessa edettiin mahdollisesti järkevämmässä järjestyksessä, kun ensin vuonna 1889 perustettiin Finska Kennelklubben.¹⁴ Ensimmäinen Suomen kennelklubin näyttely järjestettiin vuonna 1891 Helsingissä, ja näytteillä oli 157 koiraa.¹⁵ Näyttelyiden tarkoituksena oli alun perin jalostuskoirien sopivuuden arviointi,¹⁶ mutta rotumääritelmien kehittäminen ja koiranäyttelyharrastuksen laajeneminen on tehnyt niistä yhä enenevässä määrin koirien kauneuskilpailuja. Toki monet kasvattajat etsivät siitosparia koiralleen näyttelytulosten kautta.

Tottelevaisuuskokeet ja tottelevaisuuskoulutus tulivat Suomen harrastuskartalle 1960- ja 1970-luvun vaihteessa, ainakin osittain siksi, että koiramäärä kasvoi tuolloin melkoisesti, varsinkin kaupungeissa. Virallinen koetoiminta alkoi vuonna 1969.¹⁷ Tottelevaisuuskokeet ovat kaikille koirille avoimia, oli koira sitten rotukoira tai sekarotuinen. Aluksi tottelevaisuuskokeet suunniteltiin vain seurakoirille

⁹ Koiramme 3/1996, 34.

¹⁰ Koiramme 10/1965, 9. Koiramme 2/1971, 39–41. Koiramme 2/1975, 34–35 Koiramme 2/1980, 61–63. Koiramme 3/1985, 20–22. Koiramme 1-2/1990, 7-10. Koiramme 1-2/2000, 53–57.

¹¹ Palukka et al 2005, 7.

¹² Vuorinen 1999, 15.

¹³ Klever 1965, 30.

¹⁴ Mäkelä-Alitalo 1998, 19.

¹⁵ Vuorinen 1999, 15.

¹⁶ Suomen kennelliiton www-sivut. (näyttelyt)

¹⁷ Korpela 2000, 86.

ja niitä kutsuttiin Koiramme-lehdessäkin seurakoirientottelevaisuuskokeiksi. Käyttökoirilla oli jo omat lajinsa, joten tottelevaisuuskokeen ei katsottu antavan näille harrastajille mitään uutta. Aluksi luokkia oli vain kaksi, mutta nykyään niitä on neljä. Vasta vuonna 1996 sekarotuiset saivat osallistumisoikeuden kilpailuihin, kunhan ne olivat tunnusmerkitty.¹⁸ Valioituminen ei kuitenkaan ole helppoa ja vaikka koesuorituksia oli vuonna 1996 yli 7 000, tottelevaisuusvalioita tuli vain 30.¹⁹

Agility on koiraharrastuksena varsin uusi, mutta nopeasti leviävä laji. Ensimmäistä kertaa agility esiteltiin Isossa-Britanniassa, sen suurimassa koiranäyttelyssä Cruftsissa vuonna 1978, kun John Varley oli vastuussa väliaikaohjelmasta. Varley oli harrastanut esteratsastusta ja saanut sen kautta idean koirien hyppykilpailusta. Varleyn tehtävä ei ollut millään lailla helppo, väliaikaohjelman kun oli tarkoitus viihdyttää näyttelyn varsin monimuotoista yleisöä. Tässä ensimmäisissä kilpailuissa oli mukana kahdeksan koiraa ja yksi varakoiri.²⁰ Menestys oli loistava, mikä ei sinällään ole ihme, koska laji oli suunniteltu niin, että sen päälähtökohtia olivat hauskuus, koirien turvallisuus ja yleisön puhuttelu. Suomeen agility saapui vuonna 1986, jolloin se esiteltiin Helsingin messukeskuksen koiranäyttelyssä. Koiramme-lehdessä ensimmäinen maininta agilitystä löytyy kuitenkin jo vuodelta 1983, jolloin se myös oli esillä Iso-Britannian Cruftsissa.²¹

1.2. Tutkimuskysymykset

Tutkielmani tavoitteena on tutkia koiraharrastuksessa tapahtunutta muutosta 1960-luvulta 2000-luvulle Koiramme-lehden kirjoitusten avulla. Tarkoitukseni on selvittää, miten yhteiskunnan muutokset, kuten kaupungistuminen, vaikuttivat koiraharrastuksen kehittymiseen. Lähdeaineiston muodostavat Koiramme-lehden harrastuksia ja koirien kouluttamista käsittelevät kirjoitukset, sekä koirien muuttuvaan elämään liittyvät tekstit. Keskeisimmät kysymyksetni ovat: 1. Miten koiraharrastus on muuttunut käsiteltävänä ajanjaksona? 2. Miten siihen ovat vaikuttaneet yhteiskunnan yleiset muutokset? sekä 3. Miten koirien kouluttami-

¹⁸ Korpela 2000, 86.

¹⁹ Korpela 2000, 87.

²⁰ Jalakas 2007, 159.

²¹ Koiramme 5/83. s.14,28

nen on muuttunut harrastusten ja yhteiskunnan muuttuessa? Koiramme-lehden antamaa kuvaa täydennän tutkittavan ajanjakson koirankoulutusoppailla.

Koiraharrastusta ja koirien kouluttamista lähestytään tutkielmassa yhteisölliseltä kannalta. Koirat ovat olleet osa yhteisöämme lähes aina ja niiden kouluttaminen yhteisöön sopiviksi on ollut tärkeää kautta aikojen. Sopeuttamisen merkitys kasvaa erityisesti 1960–1970-luvulla, kun koiria alkoi olla yhä suuremmissa määrin myös kaupungeissa ja lemmikkeinä kerros- ja rivitaloissa. Koirien kouluttaminen yhteiskuntakelpoisiksi tekee niistä miellyttäviä seuralaisia sekä kaupungissa että maaseudulla. Kuten lastenkasvatus, koirankasvatus on sidoksissa yhteisön arvoihin ja normeihin, minkä toivon näkyvän tutkimuksessa koulutustapojen muutoksena vuosikymmenien kuluessa.

Suurin syy aiheen valintaan on oma mielenkiinto koiria kohtaan, joka syttyi oman koiran hankinnan myötä muutama vuosi sitten. Koiraharrastuksen monipuolisuus on varsin ylenpalttista aloittelevalle koiraharrastajalle ja valinnanvaikeus voi olla suuri. Toki monet koiranottajat ovat jo ennen koiran hankintaa päättäneet, mitä haluavat harrastaa ja valitsevat koiransa rodun sen mukaan. Vaikka itsellenikin oli lajiksi koiraa ottaessa valittuna agility, ei se valitettavasti koiran terveydestä johtuen onnistunut. Kun lähdin hakemaan muuta lajia, törmäsin lajien massaan, josta valinnanvaikeus oli melkoinen.

Koiraharrastuksen muutos on mielenkiintoinen tutkimuskohde ja myös hyvin ajankohtainen, koska koirien määrä Suomessa tuntuu koko ajan vain lisääntyvän. Koiraharrastus myös monipuolistuu yhä edelleen ja koirille tarjotaan jatkuvasti enemmän erilaisia palveluja koirahieronnasta akupunktioon. Onkin varsin mielenkiintoista tutkia, miten koiraharrastus on monipuolistunut ja miten koirista on tullut yhä useammalle ihmiselle harrastuskaveri ja lemmikki, työkaverin sijaan. Koirat ovat mitä ilmeisimmin tulleet jäädäkseen lemmikeiksi, harrastuskavereiksi, työkavereiksi ja oppaiksi. Koiran käyttö on monipuolistunut myös työkoirien alueella. On tullut paljon uusia tullikoiria ja koirien nenää osataan hyödyntää yhä enemmän erilaisten laittomien aineiden etsimisessä. Työkoirien urien monipuolistumisen, kuten opaskoirien, kuulokoirien, tuholaisetsintäkoirien ja

pommikoirien tulon työkoirien kartalle, jätän kuitenkin tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Samoin ulkopuolelle jäävät rekikoirat sekä vinttikoirien juoksukilpailut. Vaikka nekin ovat selkeästi harrastuksia, niissä ei juuri tapahdu minkäänlaista muutosta tutkittuna ajanjaksona. Näistä lajeista kirjoitetut artikkelit ovat hyvin samantyyllisiä koko tutkimusajanjaksoni ajan. Rekikoirista ja juoksukilpailuista ilmestyi muutama artikkeli vuodessa, niin 1960-luvulla kuin 1990-luvullakin. Varsinaista muutosta tällä harrastuksen saralla on siis vaikeaa huomata. Metsästys, näytellyt, tottelevaisuuskoulutus ja agility ovat myös suosituimpia koiraharrastuksia, joten sekin puhuu puolestaan, kun valitsin ne työni keskiöön.

1.3. Aikaisempi tutkimus, lähteet ja lähdekritiikki

Aiempi tutkimus eläimistä ja koirista on varsin vähäistä historian alueella, ja historiatieteellistä tutkimusta koiraharrastuksesta en ole löytänyt oikeastaan yhtään. Vuonna 1994 Kathleen Kete teki tutkimuksen *The Beast in the Boudoir – Petkeeping in nineteenth-century Paris*, jossa tutkitaan lemmikkien pitämistä ja sen aiheuttamia mielikuvia.²² Suomessa, Oulun yliopistossa, on tehty vuonna 1996 pro gradu-tutkielma *Lemmikkieläimen merkitys ihmiselle, ihminen-lemmikkieläin-suhteen tarkastelua tarveteoreettisesta näkökulmasta*.²³ Tämä on ehkä ainoa tutkimus, jossa koiraharrastusta edes hieman sivutaan. Suomessa on tehty muutama muukin pro gradu-tutkielma koirien ja ihmisen välisestä suhteesta ja koirasta perheyhteisön jäsenenä. Filosofian piirissä koirista on tutkimusta, mutta se on pääasiassa keskittynyt koiran tuntemuksiin ja koirien ja muiden eläinten oikeuksiin, kuten Elisa Aaltolan teos *Eläinten moraalinen arvo*.²⁴ Lääketieteellistä tutkimusta koirista löytyy, mutta sekään ei valitettavasti ole aiheeni kannalta lainkaan relevanttia. Sosiologian alalla koiria on tutkittu lähinnä kumppaneina ja avustajina sekä sitä, millainen merkitys koiralla tai muulla lemmikillä on ihmiselle, kuten vuonna 1987 *Anthrozoos* lehdessä julkaistu Alexa Albertin ja Kris Bulcroftin artikkeli *Pets and Urban Life*.²⁵ Lemmikkien

²² Kete 1994.

²³ Heikkinen, Paavoseppä 1996.

²⁴ Aaltola, 2004.

²⁵ Albert, Bulcroft 1987.

pitämistä on tutkinut myös James Serpell teoksessaan *In the Company of Animals: a Study of Human-animal Relationships*.²⁶

Eläintutkimus on ylipäättään varsin vähän tutkittu ala Suomen historian piirissä. Turun yliopistossa on tehty hevosiin liittyvä pro gradu-työ, Hanna Toikan Koni, karvakorva, ystävä: hevonen suomalaisten sotamuistoissa 1939–1944,²⁷ joka tutkii sotamuistojen kautta hevosen ja sen hoitajan suhdetta sodan aikana. Koiriin liittyviä pro gradu ei ole Turussa tehty vielä yhtään. Koiran kulttuurihistoriasta on julkaistu vuonna 2011 FT Jukka Kauppinen tekemä kirja, jossa lähteinä ovat vanhat koirakuvat ja O.A.F. Lönnbomin muistiinpanot koirista 1900-luvun alusta.²⁸ Kirja on aikarajaukseltaan kuitenkin työni ulkopuolella. Linda Kalof on tutkinut eläimiä ja niiden merkitystä ihmisille teoksessaan *Looking at Animals in Human History*, joka on yksi harvoja historiallisia eläintutkimuksia.²⁹ Teoksessaan Kalof tutkii sitä, miten ihminen on eläintä kuvannut historian eri vaiheissa. Hän on myös toimittanut eläinten kulttuurihistoriaa käsittelevän kuusiosaisen sarjan *Cultural History of Animals*.³⁰ Kuusiosaisesta sarjasta vain viimeisestä löytyy työni kannalta relevantti artikkeli Margo DeMellon *The Present and Future of Animal Domestication*, joka käsittelee koiria osana kulttuuria. Kulttuurihistoriassa eläintutkimusta onkin tehty melko paljon, verrattuna muihin historian alueisiin. Useamman ihmistieteen yhteisesti julkaisema artikkelikokoelma *Ihmisten eläinkirja, muuttuva eläinkulttuuri*, keskittyy eläintutkimuksen tavoitteisiin.³¹ Ihmistieteiden anti eläintutkimukselle onkin uusissa tarkastelukulmissa sekä niiden yhdistämisessä.³² Eläimiin suuntautuvan suuren mielenkiinnon luulisi kuitenkin näkyvän myös tällä alalla yhä lisääntyvänä tutkimuksena tulevaisuudessa. Mielenkiintoista on, että eläinten moraalin ja oikeuksien tutkimusta on tehty jo ainakin 1970-luvulta lähtien ja jopa melko paljon, mutta historiallista eläintutkimusta ei ole vielääkään tehty juuri lainkaan.

²⁶ Serpell 1986.

²⁷ Toikka, 2010.

²⁸ Kauppinen 2011.

²⁹ Kalof 2007.

³⁰ Kalof 2007.

³¹ Kainulainen, Sepänmaa (toim.) 2009, 12.

³² Kainulainen, Sepänmaa (toim.) 2009, 11.

Tutkimuksen lähdeaineiston muodostaa Koiramme-lehti, joka oli ja on edelleen varsin suurilevikkinen koiriin keskittynyt lehti. Tutkimuksessani käytän koirien kouluttamista ja harrastuneisuutta koskevia artikkeleita vuosilta 1962–2000. Tutkittava materiaali on rajattu alkamaan vuodesta 1962, koska tällöin muodostettiin yksi yhteinen Kennelliitto, kun Suomen Kennelliitto ja Suomen Kennelklubi yhdistyivät.³³ Toisena syynä 1960-luvun alun valintaan on se, että silloin näkyi vielä metsästyksen suuri merkitys koiraharrastukselle. Tutkimuksen toiseksi pääksi olen valinnut vuoden 2000, koska silloin lehti oli jo selkeästi monipuolisempi erilaisista koiraharrastuksista kertovien artikkelien suhteen. Vuonna 2000 Suomi myös järjesti agilityn MM-kilpailut Helsingissä. Koiramme-lehti on myös Kennelliiton virallinen julkaisu ja menee näin ollen kaikille Kennelliiton jäsenille.

Koiramme-lehti sopii hyvin harrastuspohjan tutkimiseen, koska se on laajalevikkisin koira-aiheinen lehti Suomessa ja sitä on julkaistu jo vuodesta 1896. Vuonna 1968 Koiramme-lehden levikki oli noin 13 000 kappaletta³⁴. Koiramme-lehden levikki oli vuonna 2011 123 000 kappaletta.³⁵ Lehdellä on siis harrastuslehdeksi varsin laaja levikki ja sen avulla tavoitetaan paljon koiraharrastajia. Irtonumerona lehteä on saanut ostaa vasta 1990-luvulta, mutta se on edelleen hyvin vähäistä, koska tilaushinta on halpa.³⁶ Lehden pääasiallisen lukijakunnan muodostavat siis Kennelliiton jäsenet.

Artikkeleista käytän kaikkia lehden varsinaisia artikkeleita kuten esimerkiksi pääkirjoituksia ja koulutuspalstoja. Tutkimukseni ulkopuolelle jätän kokonaan yleisönosastot ja nuorisopalstat. Varsinaisiin artikkeleihin sisällytän työssäni siis lehden toimituksen tekemät artikkelit. Mieli-pidepalstat, joille lukijat kirjoittavat, sekä nuorisopalstat, joka on tarkoitettu lähinnä kouluikäisille, jäävät siis pois. Vaikka lukijat kirjoittavatkin aiheistani, oli aihetta kuitenkin rajattava, joten päätin ottaa vain lehden varsinaiset artikkelit mukaan ja jättää yleisön mielipiteet tutkimukseni ulkopuolelle. Artikkelien määrän olen laskenut sisällysluettelosta, jos sellainen on ollut käytössä. Jos sisällysluetteloa ei ole ollut käytössä, olen yrittänyt parhaani mukaan laskea artikkelit itse.

³³ Koiramme 5–6/1962, 81.

³⁴ Koiramme 1/1968, 24.

³⁵ kennelliitto.fi. katsottu 25.2.2012

³⁶ Tiedot on saatu sähköpostitse Koiramme-lehden päätoimittajalta 27.2.2012

Olen tehnyt Koiramme-lehdestä kokonaistutkimuksen käyttäen lähteenä vuosien 1962–2000 kaikkia numeroita, muutamaa puuttuvaa numeroa lukuun ottamatta. Tutkittavana on ollut lehtiä 38 vuodelta, noin 380 lehteä. Joka vuosi ilmestyy kymmenen lehteä, joista kaksi kaksoisnumeroa. Turun yliopiston kirjaston kokoelmasta puuttuu vuodelta 1984 joulukuun numero sekä neljä lehteä vuodelta 1989, jolloin puuttuvat molemmat kaksoisnumerot. Myöskään Turun kaupunginkirjastosta ei näitä puuttuvia lehtiä löydy. Tutkimusmateriaali muodostui tutkittujen Koiramme-lehtien sisältämistä aiheeseen liittyvistä artikkeleista. Valtaosa artikkeleista oli asiatyylisiä artikkeleita, joiden tarkoituksena oli jakaa tietoa metsästysharrastuksesta, koirien kouluttamisesta ja myöhemmin muista harrastuksista ja niihin tarvittavista taidoista, sekä muun muassa siitä, minne koiran voi viedä matkan ajaksi hoitoon.

Koulutusoppaita käytän jokaiselta tutkitulta vuosikymmeneltä, ja hieman vertailupohjaa tutkimalleni ajanjaksolle antamaan käytän vuonna 1957 julkaistua Einar Edströmin teosta Koira ja sen isäntä.³⁷ Edströmin kirja oli Ruotsissa varsin suosittu ja siksi se julkaistiin myös Suomessa.³⁸ 1960-luvun koiraoppaista valitsin Ulrich Kleverin Suuren koirakirjan.³⁹ Kleverin kirjan valitsin pääasiassa sen monipuolisuuden vuoksi.

1970-luvulta valitsin Bo Ekstamin teoksen Koiranomistajan opas, joka julkaistiin 1979.⁴⁰ Samalta vuosikymmeneltä käytän myös Barbro Eklundin teosta Koira-näyttelyopas, joka on vuodelta 1978.⁴¹ 1980-luvulta otin mukaan Anders Hallgrenin teoksen Kotikoiran kasvatus vuodelta 1985.⁴² Käytän myös 1989 julkaistua Andrew Edneyn ja Robert Mugfordin kirjaa Koiran hoito ja kasvatus, joka julkaistiin 1989.⁴³ Tutkimukseni viimeiseltä vuosikymmeneltä valitsin mukaan Anders Hallgrenin uudistetun teoksen Kotikoiran kasvatus, vuodelta 1996.⁴⁴

³⁷ Edström 1957.

³⁸ Edström 1957, 5.

³⁹ Klever 1965.

⁴⁰ Ekstam 1979.

⁴¹ Eklund 1978.

⁴² Hallgren 1985.

⁴³ Edney, Mugford 1989.

⁴⁴ Hallgren 1996.

Toisena teoksena aivan tutkimukseni viimeiseltä vuodelta eli vuodelta 2000 käytän Ulla Kokon, Veli-Risto Cajanderin ja Rilla Nummisalon teosta Oma koira.⁴⁵

Suomalaisen yhteiskunnan muutoksia tarkastellessa käytän Henrik Meinanderin tutkimusta Tasavallan tiellä, josta yleiset kehityslinjat tulevat ilmi. Meinanderin teos on varsin kattava yleisteos Suomen historiasta. Toisaalta käytän myös Visa Heinosen tutkimusta Muutoksia suomalaisten vapaa-ajan vietossa – kotisohvalla, yhteisössä ja matkailuelämyksissä. Heinosen tutkimuksessa on tietoja matkailun muutoksesta sekä vapaa-ajan lisääntymisestä.

Lehtiä tutkiessa pitää aina miettiä myös lähdekritiikkiä. Koiramme-lehti lähteenä on yleinen harrastuslehti, joten tahallista vääristelyä lehdessä tuskin esiintyy. Täytyy kuitenkin muistaa se, että myös harrastuslehdessä artikkelin on ylitettävä uutiskynnys. Kaikkea ei julkaista vaan vain asiat, jotka harrastajia tiettyinä aikana kiinnostavat. Itsestäänselvyyksiä koira-alan lehdessä tuskin kuitenkaan on, koska uusia harrastajia tulee koko ajan lisää, ja he kaipaavat tietoa asioista, jotka pitkänlinjan harrastajat jo osaavat ja tietävät. Tästä johtuen monet artikkelit ilmestyvät modernisoidussa muodossa useana vuonna. On myös hyvä muistaa, että koska lehti on koira-alan lehti, se kuvaa pääasiassa harrastuksia ja koiran pitoa koiran kannalta positiivisessa valossa. Harrastukset esitetään pääasiassa hyvässä valossa, ja koiran huono käytöskään ei yleensä johdu koirasta, vaan kouluttajasta tai ympäristöstä. Koiramme-lehti haluaa todennäköisesti virallisena Kennelliiton julkaisuna myös edistää positiivisen koirakuvan luomista ja näin ollen mahdollisesti välillä jättää tekemättä artikkeleita vaikeista aiheista.

1.4. Metodi

Työni kuuluu laadullisen tutkimuksen piiriin, koska lähteeni ovat laadullisia. Laadullinen aineisto on pelkistetyimmillään aineistoa, joka on ilmiänsuhtaan tekstiä.⁴⁶ Metodiksi valitsin sisällön analyysin, koska tutkittaessa lehtiä ja yhteiskun-

⁴⁵ Kokko, Cajander, Nummisalo 2000.

⁴⁶ Eskola, Suoranta 2003, 15.

nallista muutosta tuntui se järkevimmältä metodilta. Sisällönanalyysi on sekä yksittäinen metodi, että väljä viitekehys, joka voidaan liittää erilaisiin analyysimenetelmiin.⁴⁷ Itselläni sisällönanalyysi on kuitenkin juuri metodi. Sisällönanalyysi on menettelytapa, jonka avulla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti.⁴⁸ Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, kuten diskurssianalyysikin, joten siinä tarkastellaan tekstimuotoisia aineistoja. Tutkittavat tekstit voivat olla esimerkiksi kirjoja, lehtiä, haastatteluita tai puheita. Omassa työssäni pääosassa ovat tietenkin Koiramme-lehden vuosikerrat. Koiramme-lehdet ovat osa populaarikulttuuria ja sopivat näin ollen mainiosti laadullisen tutkimuksen piiriin.⁴⁹

Sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri lähtökohtaan, jotka ovat aineistolähtöinen, teoriaohjaava sekä teorialähtöinen.⁵⁰ Sisällönanalyysin muodoista työni kuuluu aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin.⁵¹ Aineistolähtöisessä analyysissä on omat ongelmansa, joista ehkä suurin on se, että laadullinen aineisto ei lopu koskaan.⁵² Siksi on varsin tärkeää rajata oma lähdeaineistonsa tarkkaan. Työni olen jakanut osiin kronologisesti, koska näin parhaiten pystytään näkemään kunkin vuosikymmenen tuomat muutokset ja sen, miten koiraharrastus pidemmällä aikavälillä muuttuu. Toisaalta työni jaottelu on myös temaattinen, lähtien liikkeelle kaupungistumisesta, jatkuen taloudelliseen kasvuun ja päättyen lamaan ja siitä toipumiseen.

1.5. Keskeiset lyhenteet ja termit

Kun käsittelen työssäni metsästystä, sisällytän siihen kaiken metsästyksen liittyvän ja siihen kuuluvat kokeet. Suomessa metsästyskoirakokeisiin kuuluvat ajokokeet (ajok), hirvenhaukkukokeet (hiv), kanakoirien erikoiskokeet (kaer), karhunhaukkutaipumuskokeet, linnunhaukkukokeet (lint), luolakoirien taipumuskokeet (lut), metsästyskoirien jäljestämiskoe (mejä), mäyräkoirien ajokokeet (mäaj), noutajien metsästyskoe (nome), noutajien taipumuskoe (nou), spa-

⁴⁷ Tuomi, Sarajärvi 2009, 91.

⁴⁸ Tuomi, Sarajärvi 2009, 103.

⁴⁹ Eskola, Suoranta 2003, 118.

⁵⁰ Tuomi, Sarajärvi 2009, 107–108.

⁵¹ Tuomi, Sarajärvi 2009, 108.

⁵² Eskola, Suoranta 2003, 19.

nieleiden metsästyskoe (spme/spve) sekä spanieleiden taipumusko (spa).⁵³ Pääasiassa metsästyksen keskittävät artikkelit keskittyvät kuitenkin kilpailuihin, kuten ajokoirien vuosittaiseen kilpaan tai hirvenhaukkukokeeseen, johon osallistuvat lähinnä karjalan karhukoirat. Laskiessani eri aiheista olevia artikkeleita sisällytän kuitenkin kaikki edellä mainitut osioon metsästys. Numeerisesti sisällytän metsästysosioon myös koulutusartikkeleita, jotka keskeisesti liittyvät juuri metsästysharrastukseen tai metsästyskoiriin.

Näyttelytoiminnasta puhuttaessa käytetään usein lyhenteitä ROP, VSP ja RYP ja BIS. ROP on lyhenne sanoista rotunsa paras, VSP on lyhenne sanoista vastakkaisen sukupuolen paras ja RYP tulee taas sanoista ryhmänsä paras.⁵⁴ Koirien ryhmittelystä kerron lisää näyttelyistä puhuttaessa. BIS on taas lyhenne sanoista Best in show eli näyttelyn paras.⁵⁵ Jos lyhenteiden perässä on numero, tarkoittaa se esimerkiksi ryhmäkilpailun toisen sijan saanutta, jonka lyhenne olisi RYP2. ROP lyhenteen perässä ei numeroita voi olla ja RYP ja BIS lyhenteiden perässä voi olla numerot 1-4 tarkoittaen neljää parasta. Näyttelyt voivat olla kv-näyttelyitä, tarkoittaen kansainvälistä kaikkien rotujen näyttelyä tai kr-näyttelyitä, tarkoittaen kansallista kaikkien rotujen näyttelyä. Ry-näyttelyt ovat vain tietyn ryhmän näyttelyitä.

TOKO on lyhenne sanasta tottelevaisuuskoe, mutta sillä tarkoitetaan myös tottelevaisuuskoulutusta.⁵⁶ Omassa työssäni TOKO on yleensä lyhenne juurikin tottelevaisuuskoulutuksesta. Vain kilpailuista puhuttaessa TOKO voi olla lyhenne myös tottelevaisuuskokeesta. Yleensä TOKO:sta puhuttaessa puhutaan siis valmentautumisesta tottelevaisuuskokeeseen eli tottelevaisuuskoulutuksesta. Tottelevaisuuskoulutus on kaikille koirille sopivaa tekemistä. Jos tähtäimenä ovat kilpailut ja kokeet, aloitetaan harjoittelu jo varsin nuorien pentujen kanssa. Koulutuksen tarkoituksena on opettaa koiralle miellyttävää ja hallittua käyttäytymistä sekä koiran ohjaajalle oikeaa ja asiallista koiran käsittelytaitoa.⁵⁷ TO-

⁵³ Palukka et al 2005, 138–161.

⁵⁴ Palukka et al 2005, 58.

⁵⁵ Palukka et al 2005, 57.

⁵⁶ Kennelliiton [www-sivut](#). (toko)

⁵⁷ Kennelliiton [www-sivut](#). (toko)

KO:ssa kilpaillaan neljässä eri luokassa, jotka ovat alokasluokka, avoinluokka, voittajaluokka sekä erikoisvoittajaluokka.⁵⁸

Agility on koirien esteratakilpailu ja sen nimi tulee suoraan englanninkielen sanasta ”agility”, joka tarkoittaa ketteryyttä. Agility on varsin vauhdikas ja yleisöystävällinen laji, jossa koirat etenevät määrättyssä järjestyksessä esteradalla, omistajan ohjaamana. Omistaja ei kuitenkaan saa radalla koskettaa koiraansa. Agility on kehitetty hevosten esteratsastuskilpailuiden pohjalta.⁵⁹ Agilityssä puhutaan myös mineistä ja maxeista, sekä myöhemmin medeistä. Minit olivat alun perin pieniä koiria alle 40 senttimetriä ja maxit tästä isompia.⁶⁰ Kun mukaan myöhemmin tulevat medit ovat ne kooltaan 35–42,99 senttimetriä korkeita, jolloin maxit ovat suurempia kuin 43 senttimetriä ja minit pienempiä kuin 35 senttimetriä.⁶¹

Työssäni käytän termiä sosiaalistaminen, jolla tarkoitetaan koiran opettamista hyväksymään vieraat ihmiset sekä eläimet. Koira sosiaalistetaan heti pennusta pitäen, jotta se oppii käyttäytymään kaupungin vilinässä ja jotta se ei pelästyisi pieniä asioita vain siksi, että ne ovat sille uusia. Koiran pitää oppia sietämään muita koiria, vaikka se ei niiden kanssa leikkiä haluaisikaan. Jos koira sietää muita koiria, siitä tuskin tulee remmiräyhääjää ainakaan tästä syystä. Koira on hyvä sosiaalistaa myös mahdollisimman monen näköisiin ja ikäisiin ihmisiin, jotta se ei esimerkiksi ala paimentaa lapsia, vain koska se ei ymmärrä lapsia pieniksi ihmisiksi. Sosiaalistamiseen kuuluu myös koiran totuttaminen ympäristöön, jossa se elää. Jos koiran on tarkoitus elää kaupungissa, on se pentuna opetettava sietämään ihmisvilinää ja kulkemaan toreilla ilman hämmennystä ja remmissä riehumista.

Käytän myös termiä rekisteröity koira, kun puhun koiramääristä. Nämä rekisteröidyt koirat ovat Kennelliiton kunakin vuonna uusina koirina rekisteröidyt koirat. Koiriin sisältyvät uudet pennut sekä ulkomailta tuodut ja Suomen rekisteriin laitetut koirat. Kennelliiton rekisteriin pääsevät vain puhdasrotuiset koirat, joten

⁵⁸ Palukka et al 2005, 77.

⁵⁹ Palukka et al 2005, 79.

⁶⁰ Koiramme 4/1989, 34.

⁶¹ Kennelliiton www-sivut. (agility)

sekarotuisten määrä jää työni puolesta pois. Koiravero tilastoihin sisältyisivät myös sekarotuiset, mutta valitettavasti koiravero tiedot ovat olleet kuntakohtaisia, eikä niistä löydy valtakunnallista yhteenlaskettua määrää.⁶² Työni järkevyyden kannalta pidin siis Kennelliiton tilastoa järkevämpänä kertoessani koiramääristä.

2. Kuono metsästä kohti kaupunkia

2.1 Metsästys vallitsee harrastuksissa

1960-luvulle tultaessa Koiramaailma oli muutosten edessä. Suomen Kennelklubi oli jakautunut kahtia vuonna 1934 ja Suomessa oli siis vuosikymmenten ajan toiminut kaksi yleisvaltakunnallista kenneljärjestöä.⁶³ Sodan jälkeisinä vuosikymmeninä huomattiin, että eteenpäin päästäisiin paremmin yhteisvoimin kuin kilpailemalla.⁶⁴ Sovun luominen ei kuitenkaan ollut helppoa, ja vaikka yhteistyötä kehitettiin jo heti sodan jälkeen, saatiin tuloksia aikaan vasta 1962, jolloin perustettiin yksi yhtenäinen Kennelliitto.⁶⁵

Sota oli verottanut Suomen koirakantaa varsin epätasaisesti. Kotimaiset koirarodut pärjäsivät paremmin ja varsinkin suuret seurakoirat, kuten tanskandoggit vähenivät rajusti.⁶⁶ Kun vuonna 1938 molempien kenneljärjestöjen yhteenlaskettu rekisteröintimäärä oli 2 164,⁶⁷ oli se vuonna 1944 vain 1 705.⁶⁸ Tultaessa 1960-luvulle rekisteröinnit Kennelliittoon alkoivat kasvaa vauhdikkaammin. Vuonna 1956 Kennelliittoon rekisteröitiin 2 813 koiraa ja vuonna 1960 jo 6 727 koiraa.⁶⁹ Koiramäärät alkoivat siis olla selkeästi kasvusuunnassa, kun tultiin 1960-luvulle.

Koiran irtipitäminen oli kaupungeissa ollut poliisiohjesäännöllä kiellettyä jo ainakin vuonna 1951, mutta maastossa koiran vapaana pitäminen oli ilmeisesti vielä

⁶² Puhelimella varmistettu Tilastokeskuksesta 16.5.2012.

⁶³ Mäkelä-Alitalo 1998, 57–59.

⁶⁴ Mäkelä-Alitalo 1998, 225.

⁶⁵ Mäkelä-Alitalo 1998, 225.

⁶⁶ Mäkelä-Alitalo 1998, 160.

⁶⁷ Mäkelä-Alitalo 1998, 92–95.

⁶⁸ Mäkelä-Alitalo 1998, 161–163.

⁶⁹ Mäkelä-Alitalo 1998, 230.

sallittua ainakin eräretkillä.⁷⁰ Metsästyskoirat sen sijaan saivat olla irti vain metsissä, joihin metsästysoikeuden haltija, maanomistaja tai vuokraaja oli antanut luvan mennä.⁷¹ Rauhoitusaika oli kuitenkin jo säädetty alkamaan maaliskuun alusta jatkuen elokuun loppuun. Toisaalta maaliskuussa oli luvallista metsästää kettuja ja suuria petoeläimiä metsästettiin myös rauhoitusaikana.⁷² Kaupungeissa koirien piti olla kytkettyinä ympäri vuoden.⁷³

Metsästys ei enää 1960-luvulla ollut edes sivuelinkeino juuri kenellekään vaan se oli muuttunut selkeämmin harrastukseksi. Metsästäjien oli myös tultava toimeen yhä useampien yhdistysten ja ryhmien kanssa. Metsästäjien oli otettava yhä enemmän huomioon luontoaktivistit, marjastajat, sienestäjät ja lintuharrastajat.⁷⁴ Metsästyksenkin yhteiskunnan muutos oli tuonut uusia piirteitä. Yhä useampi metsästäjä asui kaupungissa, joten metsälle oli lähdettävä autolla. Vain harva voi enää lähteä metsälle kävellen suoraan kotoaan. Autosta onkin tullut lähes pakollinen varuste metsästyksessä, varsinkin koiran kanssa hirviä metsästettäessä.⁷⁵ Metsästyksellä ei ole enää mitään tekemistä talouden tai riistakannan säätelyn kanssa, vaan valtiot tarjoavat riistaa jopa rahasta metsästäjille.⁷⁶

Harrastustasolla metsästys oli vielä varsin suosittua 1960-luvulla, ainakin jos ajattelemme Koiramme-lehden artikkeleiden määrää. Vuosien 1962–1969 välillä julkaistuihin 727 artikkelista 120 käsitteli jollain tavalla metsästystä. Vertailun vuoksi näyttelyistä kertovia artikkeleita oli tuolloin vain 75. Seuraaville vuosikymmenille mentäessä metsästysartikkelit selkeästi vähenivät. Metsästys oli varmasti yksi tunnetuimpia harrastuksia koiramaailmassa, ja niitä harvoja, jotka kaikki tunsivat. Metsästämisellä koiran kanssa on Suomessakin varsin pitkät perinteet, ja ajokoirametsästystä on saatettu harrastaa Suomessa jopa yli 450 vuotta.⁷⁷ Onhan myös oma kansallisrotumme, suomenpystykorva, metsästyskoira. Metsästäjillä on myös varsin pitkät perinteet Kennelliitossa, koska juuri

⁷⁰ Becker 1951, 86.

⁷¹ Edström 1957, 200.

⁷² Edström 1957, 201.

⁷³ Edström 1957, 202.

⁷⁴ Virtanen 1994, 159.

⁷⁵ Virtanen 1994, 159.

⁷⁶ Järvinen 2000, 72–73.

⁷⁷ Koiramme 4/1976, 14.

metsästäjät perustivat vuonna 1889 Suomen kennelklubin. Tarkoituksena heillä oli parantaa metsästyskoirien laatua.⁷⁸ Vuonna 1897 Kennelklubin tarkoitus määriteltiin näin:

*”Suomen Kennelklubin tarkoituksena on Suomen maassa herättää harrastusta puhdasrotuisen koirasiitelmän saavuttamiseksi, semmoista siitosta edistää sekä työskennellä koirilla metsästämissä kohottamiseksi.”*⁷⁹

Mielenkiintoista on, että myös Ruotsissa perustettiin Svenska kennelklubben samana vuonna, ja myös siellä perustajina olivat metsästäjät. Ruotsissa ensimmäinen lehti ilmestyi jo vuonna 1889.⁸⁰ Suomen ensimmäistä lehteä, Suomen kennelklubin aikakausilehteä,⁸¹ saatiin odottaa vuoteen 1896.⁸² Vuonna 1893 vahvistettiin myös näyttely- ja metsästyskoesäännöt.⁸³

Metsästäminen koiran kanssa ei ole oikeastaan vain yksi harrastus. Metsästyskoiria on monia ja useimmiten ne on tarkoitettu juuri tiettyyn metsästyslajiin. Vuonna 1997 maassamme käytettiin metsästykseseen noin 60 erirotuista koiraa, joista kaikilla on oma tyylinsä auttaa metsästyksessä.⁸⁴ Koiria käytettiin paljon ajavina koirina, joiden tehtävä oli haukkuen ajaa takaa eläintä, jotta se jossain vaiheessa tulee metsästäjän näköpiiriin. Tällaisia koiria olivat muun muassa suomenajokoira.⁸⁵ Jo tuolloin suomenajokoira oli metsästyskoirista suosituin.⁸⁶ Ajaville koirille järjestetään ajokokeita (ajok).

Toinen suuri ryhmä ovat lintukoirat, jotka jaotellaan vielä neljään ryhmään: seisoviin, ylösajaviin, noutaviin sekä haukkuviin lintukoiiriin. Seisovat lintukoirat etsivät lintuja ja kun vainuavat maassa olevan linnun, ne pysähtyvät ja seisomalla osoittavat metsästäjälle linnun olemassa olon.⁸⁷ Tällaisiin koiiriin kuuluvat esimerkiksi pointterit, joiden nimikin juontaa juuri englannin sanasta to point, viitata

⁷⁸ Koiramme 5/1996, 11.

⁷⁹ Mäkelä-Alitalo 1998, 25.

⁸⁰ ruotsin kennelliiton [www-sivut](http://www.svenskaklubben.se).

⁸¹ Koiramme 6–7/1976, 7.

⁸² Koiramme 5/1996, 11.

⁸³ Mäkelä-Alitalo 1998, 27.

⁸⁴ Christoffersson 1997, 25.

⁸⁵ Christoffersson 1997, 25.

⁸⁶ Koiramme 8/1964, 10.

⁸⁷ Christoffersson 1997, 30.

johonkin.⁸⁸ Seisovat koirat miellettiin kuitenkin lähinnä yläluokan koiriksi ja niillä metsästys oli tietynlainen herrasmieslaji. Seisovilla koirilla metsästys oli vielä 1960-luvulla suhteellisen uusi harrastus Suomessa. Koirat olivat myös kalliita ja seisovan koiran koulutus miellettiin melko hankalaksi.⁸⁹

Ylösajavat koirat eivät seiso linnuille, kuten seisovat lintukoirat, vaan haukkuen lähettävät linnun lentoon ja sitten pysähtyvät, jotta metsästäjä voi turvallisesti ampua.⁹⁰ Tällaisia koiria ovat muun muassa cockerspanielit. Noutavat lintukoirat tulevat käyttöön vasta ampumisen jälkeen, jolloin ne hakevat saaliin ja tuovat sen metsästäjälle.⁹¹ Noutavia rotuja ovat esimerkiksi labradorinnoutaja ja kul-tainen noutaja. Koska noutajat ovat varsin suosittuja koiria, ovat myös nome- ja nou-kokeet melko suosittuja. Viimeinen ryhmä, haukkuvat lintukoirat, pitää sisäl-lään metsästyspystykorvat, kuten suomenpystykorvan. Kun koira löytää puussa olevan linnun, sen on haukullaan saatava linnun huomio itseensä ja samalla haukku opastaa metsästäjän paikalle.⁹² Tällaisille koirille järjestetään linnun-haukkukokeita.

Metsästyskoiriin kuuluvat vielä hirvikoirat, jotka hakevat hirven maastosta ja sitten haukulla ilmaisevat metsästäjälle, minne tämän kuuluu tulla.⁹³ Tällainen koira on muun muassa karjalankarhukoira, vaikka sillä voidaan toki metsästää myös karhuja. Vanhan tyylin karhumetsästys talvipesältä, jossa talviunia nukku-va karhu herätettiin ja koirien avulla pidettiin pesällä, tosin kiellettiin kokonaan 1960-luvulla,⁹⁴ jonka jälkeen karhua on jouduttu metsästäämään hirven kanssa samaan tapaan. Tällaiseen karhun pysäyttämiseen keskeltä metsää ja paikalla pitämiseen ei edes kaikilla karjalankarhukoirilla enää urheus riitä. Kuitenkin kar-hunhaukkutaipumuskokeita järjestetään yhä edelleen. Suositumpi koemuoto kuitenkin on hirvenhaukkukokeet, joissa tarkastellaan koiran kykyä helpommalla eläimellä, hirvellä.

⁸⁸ Klever 1965, 207.

⁸⁹ Edström 1957, 45–46.

⁹⁰ Edström 1957, 32.

⁹¹ Edström 1957, 35.

⁹² Edström 1957, 37.

⁹³ Edström 1957, 36.

⁹⁴ Järvinen 2000, 93.

Terrierit ovat pääsääntöisesti olleet luolakoiria, jotka siis ajavat eläimet ulos luolistaan ja metsästäjän näkyville.⁹⁵ Suomessa kettuterrieri on perinteinen luolametsästyskoira. Suomessakin järjestetään luolakoirille edelleen luolakoirien taipumuskokeita. Metsästys siis ei todellakaan pohjaa vain yhteen rotuun tai tyyliin, mikä ehkä tekikin siitä varsin suosituksen harrastuksen. Koiramme-lehdessä näkyivät kuitenkin lähinnä ajokoirat, haukkuvat lintukoirat sekä hirvikoirat.

Koirakirjat tukevat myös kuvaa siitä, että metsästys oli harrastuksena melko iso ja koirista varsin suuri osa oli metsästyskoiria. Einar Edströmin 1957 ilmestyneessä kirjassa, *Koira ja sen isäntä*, koirat on luokiteltu kolmeen ryhmään. Ensimmäinen ja isoin ryhmä on metsästyskoirat, seuraavana palveluskoirat ja viimeisenä seurakoirat.⁹⁶ Metsästyskoiria kirjassa esitellään 30, kun palveluskoiria vain kuusi ja seurakoiria 21.⁹⁷ Ulrich Kleverin kirjassa, *Suuri koirakirja*, vuodelta 1965 metsästyskoiria esitellään 44, seurakoiria 45 ja palveluskoiria 27.⁹⁸ Yritin Kleverin kirjasta jaotella koirat samaan tapaan kuin ne oli jaoteltu Edströmin kirjassa. Muutamaa rotua en laittanut mihinkään kolmesta ryhmästä Kleverillä, koska ne eivät mielestäni niihin kunnolla sopineet. Toisaalta määritin cockerspanielin Kleverilläkin metsästyskoiriin vaikka jo tuolloin tämä spanieli oli siirtymässä enemmän seurakoiraluokkaan. Luvut kuitenkin osoittavat metsästyskoirien olevan varsin tärkeällä sijalla ja niitä esitelläänkin kirjoissa hyvin paljon. Toisaalta jo Edström määrittää vinttikoirat seurakoiriin,⁹⁹ vaikka ne perimältään ovatkin metsästäjiä, ja juuri tähän näköaistilla metsästämiseen perustuvat myös vinttikoirien juoksukilpailut, joissa ne jahtaavat liikkuvaa viehettä.

Metsästyskoirien ajokokeet ovat olleet todella suosittuja jo 1950-luvulla, ja 1960-luvun alussa näihin kokeisiin osallistui vuosittain 400–600 ajokoiraa.¹⁰⁰ Ajokokeista kertova artikkelisarja ilmestyi vuonna 1962 kolmessa eri osassa, kolmessa peräkkäisessä numerossa.¹⁰¹ Vuonna 1963 Koiramme-lehdessä oli suhteellisen iso artikkeli hirvenhaukuista, jotka siis oli suunnattu lähinnä karja-

⁹⁵ Edström 1957, 39.

⁹⁶ Edström 1957, 34.

⁹⁷ Edström 1957, 34–82.

⁹⁸ Klever 1965, 183–285.

⁹⁹ Edström 1957, 70–74.

¹⁰⁰ Koiramme 5–6/1962, 81

¹⁰¹ Koiramme 5–6/1962, 82–84, Koiramme 7–8/1962, 105–108, Koiramme 9/1962, 128–130.

lankarhukoirille ja harmaille norjanhervikoirille.¹⁰² Vuonna 1963 lehdissä oli myös artikkelit riistan hajusta ja sen toteamisesta¹⁰³ jaettuna kahteen lehteen, riistakilpailusta¹⁰⁴ sekä ajokoirien kouluttamisesta metsästyskokeisiin.¹⁰⁵ Metsästystä ei siis käsitelty vain yhdeltä kannalta vaan mukana oli sekä koulutusta, kilpailutuloksia että pohdintaa kokeisiin osallistumisesta. Mielenkiintoista on myös, että välillä jopa pääkirjoituksessa oletuksena oli, että perheeseen otettava koira oli metsästyskoira. Vuonna 1965 Pääkirjoituksessa koiran ottamista kommentoitiin näin:

*”Nyt on vuorossa kysymys, saadaanko koirasta opetetuksi ja koulutetuksi miellyttävä koira ja hyvä metsästystoveri, vai tuleeko siitä ehkä keskinkertaista heikompi koira, jolla on muutamia ei-toivottavia lisäominaisuuksia.”*¹⁰⁶

Toisaalta suurimpana osana vuosista lintukoirista vain suomenpystykorville tarkoitetut haukkukokeet pääsivät lehteen. Muut lintukoiraryhmät jäivät paljolti lehden ulkopuolelle. Vuoden 1964 Koiramme-lehdessä oli toki juttu kenttienvoittajakilpailusta, mutta artikkelista käy ilmi, että osallistujina oli vain neljä pointteria ja kaksi englanninsetteriä, mikä on kyllä varsin vähäinen osallistujamäärä.¹⁰⁷ Toisaalta melko laajan artikkelin saaneessa hirvenhaukkukokeessakin oli mukana vain yhdeksän koira.

Vuonna 1965 ajokokeet saivat uudet säännöt, ja tätä pidettiin niin tärkeänä, että se oli heti ensimmäisen numeron ensimmäisen sivun aihe.¹⁰⁸ Tällaisesta huomiosta voitaneen päätellä, että metsästyksessä varsinkin ajokokeet olivat hyvin arvostettuja. Oikeastaan koko 1960-luku oli sääntöjen uusimisen aikaa. Todennäköisesti osittain juuri yhden yhteisen Kennelliiton muodostumisen myötä oli myös kokeiden säännöt yhdenmukaistettava. Sääntöjä uusittiin niin näyttelyrintamalla kuin metsästyksenkin piirissä.¹⁰⁹

¹⁰² Koiramme 1–2/1963, alk.10.

¹⁰³ Koiramme 3/1963, alk.4. ja 4/1963, 10.

¹⁰⁴ Koiramme 4/1963, 18–19.

¹⁰⁵ Koiramme 10/1963, 4–6.

¹⁰⁶ Koiramme 6–7/1965, 1.

¹⁰⁷ Koiramme 5/1964, 9.

¹⁰⁸ koiramme 8–9/1965, 1 ja 9.

¹⁰⁹ koiramme 1/1965, 1.

Vuonna 1964 järjestetystä ajokoirien Kilpa-ottelusta oli Koiramme-lehdessä varsin laaja artikkeli. Kilpa-otteluun sai osallistua vain kolme koiraa kustakin neljästä lohokosta, jotka olivat etelä, itä, länsi ja pohja, sekä tietenkin mestaruutta puolustava edellisen vuoden voittaja.¹¹⁰ Koirien, jotka osallistuivat kilpaan, oli jo täytynyt osoittaa kyvykkyytensä aiemmin. Metsästyskokeisiin osallistuminen oli vuonna 1965 ollut varsin huimaa. Koiria oli pelkästään ajokokeisiin osallistunut yli 2 000. Tällaista suurta intoa kokeisiin osallistumisessa pidettiin todella positiivisena asiana koirien käyttöominaisuuksia ajatellen.¹¹¹ Vuonna 1966 pistettiin kuitenkin vielä paremmaksi, kun pelkästään ajokokeisiin osallistui 2 450 koiraa.¹¹² Osittain voidaan 1960-lukua pitää metsästysharrastuksen osalta vielä laajentumisen aikana. Suomenpystykorvien linnunhaukkukokeita oli pidetty vuodesta 1950 lähtien ja 1967 aloitettiin järjestämään maaotteluita Ruotsin kanssa.¹¹³ Metsästys harrastuksena ei siis ainakaan vielä 1960-luvulla osoittanut mitään hiipumisen merkkejä. Vain näyttelyissä kävi enemmän koiria kuin metsästyskokeissa.¹¹⁴

Näyttelyissä kävivät tietenkin myös metsästyskoirat, joten varsinaisesti näyttelyt ja metsästys kulkivat rintarinnan, ainakin vielä 1960-luvulla, kun rodut eivät olleet jakaantuneet näyttely- ja metsästyslinjaisiin koiriin. Suomalaisten metsästyskoirien, kuten suomenajokoiran ja suomenpystykorvan kohdalla näyttelyt palvelevat edelleen metsästyskoirien käyttöominaisuuksiakin, mistä osaltaan kertoo se, että suomenpystykorvan nykyinen rotumääritelmä on kirjoitettu jo vuonna 1946.¹¹⁵

Jo 1960-luvulla oli havaittavissa selkeä vuosittainen jakauma artikkeleiden kesken. Koska talvi oli metsästysaikaa, metsästyksestä kertovat artikkelit painottuivat alkuvuoteen tai toisaalta kouluttamista koskevat syksyyn. Isoimpien kilpailuiden, kuten Kilpa-ottelun ja hirvenhaukkujen tulokset julkaistiin yleensä alkuvuodesta. Jos ei heti tammikuun numerossa, niin yleensä viimeistään seuraavassa. Kesällä ilmestyvissä lehdissä metsästykseen liittyviä artikkeleita toki oli,

¹¹⁰ Koiramme 2/1965, 14–16.

¹¹¹ Koiramme 1/1966, 1.

¹¹² Koiramme 1/1967, 1.

¹¹³ Tuominen 1994, 183–184.

¹¹⁴ Tuominen 1994, 183–184.

¹¹⁵ Tuominen 1994, 32.

mutta vähemmän. Kulta-aikaa metsästysartikkeleille oli marraskuusta maaliskuuhun venyvä aikaväli.

Tultaessa 1970-luvulle ja tarkasteltaessa metsästyksestä kertovia artikkeleita Koiramme-lehdessä, voidaan huomata niiden määrän pudonneen verrattuna vaikkapa näyttelyistä kertoviin artikkeleihin. Vuosina 1970–1979 metsästyksestä kertovia artikkeleita oli 184, kun taas näyttelyistä juttuja oli 329. Yhteensä artikkeleita oli 2 290. Jos siis verrataan 1970-lukua 1960-lukuun, voidaan huomata, että näyttelyt ovat artikkelien määrässä jättäneet metsästyksen reilusti taakseen.

Metsästys ei harrastuksena ole aina helppo, sillä se on aina sidoksissa riistakantojen määriin. Metsästyspolitiikan keskeisenä tavoitteena onkin aina ollut metsästyksen jatkuvuuden turvaaminen ja metsästysmahdollisuuksien lisääminen riistakantoja vaarantamatta.¹¹⁶ Riistakantojen turvaaminen oli välillä näkyvissä myös Koiramme-lehdessä, kun puhetta tuli esimerkiksi jänisten riittävydestä ajokokeissa.¹¹⁷ Metsästysharrastukseen tuli myös 1960-luvulla uusia ulottuvuuksia, kun metsästäjien tuli alkaa suorittaa myös riistanhoidollisia toimia.¹¹⁸ Tällainen uusi vaatimus saattoi olla ongelmallinen esimerkiksi kaupungissa asuvan metsästäjän mielestä, koska nyt metsään ei aina voinutkaan lähteä vain metsästämään vaan sinne piti mennä myös esimerkiksi viemään pönttöjä linnuille.¹¹⁹ Riistanhoidon saaminen osaksi metsästystoimintaa ei suinkaan ollut helppoa, koska se oli vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja tapahtui usein metsästysseurojen puitteissa. Jos seurojen toiminta oli passiivista, ei riistanhoito tietenkään voinut onnistua.¹²⁰ Riistanhoidosta haluttiinkin metsästysseuratoiminnan keskeinen päätavoite, mutta varsinainen kehittämistyö pääsi vauhtiin vasta 1960-luvun lopulla.¹²¹ Varsinkin koiraharrastajalle uudet velvoitteet saattoivat olla raskaita, koska riistanhoidollisiin toimenpiteisiin tuskin sai ottaa koiraa mukaan. Uudet velvoitteet saattoivat myös osaltaan karkottaa uusia harrastajia, jotka olisivat mielellään käyneet vain metsällä.

¹¹⁶ Ilesviita 2005, 31.

¹¹⁷ Koiramme 4/1996, 34.

¹¹⁸ Ilesviita 2005, 284.

¹¹⁹ Ilesviita 2005, 287.

¹²⁰ Ilesviita 2005, 284.

¹²¹ Ilesviita 2005, 286.

Osittain esimerkiksi ketunmetsästyksen vähenemiseen vaikutti varmasti myös se, että vuoden 1975 jälkeen ketuista ei enää maksettu tapporahaa.¹²² Mahdollisesti tällainen uusi suhtautuminen riistaan myös vähensi Koiramme-lehden halua julkaista artikkeleita metsästyksestä. Olihan se muuttunut 1970-luvulla yhä kyseenalaisemmaksi harrastukseksi. Ehkä juuri sen takia osassa metsästysartikkeleita haluttiin korostaa sitä, että kaikissa metsästyskokeissa ei suinkaan koiraharrastaja tarvinnut metsästyskorttia, eikä näitä kokeita laskettu metsästyksen piiriin.¹²³ Toisaalta ehkä juuri esimerkiksi ajokoirametsästyksen historiaan vetoaminen oli tapa oikeuttaa metsästysartikkelit lehdessä.¹²⁴

Vuoden 1962 metsästyslaki kielsi koirien irtipitämisen huhtikuun alusta elokuun puoleenväliin, jotta linnuilla olisi pesintärauha.¹²⁵ Vuonna 1983 kaikkien eläinten pesimäaika rauhoitettiin, myös petojen.¹²⁶ Lakimuutoksessa otettiin huomioon myös karhut, joiden kevätmetsästys kiellettiin kokonaan.¹²⁷ Vuonna 1993 pesintärauhan aikaa pidennettiin ja se alkoi jo maaliskuun alusta.¹²⁸ Metsästäjille nämä lait aiheuttivat aivan uudenlaisia haasteita. Ennen vuotta 1983 metsästyskoiria oli voinut keväälläkin käyttää petojen metsästykseseen, mutta nyt metsästyskoiran käyttö rajautui tiukasti vain talvi kuukausiin. Karhunmetsästäjille karhujen kevätmetsästyksen lopettaminen oli varmasti vaikeaa. Koirien irtipitämisestä oli tehty yhä hankalampaa, mikä tietenkin hankaloitti myös koirien kouluttamista.

Koiraa sai rauhoitusaikana pitää irti vain omalla pihalla tai koirille suunnatuilla aidatuilla alueilla. Metsästäjien lukumäärä kuitenkin kasvoi, aseet paranivat, asutus levisi metsästyksmaille ja tiestä laajeni, mikä aiheutti uusia ongelmia metsästettävän riistan suhteen. Näistä syistä riistakantojen vahvuus heikkeni Suomessa jo ennen 1960-lukua, ja jatkoi heikkenemistään 1960-luvulla.¹²⁹ Esimer-

¹²² Ilesviita 2005, 311.

¹²³ Koiramme 6–7/1975, 52–53.

¹²⁴ Koiramme 4/1976, 14–15.

¹²⁵ Partanen 2011, 47.

¹²⁶ Ilesviita 2005, 313.

¹²⁷ Ilesviita 2005, 314.

¹²⁸ Finlexin [www-sivut](http://www.finlex.fi)

¹²⁹ Ilesviita 2005, 262–263.

kiksi Pohjois-Suomesta haluttiin supistaa vapaata metsästysoikeutta, joka tietenkin vähensi myös pohjoisen metsästäjien pyyntimahdollisuuksia.¹³⁰

Myös metsästyksen julkinen kuva huononi tutkimusjaksoni kuluessa. Jo 1960-luvun lopulla metsästäjät kokivat, että tiedotusvälineet toivat metsästyksen esille epäoikeudenmukaisella tavalla.¹³¹ Erityisesti 1980-luvulla metsästys oli tiedotusvälineiden kiinnostuksen kohteena ja yleensä metsästäjien mielestä negatiivisessa sävyssä.¹³² Metsästys profiloitui paljolti eläinten tappamiseksi, ja metsästäjät kokivat olevansa ahtaalla luonnonsuojelua korostavassa yhteiskunnassa.¹³³ Tällainen yleinen mediakuva tuskin ainakaan lisäsi Koiramme-lehden halukkuutta julkaista metsästykseseen liittyviä artikkeleita, ja jos niitä julkaistiin, piti niissä olla positiivinen pohjavire. Vielä 1960-luvulla luonnonvarat nähtiin kuitenkin kulutettavina hyödykkeinä, mutta jo 1970-luvulla luonnonvaroja alettiin arvioida myös muista kuin välineellisen hyötykäytön perspektiivistä.¹³⁴

Metsästyksen saama tila koirakirjoissa 1950- ja 1960-luvulla oli myös melko iso suhteessa muihin harrasteisiin tai töihin. Einar Edströmin kirjassa, Koira ja sen isäntä, pelkälle metsästykselle on annettu lähes 13 sivua, kun esimerkiksi veto-koirat saavat kuusi sivua ja seurakoirat vain kolme sivua.¹³⁵ Seurakoirien erottele myös koulutuksellisesti erilleen metsästyksestä näkyy hyvin Edströmin kirjassa. Kirjassa puhutaan kasvatuksesta ja opetuksesta, joista kasvatus kuuluu antaa kaikille koirille, mutta koulutuksesta vain osa kuuluu seurakoirille ja kunnan koulutus vain metsästys- ja palveluskoirille.¹³⁶ Kleverin kirjassa vuodelta 1965 ei enää varsinaisesti kerrota, mitä metsästyskoirille tai palveluskoirille opetetaan enemmän, vaan käsitellään sitä, mitä kaikkien koirien tulisi osata.¹³⁷ Kleverin kirjan ilmestymisaikaan koiria oli jo sen verran paljon myös kaupungeissa, että kattavaan yleisteokseen ei enää voinut laittaa erityisosaamisesta kertovia osioita. Metsästyskoirien koulutukselle toki oli jo ennenkin ollut kattavampia teoksia, mutta Kleverin teoksessa voi huomata, että koulutuksesta puhutaan lähinnä

¹³⁰ Ilesviita 2005, 267.

¹³¹ Ilesviita 2005, 323.

¹³² Ilesviita 2005, 324.

¹³³ Ilesviita 2005, 324–325.

¹³⁴ Ilesviita 2005, 333–334.

¹³⁵ Edström 1957, 87–125.

¹³⁶ Edström 1957, 133–135.

¹³⁷ Klever 1965, 42–70.

kaikkiin koiriin suuntautuvana pakollisena osana. Tällaiset yleiset ohjeet, jotka sisälsivät myös seurakoirat, ennakoivat jo uuden harrastuksen tuloa. Seurakoirille selkeästi kaivattiin enemmän koulutusta ja sen saamisesta oltiin valmiita maksamaan kouluttajille. Kaupungeissa koirien oli osattava kulkea hihnassa kauniisti ja osattava ohittaa muita koiria varsin pienellä välimatkalla ilman tappe-
luita.

2.2 Koira valtaa kaupungit 1960-luvulla

Suomessa oli muuttoliike alkanut suuntautua maaseudulta kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin jo 1950-luvulla, ja mitään hidastumisen merkkejä muutossa ei vielä 1960-luvulla ollut. Maalta muutettiin kaupunkeihin esimerkiksi työn tai koulutuksen perässä. Maatalous ei tarjonnut enää töitä tarpeeksi monelle, joten nuorten oli pakko lähteä etsimään työtä muualta. Työpaikat olivat kaupungeissa, joten sinne oli lähdettävä. Pohjois- ja Itä-Suomessa kylät tyhjenivät, mikä tarkoitti sitä, että kasvaviin taajamiin täytyi rakentaa lisää asuntoja.¹³⁸ Monissa taajamissa tämä tarkoitti kerrostaloasuntojen rakentamista. Vielä 1950-luvulla maaseutuväestö ei kuitenkaan vähentynyt, koska syntyvyys oli sen verran korkea. Vasta 1960-luvulla maaseutu alkoi todenteolla tyhjentyä.¹³⁹ 1960-luku oli-
kin varsinaista kaupunkiin muuton aikaa ja jo 1970-luvulla muuttoliike hiljeni melkoisesti.¹⁴⁰ Jo vuonna 1960 yli puolet Suomen väestöstä asui taajamissa, joissa asui 2,5 miljoonaa ihmistä. Samaan aikaan haja-asutusalueilla asui enää 2 miljoonaa suomalaista.¹⁴¹

Suomessa, kuten muissakin teollistuneissa maissa, syntyvyys pieneni huippuvuodesta 1947 vuoteen 1973, joka oli todellinen pohjavuosi syntyvyydessä. Samaan aikaan kuitenkin kuolleisuus laski.¹⁴² Ihmiset elivät yhä vanhemmiksi ja yhä useampi lapsi selvisi aikuisuuteen. Vaikka siis syntyvyys laski, Suomen väkiluku kuitenkin nousi. Tämä väkiluvun nousu näkyi myös kaupunkien asukasmäärien kasvuna. Pelkkä muuttoliike ei kasvattanut väkilukua taajamissa vaan myös kansan lisääntyminen aiheutti painetta lisätä asuntoja.

¹³⁸ Meinander 1999, 362.

¹³⁹ Meinander 1999, 364.

¹⁴⁰ Jakobson 1992, 70–71.

¹⁴¹ Karisto 1997, 67.

¹⁴² Meinander 1999, 363–363.

1960-luvulla myös vapaa-aika alkoi lisääntyä ja kansan materiaallinen hyvinvointi koheni.¹⁴³ 1960-luvulla lakiin tuli esimerkiksi määräys vuosilomista, jotka olivat työuran pituudesta riippuen kolme tai neljä viikkoa.¹⁴⁴ Tämä lisääntynyt vapaa-aika saattoi osaltaan olla syynä myös koirien määrän kasvuun. Ihmisillä oli enemmän aikaa käsissään ja piti keksiä jotain tekemistä. Koira ja sen kanssa harrastaminen auttoivat täyttämään tätä tyhjää aikaa.

Koiramaailmassa tämä ihmisten joukkomuutto kaupunkeihin alkoi selkeästi näkyä Koiramme-lehden sivuilla 1960-luvulla, kun ihmisten mukana kaupunkeihin ilmestyi yhä kasvava joukko koiria. Koiria tuotiin todennäköisesti mukana maalta, mutta yhtä hyvin niitä ostettiin myös suoraan kaupunkikoiriksi. Lisääntyvä koiramäärä ja siitä johtuvat kirjoitukset huomattiin myös Koiramme-lehdessä ja sitä hieman kommentoitiinkin.¹⁴⁵ Koirien lisääntyminen kaupungeissa ei käynyt kuitenkaan aivan kivuttomasti, kuten voidaan todeta siitä, että vapaaehtoisten eläinsuojeluvalvojen työssä hevosten ja karjan rinnalle nousivat nyt myös koirat.¹⁴⁶ Kaupungistuminen toi myös uusia tapoja suhtautua naapureihin. Lähinnä elettiin kuin naapuria ei olisikaan, eli ei puututtu naapureiden yksityiselämään, ja pääasiassa kaikkien oli tarkoitus jättää muut rauhaan.¹⁴⁷ Koiria omistavilta ihmisiltä ei muiden rauhaan jättäminen välttämättä onnistunut, jos vaikkapa koira haukkui yksinään. Näin ollen he rikkoivat normia ja olivat potentiaalisempia valitusten vastaanottajia. Tällaiset ongelmat ja yleinen koirien lisääntynyt näkyvyys kaupungeissa loivat pohjaa myös uusille harrastuksille, kuten tottelevaisuuskoulutukselle.

Kenneltoiminta, joka vuonna 1962 oli keskitetty yhteen liittoon, Suomen kennelliittoon, alkoi myös vakiintua 1960-luvun kuluessa. Jo vuonna 1965 Koiramme-lehdessä kerrottiin toiminnan tehostuneen ja monet yhdistymisestä koituneet ongelmat olivat poistuneet. Esimerkiksi koemuotojen säännöt oli kaikki uusit-

¹⁴³ Heinonen 2008, 1.

¹⁴⁴ Heinonen 2008, 4-5.

¹⁴⁵ Koiramme 1/1965, 1.

¹⁴⁶ Nieminen 2001, 136, 138 ja 162

¹⁴⁷ Karisto 1997, 184.

tu.¹⁴⁸ Vakiintumisen myötä sekä koekäynnit metsästyksen ja palveluskoirien puolella, kuten ajokokeissa käynnit, että näyttelykäynnit vain lisääntyivät. Myös koirien rekisteröintimäärä lisääntyi. Kun vuonna 1962 koiria oli rekisteröity 13 090, niin jo vuonna 1964 niitä rekisteröitiin 14 592 ja vuonna 1967 rekisteriin pääsi 18 236 koiraa.¹⁴⁹ Osaltaan voi ajatella, että myös tämä tehostunut kennelliiton toiminta ja lisääntynyt koiramäärä helpottivat tottelevaisuuskoulutuksen tuloa koiraharrastuksen kartalle.

Lisääntynyt koiramäärä ei kuitenkaan tarkoittanut, että koiria olisi osattu kouluttaa oikein, vaan myös koulutuksellisia ohjeita kaivattiin. Koska tottelevainen ja hyvin kasvatettu koira oli todennäköisesti kaikkien koiranottajien haave, tarvitsivat he neuvoja siitä, miten koirasta tulisi tottelevainen. Myös jo kauan koiranomistajina olleet ihmiset saivat pikkuhiljaa totutella uudenlaisiin koulutusmenetelmiin. Vielä vuonna 1951 julkaistussa Erik Beckerin kirjassa *Kuinka kasvaton ja hoidan koirani*, kuvataan kuinka seuraamisen opettelussa koiraa voi lyödä vitsalla kuonolle, jotta se ei edistä.¹⁵⁰ Samassa kirjassa myös esitellään koirankoulutusvälineitä, joihin kuuluvat muun muassa piiskat, piikkipannat sekä rit-sa.¹⁵¹ Makupalojen käyttö kehuna ei tuolloin vielä koirankoulutukseen kuulunut.

Koulutuksessa alkoi muuttua jo 1960-luvulla, ja Kleverin *Suuressa koirakirjassa* tärkeimpänä koirankasvatuskeinona pidetään kiitosta.¹⁵² Kirjassa Klever sanoo seuraavaa:

*”Meitä ei kiinnosta kysymys mihin ruumiinosiin ei saisi lyödä, koska mielummin emme lyö ollenkaan ja noudatamme kasvattajien sanantapaa: ”Vain hölmöt pieksevät koiraansa.””*¹⁵³

Toki Kleverkin myöntää, että koiraa, joka jo on kasvatettu lyöden, voi joskus olla tarpeellista kevyesti läimäistä.¹⁵⁴ Ruumiillinen kurittaminen on kuitenkin hyväksyttävää vielä 1960-luvulla ja varsinkin niskakarvoista tarttumisen ja ravistamisen nähdään jopa luonnollisena osana koulutusta, koska myös koirat ravistele-

¹⁴⁸ Koiramme 1/1965, 1.

¹⁴⁹ Koiramme 2/1968, 12.

¹⁵⁰ Becker 1951, 85.

¹⁵¹ Becker 1951, 88–89.

¹⁵² Klever 1965, 43.

¹⁵³ Klever 1965, 44.

¹⁵⁴ Klever 1965, 44.

vat toisiaan. Myös koiran heittäminen kivellä tai ketjulla, jotta estäisimme sitä jahtaamasta pyörää, on varsin hyväksyttävää.¹⁵⁵ Klever muistuttaa kuitenkin, että isännän käsi ei saa ikinä koiraan läimäistä vaan sen on oltava hyvän antaja, kuten ruuan tai keuhjen. Näin koira ei opi pelkäämään kättä.¹⁵⁶ Kiitokseksi nähdään vielä 1960-luvullakin lähinnä isännän antama kehu. Makupalaa ei vahvikkeeksi edes ehdoteta.

2.3. Koirien aiheuttamat ongelmat luovat tilaa uudelle harrastukselle

Muuttoliike kaupunkoihin ja kaupunkien rakennustyyli toivat erinäisiä ongelmia, kun kaupunkoihin muuttivat myös karvaiset ystävämmme, koirat. Kerrostalot ja rivitalot toivat naapurit varsin lähelle, ja näin ollen myös äänet kantautuivat paremmin naapureiden korviin. Koirat eivät aina sopeutuneet hiljaiseen yksinoloon tai muutenkaan hiljaisuuteen. Ongelmia alkoi kertyä. Metelöivistä koiranaapureista valitettiin. Koirien äänenkäyttö ei kuitenkaan ollut ainoa ongelma. Koirien ulkoiluttaminen kaupungeissa toi uudenlaisia ongelmia. Maalla koira oli usein pidetty ulkona joko irti tai narussa. Kaupungissa tällainen ei ollut mahdollista, joten koiria oli vietävä lenkeille, ja tämä tietenkin aiheutti koirien jätöksien jäämistä maahan, sekä välillä jopa vaaratilanteita vastaantulijoiden kanssa, jos koirat eivät olleet kurissa vaan olivat esimerkiksi irti tai lasten taluttamina hallitsemattomia.¹⁵⁷ Koirat myös aiheuttivat ongelmia juostessaan autoteille, kun omistajat pitivät niitä laittomasti irti liian lähellä tietä.¹⁵⁸

Koiran hankintaa miettiville alettiin kirjoittaa artikkeleita Koiramme-lehteen. Vuonna 1968 lehdessä oli artikkelisarja, jossa pohdittiin koiran ottamista useammassa artikkelissa vuoden mittaan.¹⁵⁹ Koiranottajille annettiin yleisiä ohjeita siitä, miten valita oikea rotu. Varsinkin pienet seurakoirat olivat suositeltavia kaupunkiin, koska ne veivät vähän tilaa ja vaikka ne haukkuisivat, ei niiden haukku ole kovin kantavaa.¹⁶⁰ Mahdollisia koiranottajia muistutettiin myös siitä, että suuret koirat aiheuttivat helpommin sanaharkkaa naapureiden kanssa jo

¹⁵⁵ Klever 1965, 44.

¹⁵⁶ Klever 1965, 45

¹⁵⁷ Koiramme 8-9/1971, 43.

¹⁵⁸ Koiramme 8-9/1971, 42.

¹⁵⁹ Koiramme 1/1968, 10–11, Koiramme 2/1968, 8–9, Koiramme 3/1968, 10–11, Koiramme 4/1968, 8–9.

¹⁶⁰ Koiramme 2/1968, 8.

pelkän kokonsa ja hajunsa takia. Metsästyskoiran sanottiin suoraan sopivan metsiin ja vainioille, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.¹⁶¹ Mahdollisia koiranottajia siis kyllä yritettiin hieman valistaa ongelmista, joita koiranotto saattaisi tuoda mukanaan.

Koiramme-lehden helmikuun numerossa vuonna 1964 eläinlääkärit ottavat kantaa koirien asumiseen kaupungeissa ja koiraveron käyttökohteisiin. Koira on jo selkeästi eläinlääkäreiden mielestä tullut jäädäkseen kaupunkiin ja on jo jopa vakiintunut osa kaupunkikuvaa.¹⁶² Lähes kaikki artikkelissa haastatellut eläinlääkärit pitivät ongelmana sitä, että kaupungeissa ei ollut tarpeeksi tilaa koirien ulkoiluttamiseen.¹⁶³ Myös koirien kouluttaminen nousee muutamassa haastattelussa esille, ja ehdotetaan jopa, että koiraverosta saatavaa tuottoa ohjattaisiin koirien kouluttamiseen, jotta ne saataisiin sopeutumaan olosuhteisiin, joissa ihminenkin elää.¹⁶⁴ Vuonna 1968 Koiramme-lehdessä julkaistiin tutkimus Turun koirista.¹⁶⁵ Tutkimuksessa todettiin kaupungissa asuvien metsästys- ja palveluskoirien liikkuvan enemmän kuin seurakoirien ja se, että kaupunki ei panosta juuri lainkaan koiranomistajiin, vaikka heiltä veroja kerääkin. Tutkimuksesta käy ilmi myös, että koirien ulkoiluttaminen on varsin rajattua kaupungin puistoissa.¹⁶⁶ Yleisemmin voidaan todeta, että kaupungeissa ei koirille vielä ollut paljoakaan tilaa. Kaupungeissa oli paljon kieltoja, kuten Turussa se, että koiraa ei saanut ulkoiluttaa puistossa, jossa oli leikkialueita.¹⁶⁷ Huomionarvoista on, että kun uusi koirien ulkoilualue perustetaan, se saa jopa artikkelin lehteen, kuten Kotkaan 1968 perustettu puisto.¹⁶⁸ Artikkelissa ei unohdeta mainita sitäkään, että tällaista aluetta voidaan käyttää myös koirien kouluttamiseen ja siellä on myös sallittua pitää koiraa irti, kun se muualla Kotkassa ei sitä ole.¹⁶⁹ Koirien ulkoiluttaminen kaupungeissa ei suinkaan ollut nopeasti ohimenevä ongelma, vaan vielä vuonna 1981 Helsingissä myönnettiin, että koirien riittävä ulkoilutta-

¹⁶¹ Koiramme 2/1968, 9.

¹⁶² Koiramme 2/1964, 6.

¹⁶³ Koiramme 2/1964, 6-9.

¹⁶⁴ Koiramme 2/1964, 9.

¹⁶⁵ Koiramme 5-6/1968, 1-2.

¹⁶⁶ Koiramme 5-6/1968, 2.

¹⁶⁷ Koiramme 5-6/1968, 2.

¹⁶⁸ Koiramme 2/1968, 9.

¹⁶⁹ Koiramme 2/1968, 9.

minen on siellä ongelma. Näin silti, vaikka Helsingissä oli tuolloin jo 16 koirapuistoa.¹⁷⁰

Vuonna 1966 ilmestyivät Suomen koirakartalle viimein seurakoirien tottelevaisuuskokeet.¹⁷¹ Tällaisia kokeita oli järjestetty jo useana vuotena esimerkiksi Ruotsissa, mutta Suomeen ne saapuivat vasta vuonna 1966, kun Hangon koiranäyttelyn ohessa järjestettiin ensimmäinen koe. Koiramme-lehden artikkelissa kerrotaan vaadittavat suoritukset, ja mukaan sai ilmoittautua kuka hyvänsä asiasta kiinnostunut.¹⁷² Voidaan todennäköisesti ajatella, että tällainen seurakoirileikin tarkoitettu koe oli pääsääntöisesti seurausta ongelmista, joita kaupungit koiranomistajille aiheuttivat. Kokeessa voidaan osoittaa koiran olevan tottelevainen ja kelpo jäsen yhteiskunnalle. Koe oli lähinnä tarkoitettu juuri seurakoirille, vaikka olikin avoin kaikille, koska palveluskoirille ja metsästyskoirille omat kokeet olivat jo olemassa, ja näiden kokeiden ajateltiin riittävän takaamaan koirien käyttäytyminen. Vain siis seurakoirat tarvitsivat uudenlaista tottelevaisuuskoulutusta.

Tottelevaisuuskokeet eivät olleet tuntemattomia muuallakaan koiramaailmassa vaan esimerkiksi Englannin suurimmassa ja arvostetuimmassa näyttelyssä Cruftsissa oli mukana tottelevaisuuskoe sekä tottelevaisuusnäytöksiä vuonna 1967.¹⁷³ Tällaiset tottelevaisuusnäytökset olivat todella suosittuja yleisön keskuudessa, koska niitä oli mielenkiintoisempaa seurata kuin pelkkiä ulkomuotoarvosteluja.¹⁷⁴ Vuoden 1967 marraskuun numerossa sanottiin kennelasioita tuntemattomista näyttelykatsojista seuraavaa:

”Tottelevaisuuskoe on heistä huomattavasti kiintoisampi. Se tekee yleisön tietoiseksi koiran oppimiskyvystä ja näin on kokeella varmasti hyvin suuri propaganda-arvo.”

¹⁷⁰ Niklander, Oksanen, Talari (toim.), 1981, 7.

¹⁷¹ Koiramme 5/1966, 14–15.

¹⁷² Koiramme 5/1966, 14–15.

¹⁷³ Koiramme 5/1967, 14.

¹⁷⁴ Koiramme 11/1967, 16.

Vaikka maassamme oli väitetty tottelevaisuuskoulutuksen kuuluvan vain palveluskoirapuolelle,¹⁷⁵ ei ole mikään ihme, että seurakoirienkin tottelevaisuuskokeista tuli nopeasti varsin suosittuja, erityisesti yleisölajeina.

Huhtikuussa 1967 Helsingin messuhallin näyttelyssä järjestettiin jo Suomessa-kin tottelevaisuuskoe lounastauon ohjelmanumerona. Tämä esitys keräsi melkoisen paljon katsojia, koska katsojan oli helppoa itsekkin nähdä, tekikö koira oikein vai väärin ja näin ollen pysyä mukana arvostelussa.¹⁷⁶ Mielenkiintoista kuitenkin on, että jo vuonna 1971 palveluskoirille suositeltiin seurakoirien tottelevaisuuskoulutusta, jos palveluskoiratoimintaa ei kyseisessä kaupungissa järjestetä.¹⁷⁷ Tästä voisi päätellä, että seurakoirien tottelevaisuuskoulutusta järjestettiin jo useammassa paikassa kuin palveluskoiratoimintaa, joka kuitenkin on paljon vanhempi harrastelaji. Tottelevaisuuskokeiden tulo harrastuskartalle toi tietenkin mukanaan myös koulutusta, jossa yhä useampi seurakoiran omistaja kävi, ja näin ollen yhä useampi kaupunkikoira sai ehkä hieman parempaa koulutusta.

Vuonna 1967 ensimmäisiin tottelevaisuuskokeisiin osallistui 107 koiraa 21 eri rodusta.¹⁷⁸ Koska tämä uusi laji keräsi melkoisen suurta huomiota, oli vain järkevää yrittää tehdä lajista virallinen. Koemuotoa voitiin pitää myös yhteiskunnallisesti järkevänä, koska seurakoirille ei aiemmin ollut minkäänlaisia tottelevaisuuskokeita tai luonnetestejä.¹⁷⁹ Ruotsissa tottelevaisuuskokeet olivat tulleet virallisiksi jo vuonna 1962, ja vuonna 1965 myönnettiin Ruotsissa ensimmäinen tottelevaisuusvalion arvo.¹⁸⁰ Uudessa yhteiskunnassa oli kuitenkin vain mielekästä saada tottelevaisuuslaji osaksi kennelliiton virallista koekalenteria ja mahdollisesti saada näin yhä useampi koiranomistaja kiinnostumaan koiransa kouluttamisesta. Koulutetut koirat olivat tietenkin myös mukavampi osa kaupungistuvaa yhteiskuntaa.

¹⁷⁵ Koiramme 11/1967, 16.

¹⁷⁶ Koiramme 11/1967, 16.

¹⁷⁷ Koiramme 4/1971, 37.

¹⁷⁸ Koiramme 11/1967, 17.

¹⁷⁹ Koiramme 11/1967, 17.

¹⁸⁰ Koiramme 11/1967, 16.

Näissä ensimmäisissä tottelevaisuuskokeissa oli Ruotsin mallin mukaan kaksi luokkaa. I- luokka oli avoin kaikille niille koirille, jotka täyttivät näyttelyyn osallistuvan koiran ehdot. II-luokka oli niille koirille, jotka olivat saaneet I-luokasta I-palkinnon.¹⁸¹ Suoritukseen kuuluivat aina tietyt liikkeet, luokasta riippuen. I-luokassa liikkeinä olivat: seuraaminen kytkettynä sekä ilman talutinta, maahan meno, luoksetulo, noutaminen, seisomaan jääminen, risuestehyppy sekä paikalla makaaminen.¹⁸² II-luokassa mukaan tulivat myös noutaminen ja risuestehyppy, jossa koiran tuli esteen takaa noutaa esine ja mennessä ja tullessa hypätä esteen yli, sekä jäljestämiskoe ja noutaminen, jossa koiran oli monesta esineestä löydettävä ohjaajan antama esine ja tuotava se ohjaajalle. Uutena tuli vielä vapaavalintainen tottelevaisuusliike.¹⁸³ Lähes kaikki liikkeet palvelivat siis myös yleistä käyttäytymistä varsinkin kaupungeissa tai muuten ahtaissa paikoissa, mutta luoksetulo oli tietenkin tärkeää myös metsissä.

Varsinaiset ensimmäiset SM-kilpailut lajille järjestettiin vasta vuonna 1973, nekin Helsingin messukeskuksen syysnäyttelyn yhteydessä.¹⁸⁴ Seuraavana vuonna 1974, tottelevaisuuskokeiden säännöt uudistettiin ja samalla siirryttiin uusiin luokkanimityksiin, jotka olivat alokasluokka, avoinluokka sekä voittajaluokka.¹⁸⁵ Tottelevaisuuskokeiden ensimmäinen vuosikymmen olikin lähinnä kokeilemisen ja kehityksen vuosikymmen.¹⁸⁶ Suosio kilpailuilla oli kuitenkin ollut koko ajan nouseva, ja vuonna 1978 todettiinkin, että kilpailut ovat niin suosittuja sekä yleisön että kilpailijoiden keskuudessa, että ne olivat jo taloudellisestikin kannattavia.¹⁸⁷ Suosio näkyi myös siinä, että valion arvoja oli myönnetty vuoteen 1978 mennessä hieman alle 70.¹⁸⁸ Koirien kouluttamisen kannalta toive oli kuitenkin edelleen seuraava:

*”Yhä useampi tavallinen kaupunkikoira olisi saatava harjoituksiin mukaan, mutta ajan kuluessa näin varmasti käykin.”*¹⁸⁹

¹⁸¹ Koiramme 11/1967, 17.

¹⁸² Koiramme 11/1967, 17.

¹⁸³ Koiramme 11/1967, 17.

¹⁸⁴ Koiramme 7–8/1978, 48.

¹⁸⁵ Koiramme 7–8/1978, 48.

¹⁸⁶ Koiramme 7–8/1978, 45.

¹⁸⁷ Koiramme 7–8/1978, 48.

¹⁸⁸ Koiramme 7–8/1978, 45.

¹⁸⁹ Koiramme 7–8/1978, 48.

Edelleen tottelevaisuuskoulutus nähtiin siis mahdollisuutena saada kaupunkien koirien koulutus ongelmat kuriin, kunhan tieto siitä vain leviäisi vielä lisää.

3. Koirien elämä muutoksessa 1970–1980-luvuilla

3.1. Vapaa-ajan, rahan ja matkailun lisääntyminen

Koiraharrastus oli alkanut monipuolistua jo 1960-luvun lopulla, mutta seuraavat vuosikymmenet muokkasivat sitä yhä kansainvälisemmäksi ja koirien elämästäkin tuli paljon liikkuvaisempaa. Koiran elämässä ei enää välttämättä riittänyt kukaan, että osasi olla omassa kodissa yksin, vaan oli sopeuduttava matkustamaan tai viettämään aikaa hoitoloissa isäntien ja emäntien matkatessa maailmalla. Koirien lisääntynyt määrä kaupungeissa aiheutti lisää keskustelua ja varsinkin koirien käyttäytyminen liikenteessä aiheutti kirjoituksia.¹⁹⁰ Koiravero aiheutti myös oman polemiikkinsa harrastajien keskuudessa.¹⁹¹ Varsinaisia uusia harrastuksia ei 1970-luvulla koiramaailman kartalle syntynyt, mutta 1960-luvun lopulla esiin noussut tottelevaisuuskoulutus vakiinnutti paikkaansa harrastajien keskuudessa. Näyttelyistä muodostui yhä suurempi osa-alue koiramaailmaa, ja näyttelyiden perässä alettiin yhä useammin lähteä myös ulkomaille.

Muuttoliike kaupunkeihin alkoi 1970-luvulla hiljentyä ja varsinkin 1980-luvulla se oli jo hyvin vähäistä verrattuna 1960-lukuun.¹⁹² Kaupungeissa asuvat koirat tuskin enää olivat maalta tuotuja vaan niistä yhä useampi oli otettu suoraan kaupunkiin. Koirasta alkoi tulla vakiintunut osa kaupunkikuvaa, mutta ongelmat eivät silti vähentyneet. Koirien aiheuttamista ongelmista puhuttiin edelleen. Koiranomistajien vastuuta omista koiristaan yritettiin myös herätellä yhä enemmän, jotta kaupunkien koiraongelmat vähenisivät.¹⁹³ Toisaalta 1970-luvulla alettiin myös varsinaisesti puhua ongelmakoirista ja siitä mitä niille pitäisi tehdä. Ongelmakoirat näkyivät myös koirankoulutuskirjoissa, joista jotkut jopa perehtyivät täysin ongelmakoiriin, kuten Anders Hallgrenin kirja Koiraongelmia ja ongelmakoiria vuodelta 1974. Helsingissä koettiin koiranomistajien valistaminen niin tar-

¹⁹⁰ Esim. Koiramme 1–2/1971, 5. ja Koiramme 8–9/1971, 42–43.

¹⁹¹ Esim. Koiramme 3/1972, 19. ja Koiramme 1/1975, 30–31.

¹⁹² Jakobson 1992, 71.

¹⁹³ Koiramme 8–9/1971, 42.

keäksi, että vuonna 1981 siellä jaettiin kaikille koiraveroa maksaville esite, jonka nimi oli Onko koira kotona? Tietoja helsinkiläisille koiranomistajille.¹⁹⁴

Vaikka tietoa olikin ja koulutuksia järjestettiin, myös yhteiskunnan oli otettava kantaa koiraan kaupungissa. Yksi suurimmista yksittäisistä ongelmista koiranpidossa kaupungissa oli, ainakin artikkelien perusteella koiran häiritsevä haukkuminen. Pelkästään 1970-luvulla artikkeleita asiasta oli ainakin seitsemän. Koiran pienikin haukkuminen nähtiin monissa kerrostaloissa häiritseväksi, joten jotain sääntöjä oli saatava. Esimerkiksi Helsingin järjestyssäännöissä sanottiin, että koiran tilapäinen haukunta kuuluu normaaliin elämään ja sitä on siedettävä.¹⁹⁵ Yleispätevää normistoa siitä, kuinka kauan koira saa haukkua, ennen kuin se oli jatkuvaa ja häiritsevää, ei kuitenkaan ollut olemassa, ja siksi jokainen tapaus piti käsitellä tapauskohtaisesti.¹⁹⁶

Toinen, hieman erilainen ongelma, joka aiheutti melko paljon kirjoituksia, oli kysymys siitä, missä koira saisi ulkoiluttaa. Maalla tällaista ongelmaa ei tietenkään ollut, mutta kaupungeissa oli paljon alueita, jonne koirilla ei ollut mitään asiaa. Tällaisia paikkoja olivat esimerkiksi lasten leikkipaikat, uimarannat, hautausmaat ja osa leirintäalueista.¹⁹⁷ Koiran vieminen esimerkiksi pururadoille ja hiihtoladuille aiheutti myös närää muissa liikkujissa.¹⁹⁸ Kaupungeissa muutenkin koiran tuli aina kulkea kytkettynä ja maaseudullakin koiran piti olla kytkettynä tai heti kytkettävissä pesintäaikaan 1.4–31.8.¹⁹⁹ Koiran juoksemaan pääseminen oli siis varsin rajattua, jos omistajalla ei ollut isoa aidattua pihaa, jossa koira voisi juosta. Helsingissä oli vuonna 1980 koirapuistoja vain noin kymmenkunta, joka oli aivan liian pieni määrä kaupungissa asuville yli 20 000 koiralle.²⁰⁰ Helsingissä oli vain yksi puisto jokaista 2 000 koira kohti. Tästä johtuen poliisikin käänsi välillä katseensa, jos koiria juoksutettiin irti alueella, joka ei niille kuulunut.²⁰¹ Varsinaiset ulkoilualueet olivat pitkienkin matkojen takana ja niille pääsy riippui omasta autosta, koska Helsingin julkisiin kulkuneuvoihin eivät päässeet

¹⁹⁴ Niklander, Oksanen, Talari (toim.), 1981.

¹⁹⁵ Koiramme 4/1978, 32.

¹⁹⁶ Koiramme 12/1976, 37.

¹⁹⁷ Koiramme 4/1978, 27.

¹⁹⁸ Koiramme 4/1978, 27.

¹⁹⁹ Koiramme 4/1978, 26.

²⁰⁰ Koiramme 4/1980, 16.

²⁰¹ Koiramme 4/1980, 16.

kuin sylikoirat.²⁰² Mielenkiintoista on, että jo vuonna 1991 lehdessä keuhutaan, että Helsingissä on koirapuistoja suhteellisen tiheästi. Tuolloin niitä oli Helsingissä jo 59 kappaletta, joten kaupunki oli todella vastannut koiranomistajien tarpeeseen. Myös vieruskunnissa oli muutamia puistoja, kuten Espoon neljä puistoa.²⁰³ Vuonna 1990 Helsingissä oli siis jo yksi koirahaka per 319 koira.²⁰⁴ Melkoinen muutos oli siis tapahtunut vain kymmenessä vuodessa.

Koirien kouluttamisessa alkoivat myös puhalttaa uudet tuulet. Koiramme-lehdessä oli 1970-luvulla useita artikkeleita siitä, miten koira tulisi kouluttaa. Marraskuun numerossa 1972 pentujen koulutuksessa läpsäiseminenkin nähdään huonona piirteenä. Ihmisiä kehoitetaan mieluummin hieman ravistamaan pentua niskavilloista pidellen, kuten emokin tekisi.²⁰⁵ Kehuista tulee yhä tärkeämpi osa koulutusta ja jopa makupalan käyttö nähdään joskus järkevänä kuten käy artikkelin luoksetulo-osioista ilmi:

”Tärkeää koiranpennun käsittelyssä on se, että kun koira tulee isäntäväkensä luo, olkoonpa perheenjäsen kuka tahansa, se saa aina osakseen hyväilyt ja kiitokset. Näin luoksetulosta tulee koiralle miellyttävä tehtävä. Sille on nautinto päästä sen luokse, joka sitä kutsuu, koska se tietää saavansa sieltä nuo taputukset ja ehkä makupalankin.”²⁰⁶

Vuonna 1976 pohditaan Koiramme-lehden joulukuun numeron artikkelissa sitä, mikä on koulutusta ja mikä räökkäämistä. Yhä enenevässä määrin koiran lyömistä piiskalla tai kepillä pidetään siis suoranaisena räökkäyksenä eikä koulutuksena.²⁰⁷ Myös piikkipannat ja sähkökaulaimet nähdään enää vain ammattilaisten apuvälineinä eikä niitä pitäisi harrastelijoiden enää käyttää.²⁰⁸ Perusajatuksena kuitenkin oli, että luonteeltaan vihaista koira ei ole, vaan on vain taitamattomia kasvattajia.²⁰⁹ Voi ehkä ajatella, että osasyynä koirien aikaisempaan varsin rankaisupainotteiseen koulutukseen on voinut olla jo keskiajalta periytyvä uskomus, jonka mukaan eläimillä ei ollut sielua, eivätkä ne siis näin ollen voi-

²⁰² Koiramme 4/1980, 17.

²⁰³ Koiramme 5/1991, 6.

²⁰⁴ Koiramme 5/1992, 5.

²⁰⁵ Koiramme 11/1972, 26.

²⁰⁶ Koiramme 11/1972, 26.

²⁰⁷ Koiramme 12/1976, 14.

²⁰⁸ Koiramme 12/1976, 15.

²⁰⁹ Niklander, Oksanen, Talari (toim.), 1981, 4.

neet tuntea tuskaa.²¹⁰ Vaikka ihmisten ajatusmaailma olikin muuttunut valtavasti, saattoi jokin tällainen jäänne kantaa edelleen suhtautumisessa koiriin ja niiden kouluttamiseen.

Koirankoulutus muuttui ehkä vähän samojen tuulien puhaltaessa kuin lastenkasvatuskin. Vuoteen 1970 asti lasten kurittaminen oli sallittua ja jopa suositeltavaa joissain tapauksissa. Vuonna 1970 tämä, jopa jonkinlainen kannustus kurittaa lasta, poistettiin rikoslaista, mutta oikeutta kurittaa ei haluttu poistaa vielä kokonaan, joten lain asenne lasten kurittamista kohtaan jäi hieman epäselväksi.²¹¹ Vasta vuonna 1983 lapsen ruumiillinen kurittaminen ja alistaminen kiellettiin kokonaan lailla.²¹² Vanhempien kuritusvelvollisuudesta oli siis ensin ollut oikeus ja viimein jopa lainvastainen teko.²¹³

Vaikka lastenkasvatuksessa päästiin jopa lain suojaamaan tilaan, jossa lapsia ei enää saanut kurittaa, oltiin koiramaailmassa hieman hitaampia. Ilman pakotteita ja rangaistuksia ei vielä 1970–1980-luvuilla koiraa nähty voivan kouluttaa. Myös temput, kuten istu ja maahan, opetettiin koiralle pakottamalla se haluttuun asentoon ja kehumalla sitä, kun se oli haluttuun asentoon saatu. Ensimmäisillä kerroilla kiitosta kuitenkin saatettiin tehostaa makupalalla.²¹⁴ Andrew Edneyn ja Roger Mugfordin kirjassa Koiran hoito ja kasvatus, joka on suomennettu vuonna 1989, makupalojen käyttöä kommentoidaan seuraavasti:

*”Joskus annetaan pikku makupaloja, mutta niiden poisjättäminen saa koiran ehkä luulemaan, että se on tehnyt jotain väärin. Kun makupalat on otettu käyttöön, niitä täytyy antaa jatkuvasti verraten pitkä aika.”*²¹⁵

Makupalat siis olivat jo hyväksyttävä osa koulutusta, mutta pakotteet ja sanalliset kehut nähtiin edelleen tehokkaampana tapana kouluttaa koiraa.

Koiran kouluttaminen siis muuttui selkeästi pehmeämpään suuntaan, mutta käytännössä pakotteet olivat edelleen selkeä osa koulutusta. Koulutustapojen pehmentyminen saattoi kuitenkin olla osa suurempaa yhteiskunnallista asentei-

²¹⁰ Järvinen 2000, 35–36.

²¹¹ Lindgren 2000, 12.

²¹² Lindgren 2000, 12.

²¹³ Lindgren 2000, 12.

²¹⁴ Koiramme 2/1977, 13.

²¹⁵ Edney 1989, 41.

den muutosta, joiden mukana esimerkiksi juuri lapsien kasvattamisessa alkoivat puhaltaa uudet väkivallattomat tuulet. Ehkä koirien ja lapsien kouluttaminen ja kasvattaminen kulkevat ainakin osittain samalla tavalla, koska molemmat ovat olleet yhteiskunnassa alisteisessa asemassa.

Yhteiskunnallisesti 1970- ja 1980-luvut olivat kehityksen aikaa. Suomen bruttokansantuote nousi vuosien 1960–1980 aikana kaksinkertaiseksi, vaikka vuosina 1975–1978 Suomessa kärsittiinkin pienestä lamasta öljykriisistä johtuen.²¹⁶ Öljykriisin aiheuttama polttoaineiden hinnan nousu oli ongelma Suomessakin. Vaikka polttoaineen saanti olikin turvattu neuvostotuonnin ansiosta, öljyn hinta nousi suuresti. Vuonna 1975 Suomen talous heikkeni selvästi, inflaatio karkasi käsistä ja työttömien määrä nousi 60 000:een.²¹⁷ Työttömien määrä nousi huomasti myös seuraavana vuonna, kun työttömiä oli 140 000.²¹⁸ Nopeasti toipuneet maailmanmarkkinat auttoivat kuitenkin Suomeakin nousemaan lamasta varsin nopeasti, ja talous alkoi toipua jo keväällä 1978.²¹⁹ 1970-luvun lopulla Suomi kuului jo Euroopan valtioiden rikkaimman kolmanneksen joukkoon.²²⁰ Tuloterot alkoivat tasoittua huomattavasti vuoden 1965 jälkeen.²²¹ Myös yhä useampi nainen alkoi tehdä ansiotyötä, ja uutta oli, että myös naimisissa olevat naiset tulivat työmarkkinoille.²²² Perheiden kulutusodotukset kasvoivat ja sen mukana myös naisten työssäkäynti kaksinkertaistui vuosina 1960–1980.²²³ Miehet pääsääntöisesti sopeutuivat uuteen tilanteeseen ja alkoivat osallistua myös kodinhoitoon, joka antoi myös naisille lisää vapaa-aikaa.²²⁴

Lisääntynyt raha ja vapaa-aika näkyivät rekisteröityjen koirien lukumäärän lisääntymisenä. Vuonna 1970 koiria rekisteröitiin 22 427.²²⁵ Tästäkin suunta oli vain ylöspäin, ja vuosi 1975 olikin siihenastinen huippuvuosi, jolloin koiria rekisteröitiin 31 025.²²⁶ Seuraavana vuonna rekisteröinnit vähenivät hieman. Öljykrii-

²¹⁶ Meinander 1999, 358.

²¹⁷ Meinander 1999, 439.

²¹⁸ Meinander 1999, 440.

²¹⁹ Meinander 1999, 440.

²²⁰ Meinander 2007, 197.

²²¹ Meinander 1999, 358.

²²² Karisto 1997, 173.

²²³ Meinander 1999, 371.

²²⁴ Meinander 1999, 371.

²²⁵ Koiramme 2/1971, 41.

²²⁶ Koiramme 2/1980, 63.

sin mukanaan tuoma lama ei varsinaisesti koiramäärissä näy, koska koirien lukumäärä alkoi alentua jo vuonna 1976 ja vuonna 1978 se jo hieman nousi, pudoten aallon pohjaan vuonna 1980, jolloin koiria rekisteröitiin vain 23 808.²²⁷ Tätä alemmat rekisteröintiluvut olivat kymmenen vuoden takaa. Vuoden 1980 jälkeen rekisteröintimäärät lähtivät taas nousuun ja vuonna 1984 saavutettiin uudelleen yli 30 000 koiran vuotuinen rekisteröintimäärä.²²⁸ Tästä suunta oli melko huimasti ylöspäin ja vuonna 1989 koiria rekisteröitiin jo 37 547.²²⁹ Koiraa ei todennäköisesti vielä öljykriisin aiheuttaman laman aikana nähty auttavassa roolissa. Koirasta yksinäisyyden lievittäjänä oli kyllä Koiramme-lehdessä puhuttu jo vuonna 1975, mutta tutkittua tietoa oli vielä varsin vähän.²³⁰ Koira oli vielä varsin kiistelty osa yhteiskuntaa eikä niinkään mahdollinen auttaja masennuksesta tai työttömyydestä kärsivälle.

Varsinkin rekisteröintien huippuvuonna 1975 huomioitiin Koiramme-lehdessä myös koirien myymisen ikävämpiä puolia. Lehdessä nostetaan esille se, että suinkaan kaikki kasvattajat eivät tee rehellistä koirakauppaa, vaan koiramarkkinoilla on pentuja myös pentutehtaista.²³¹ Ongelmana nähtiin se, että pentutehtailijoiden savustaminen ulos Kennelliitosta ja hyvämaineisten kasvattajien listoilta oli varsin vaikeaa.²³² Kennelliitossa tehtiinkin vuoden 1975 periaatteellisia ratkaisuja, jotta pentutehtailijat jäisivät useammin kiinni, eivätkä näin ollen saisi pentujaan Kennelliiton rekisteriin.²³³

Tekniikan kehittyminen ja vapaa-ajan lisääntyminen mahdollisti yhä useamman suomalaisen matkailun ulkomaille 1980-luvulla. Vapaa-aika oli jo 1960-luvulla alkanut lisääntyä, mutta vasta vuonna 1965 vakiintui viisipäiväinen työviikko, kun laissa määrättiin viisipäiväisestä 40-tuntisesta työviikosta.²³⁴ Tällainen työviikko takasi ihmisille kaksi vapaapäivää viikossa.²³⁵ Nämä vapaapäivät olivat

²²⁷ Koiramme 2/1983, 49.

²²⁸ Koiramme 3/1985, 22.

²²⁹ Koiramme 1–2/1991, 47.

²³⁰ Koiramme 1/1975, 34.

²³¹ Koiramme 3/1975, 19.

²³² Koiramme 3/1975, 19.

²³³ Koiramme 12/1975, 56–57.

²³⁴ Karisto 1997, 298.

²³⁵ Heinonen 2008, 5.

useimmilla lauantai ja sunnuntai.²³⁶ Vuorokauden keskimääräinen vapaa-ajan määrä vakiintui tuona aikana noin kuuteen tuntiin.²³⁷ Tällainen vapaa-ajan lisääntyminen ja vakiintuminen oli varmasti omiaan takaamaan hyvät kehitysmahdollisuudet myös koiraharrastuksille, joista varsinkin näyttelyiden suosio alkoi yhä suuremmin kasvaa. Tämä oli huomattu Koiramme-lehdessäkin jo vuonna 1967, jolloin lehden tammikuun numeron pääkirjoituksessa mainittiin seuraavaa:

”Sitä paitsi on kehittymässä vapaa-ajan käytön ongelma, joka sekin suosii harrasteita.”

Koska yhä suurempi osa ihmisistä oli töissä maanantaista perjantaihin, jäi yhä useammalle aikaa matkustaa näyttelyihin, jotka yleensä pidettiin viikonloppuisin. Tottelevaisuuskoulutus vakiinnutti paikkaansa koiraharrastuksen kentällä, ja 1980-luvun lopulla alettiin puhua jo uudesta tulokkaasta agilitystä, vaikka sen voittokulku sijoittuukin vasta 1990-luvulle.

Matkailua oli harrastettu varsinkin lähialueille, kuten Ruotsiin, jo 1960-luvulla, mutta varsinaisesti matkailu monipuolistui ja tuli mahdolliseksi yhä useammalle vasta 1970-luvun kuluessa. 1960-lukua onkin sanottu massaturismin kytemisajaksi, kun taas 1970-lukua on kutsuttu massaturismin ekspansiovaiheeksi.²³⁸ Vuoden 1973 vuosilomalaki muutti myös lomakäyttäytymistä ja vauhditti matkailua, kun jopa 70 prosentti suomalaisista piti lomansa yhdellä kerralla.²³⁹ Varsinkin matkailu pohjoismaiden ulkopuolelle lisääntyi huimasti. Kun vuonna 1966 matkailijoita oli 165 000, heitä oli vuonna 1976 jo 700 000.²⁴⁰ Vaikka toinen öljykriisi 1970-luvun lopulla pudottikin matkustajien määrää, se oli vain väliaikaista.²⁴¹ Massaturismin uudesta ekspansiovaiheesta voidaan puhua vuodesta 1982 lähtien, ja se huipentui vuonna 1989, kun Suomesta tehtiin 1 687 000 ulkomaan matkaa.²⁴² Vasta lama 1990-luvulla hiljensi matkailua, kun vuonna 1993 matkoja varattiin vain 550 000.²⁴³ Noin joka kolmas 15–74-vuotias suoma-

²³⁶ Meinander 1999, 383.

²³⁷ Heinonen 2008, 5.

²³⁸ Selänniemi (toim.) 2003, 46.

²³⁹ Selänniemi (toim.) 2003, 17.

²⁴⁰ Heinonen 2008, 13.

²⁴¹ Selänniemi (toim.) 2003, 41.

²⁴² Heinonen 2008, 16.

²⁴³ Selänniemi (toim.) 2003, 41.

lainen, eli noin 1 230 000 ihmistä, teki ulkomaanmatkan vuonna 1989.²⁴⁴ Matkoille ei suinkaan aina lähdetty yksin, vaan myös karvaiset ystävämme saatettiin ottaa mukaan. Koirien kanssa matkailtiin näyttelyihin, mutta niitä saatettiin ottaa mukaan myös lomamatkoille. Kaikki eivät koiriaan kuitenkaan halunneet mukaan ottaa, joten koirille kaivattiin hoitopaikkoja. Aina ei hoitopaikkaa saatu järjestettyä ystäviltä, joten kaivattiin uudenlaisia koirahoitoloita, joihin koiran voisi jättää jopa viikoiksi luotettavasti hoitoon.

Koiraharrastus oli 1970–1980-luvuilla jonkinlaisessa muutoksessa. Vanha valtaharrastus, metsästys, menetti asemansa Koiramme-lehden uutisoiduimpana harrastuksena. Harrastuskartta alkoi myös laajeta ja yhä useampi alkoi ottaa osaa erilaisiin harrasteisiin. Metsästys ei kuitenkaan harrastuksena pudonnut suinkaan pois, koska se tarjosi melko paljon eri harrastusmahdollisuuksia erilaisille koirille. Metsästyksestä tuli jollakin tasolla myös tuntemattomampi harrastus, koska siitä juurikaan kerrottu mitään lehdessä. Vuonna 1983 Koiramme-lehdessä esiteltiin erilaisia metsästyksen muotoja,²⁴⁵ osittain ehkä siksi, että lajit olivat monille tuntemattomia. 1970-luvulla suurin osa koirista otettiin kaupunkiin ja tämä vääjäämättä käänsi suosion metsästyskoirista seurakoiriin.²⁴⁶ Muutos metsästyksen suosiossa huomioitiin myös lehdessä julkaistussa pienessä muis-telukokoonpanossa vuonna 1989, joka käsitteli vuosia 1969–1978, ja jossa muuttunutta harrastuskenttää kommentoitiin seuraavalla tavalla:

*”Toki esim. metsästyskoirien käyttökokeiden koekäynnit lisääntyivät suorastaan räjähdysmäisesti, mutta samalla tuli näkyviin yhä selvemmin kasvava kiinnostus näyttelytoimintaa kohtaan – kiinnostus joka ei tänä päivänkään osoita laantumisen merkkejä.”*²⁴⁷

Vanhoja metsästyskoirarotujakaan, kuten noutajia, ei enää otettu metsästyskoiriksi, vaan yhä enenevässä määrin myös seurakoiriksi, varsinkin labradorinoutajasta ja kultaisestanoutajasta oli tullut lähinnä seurakoirarotuja jo 1970-luvulla ja 1980-luvulla niiden seurakoiraksi ottaminen yhä lisääntyi.²⁴⁸

²⁴⁴ Selänniemi (toim.) 2003, 46.

²⁴⁵ Koiramme 8–9/1983, 34–38.

²⁴⁶ Koiramme 11/1989, 48.

²⁴⁷ Koiramme 11/1989, 48.

²⁴⁸ Koiramme 12/1989, 59.

Harrastusmaailmassa koirat olivat myös tulleet jäädäkseen, ja Koiramme-lehdessä 1980-lukua kutsuttiinkin ”harrastusvälineen” vuosikymmeneksi.²⁴⁹ Koirasta oli tullut yhä useammalle harrastuskaveri ja koiran kanssa harrastamisesta oli tullut jopa muotia.²⁵⁰ Koiran kanssa harrastamista kuvattiinkin näin:

*”Koiraharrastus on myös raivannut itselleen pysyvän paikan ns. terveelliseksi luokiteltujen vapaa-ajan viettomuotojen joukossa. Saahan jokseenkin jokaisessa koiraharrastuksen muodossa sekä raitista ilmaa, että liikuntaa ja vielä tulee kilpailuviettikin monelta sopivalla tavalla tyydytetyksi.”*²⁵¹

3.2. Näyttelyt ottavat valta-aseman koiraharrastusartikkeleissa

Koiranäyttelyillä on varsin pitkä historia ja se onkin ehkä yksi ensimmäisiä varsinaisia harrastuksia koiramaailmassa. Metsästys on toki vanhempi, mutta se oli selkeästi aikaisemmin ihmisten ammatti ja koirien jopa kokopäiväinen työ. Koiranäyttelyt taas ovat alusta lähtien olleet pitkälti harrastus, vaikka niiden perustana onkin jalostustyön parantaminen. Ruotsin ensimmäinen näyttely järjestettiin Tukholmassa vuonna 1889 ja siihen otti osaa 444 koiraa.²⁵² Suomessakin ensimmäinen näyttely järjestettiin jo vuonna 1887 Viipurissa maatalousnäyttelyn yhteydessä.²⁵³ Tosin se ei ollut Kennelklubin virallinen näyttely. Nykyajan tunnetuimman koiranäyttelyn, Cruftisin, historia on myös varsin pitkä, ensimmäinen Crufts järjestettiin jo vuonna 1891 tietenkin Englannissa.²⁵⁴

Koiranäyttelyt olivat jo 1960-luvulla varsin suosittu harrastus, mutta Koiramme-lehdessä saaman levikkitilan mukaan mitattuna se nousi metsästyksen ohi vasta 1970-luvulla. Kun 1960-luvulla näyttelyitä koskevia artikkeleita oli 75, niitä oli 1970-luvulla jo 329. Näyttelyt alkoivat myös pätevöityä 1960-luvun kuluessa, kun kehätoimitsijoillekin alettiin järjestää kursseja. Katsottiin, että pelkkä kirjoitustaito ei enää riittänyt, vaan myös näyttelysäännöt tuli tuntea.²⁵⁵ Koiramme-lehdessäkin kehoitettiin kiinnittämään huomiota toimihenkilöiden kouluttamiseen

²⁴⁹ Koiramme 12/1989, 59.

²⁵⁰ Koiramme 12/1989, 59.

²⁵¹ Koiramme 12/1989, 59.

²⁵² Bengtson 1994, 21.

²⁵³ Eklund 1978, 14.

²⁵⁴ Bengtson 1994, 20.

²⁵⁵ Koiramme 5–6/1968, 35.

jo vuonna 1966.²⁵⁶ Puheenjohtaja otti myös palstallaan kantaa kehätoimitsijoiden koulutuksen tärkeyteen vuonna 1971.²⁵⁷ Kehätoimitsijat ovat ihmisiä, jotka kertovat koska koirat tulevat kehään, yrittävät pitää kehän aikataulussa ja katsovat, että oikeat koirat saavat oikeat ruusukkeet sekä kirjoittavat tuomareiden saneleman arvion.²⁵⁸ 1970-luvulla kehätoimitsijoille perustettiin myös kehätoimitsijakerho, vaikkakin sen toiminta oli vähäistä aina 1977 vuoteen, jolloin se heräteltiin uudelleen henkiin.²⁵⁹

Koiranäyttelyt ovat yleisin koiraharrastus koko maailmassa, ja samoin myös Suomessa. Osittain varmasti siitäkin syystä, että kaikkiin muihin harrastuksiin osallistuvat koirat, voivat helposti ottaa osaa myös näyttelyihin. Näyttelyt ovat koiramaailman kokoava tekijä. Alun perin koiranäyttelyiden tehtävänä oli palvella koirien jalostusta katsomalla täyttääkö koira jalostuksen vaatimat edellytykset.²⁶⁰ Koiranäyttelyt ja niihin osallistuminen oli myös hyvä keino erottaa kunnialliset kasvattajat ja pentutehtailijat toisistaan, pentutehtailijat kun eivät näyttelyissä juuri esiinny.²⁶¹ Tämä tehtävä näyttelyillä on toki edelleen, mutta monilla harrastajilla ei ole aikomustakaan käyttää koiraansa jalostukseen vaan näyttelyt todellakin ovat vain harrastus, jonka piirissä on ystäviä ja näkee muita saman rodun harrastajia. Tämä näyttelyiden muuttuva peruste oli huomattu jo 1960-luvulla, kun todettiin, että näyttelyitä järjestettiin enemmän kuin kynologinen²⁶² tarve edellytti.²⁶³

Koiranäyttelyiden suuren suosion yksi mahdollinen syy oli se, että koira ei juurikaan tarvinnut kouluttaa ennen näyttelyyn menoa. Lähinnä koiran piti osata seistä paikallaan, ravata ohjaajan vieressä ja antaa vieraan ihmisen käsitellä itseään. Näyttelyissä ihmisen tuli osata paljon enemmän kuin koiran. Ohjeita näyttelyissä olemiseen ja tekemiseen oli lehdessä jo 1960-luvulla.²⁶⁴ Vuoden

²⁵⁶ Koiramme 1/1966, 1.

²⁵⁷ koiramme 1/1971, 27.

²⁵⁸ Kaartinen et.al 2010, 27–30.

²⁵⁹ Kaartinen et.al 2010, 6.

²⁶⁰ Klever 1965, 91.

²⁶¹ Eklund 1978, 5.

²⁶² koiria sekä niiden jalostusta ja kasvatusta tutkiva oppi

²⁶³ Koiramme 1/1966, 1.

²⁶⁴ Esim Koiramme 3/1963, 3. ja Koiramme 5/1964, 1.

1966 toukokuun Koiramme-lehdessä olevan artikkelin ensimmäiset varsinaisen tekstin ohjeet kuuluvat näin:

*”Se ei saa olla liian lihava eikä liian laiha, sen lihaksiston on oltava joustava ja hyvin kehittynyt. Sen karvapeitteen on oltava huolellisesti hoidettu, puhdas, kammattu ja harjattu...”*²⁶⁵

Ohjeistakin voi huomata, että suurin osa koskee omistajaa ja hänen tekemisiään. Koiran on oltava oikeassa kunnossa, ei liian laiha tai liian lihava, ja sen turkista on täytynyt huolehtia.²⁶⁶ Molemmat ovat asioita, joissa koiran koulutuks ei auta, vaan se miten omistaja koirastaan huolehtii. Mukana oli toki myös ohjeita koiran esittämisestä, kuten samassa lehdessä ollut ohje:

*”Tutkikaa koiraanne, koittakaa päästä selville siitä, millainen asento ja liikehtiminen sillä pitäisi olla, ja harjoittakaa koiraanne seisomaan ja liikkumaan sen mukaisesti. Tämä edellyttää läheistä yhteistyötä ja luottamusta koiran ja sen omistajan välillä. Teidän on uhrattava siihen aikaanne, vaivanne ja kiinnostustanne.”*²⁶⁷

Koiranäyttelyt olivat ja ovat omiaan myös sosiaalistamaan koira, koska niissä se näkee paljon muitakin koiria, ja sen on annettava vieraan ihmisen kosketella itseään. Seisomista ja koskettelua onkin ohjeiden mukaan tärkeää harjoitella.²⁶⁸ Yhteiskunnan kannalta ehkä tärkein koulutuksellinen harjoite, mitä koira näyttelyissä saa, on toisten koirien huomioimatta ohittaminen. Koira ei saa aiheuttaa tappeluja, ja koska näyttelytilat usein ovat ahtaita, on hyvän näyttelykoiran osattava kulkea tällaisissa tiloissa ilman ongelmia.²⁶⁹ Ahtaissa tiloissa kulkemista oli toki hyvä harjoitella jo ennen näyttelyyn menoa, esimerkiksi viemällä koira tavarataloon tai rautatieasemalle.²⁷⁰

Koiranäyttelyissä käytiin varsin aktiivisesti ja tämä näkyy myös Koiramme-lehden sivuilla. Vuonna 1971 lehdessä julkaistiin artikkeli koirien näyttelyissä käyntimääristä.²⁷¹ Artikkelista selviää, että koiranäyttelyiden määrä ei ollut juuri-

²⁶⁵ Koiramme 5/1966, 8.

²⁶⁶ Koiramme 5/1964, 1.

²⁶⁷ Koiramme 5/1966, 8.

²⁶⁸ Koiramme 5/1966, 8-9.

²⁶⁹ Koiramme 5/1966, 8.

²⁷⁰ Klever 1965, 94.

²⁷¹ Koiramme 4/1971, 38–40.

kaan muuttunut viimeisen kolmen vuoden sisällä, mutta niissä käytiin yhä enemmän. Kun vuonna 1968 näyttelyissä kävi 17 759 koiraa, niin vuonna 1970 näyttelyissä kävi jo 22 604 koiraa.²⁷² Tahti ei suinkaan vuonna 1971 hiljentynyt, vaan koiria kävi näyttelyissä 25 426, ja jos mukaan lasketaan epävirallisesti mukana olevat pennut, oli koirien määrä 26 438.²⁷³ Näyttelyitä oli vuonna 1971 järjestetty 136 kappaletta, joista 39 oli kaikkien rotujen näyttelyitä ja näistä 7 oli vielä kansainvälisiä. Suurin näistä näyttelyistä oli Messuhallin näyttely, jossa mukana oli 1 735 koiraa. Toki vastaavasti pienimässä näyttelyssä mukana oli vain 14 koiraa.²⁷⁴ Järjestettyjen näyttelyiden määrä ei tästä kuitenkaan pienentynyt vaan vuonna 1976 niitä järjestettiin 180.²⁷⁵

Suomenajokoira oli suurin yksittäinen koiranäyttelyissä käyvä roturyhmä, joita vuonna 1971 käytettiin näyttelyissä lähes 4 500 kertaa. Seurakoiria käytettiin näyttelyissä yhteensä noin 10 500 kertaa, mutta valitettavasti ne on lehden kuviossa niputettu kaikki samaan määrään, joten on vaikeaa arvioida olisiko jotain seurakoirarotua näytetty enemmän kuin suomenajokoira.²⁷⁶ Voi kuitenkin olettaa, että suomenajokoira oli käyntimäärällisesti näyttelyiden suurin kävijä, koska se on mainittu yksittäisenä rotuna ja oli näistä yksittäisesti mainituista roduista selkeästi eniten näyttelyissä käyvä rotu. Muut yksittäisenä rotuna mainitut kävijät olivat suomenpystykorva, beagle ja karjalankarhukoira.²⁷⁷ Muuten koirat on niputettu palveluskoiriin, terriereihin, kanakoiriin ja niin edelleen.²⁷⁸

Näyttelyissä koirat jaoteltiin vielä 1970-luvulla kahdeksaan ryhmään, jotka olivat pystykorvat, ajavat koirat, lintukoirat, palveluskoirat, terrierit, vinttikoirat, seurakoirat sekä kääpiökoirat.²⁷⁹ Vuonna 1994 koirajaottelu muuttui ja koirat jaoteltiin nykyisen kaltaisiin ryhmiin.²⁸⁰ Uudet ryhmät olivat lammas- ja karjakoirat, pinserit, snautserit, molossityyppiset ja sveitsinpaimenkoirat, terrierit, mäyräkoirat, pystykorvat ja alkukantaiset tyypit, ajavat koirat, kanakoirat, noutajat ja vesi-

²⁷² Koiramme 4/1971, 38.

²⁷³ Koiramme 4/1972, 38.

²⁷⁴ Koiramme 4/1972, 38.

²⁷⁵ Eklund 1978, 15.

²⁷⁶ Koiramme 4/1972, 39.

²⁷⁷ Koiramme 4/1972, 39.

²⁷⁸ Koiramme 4/1972, 39.

²⁷⁹ Koiramme 1/1975, 4-5.

²⁸⁰ Koiramme 7-8/1993, 136-139.

koirat, seura- ja kääpiökoirat sekä vinttikoirat.²⁸¹ Nämä uudet ryhmät olivat FCI:n eli Fédération Cynologique Internationalen, eli kansainvälisen koiranjalostusliiton yhteiset roturyhmittelyt. Uusi ryhmittely oli käytössä kaikissa FCI:n 86 jäsenmaassa²⁸², joten ulkomailla oli taas asteen helpompaa käydä näyttelyissä.

Koiranäyttelyissä käyttäytymisestä kirjoitettiin melko paljon jo 1960-luvulla. Lähes joka vuosi Koiramme-lehdessä oli ainakin yksi artikkeli siitä, miten koiran kuuluu näyttelyissä käyttäytyä, miten se kannattaa esittää ja miltä sen tulee näyttää.²⁸³ Tämä näyttelyiden kehittyminen ja yhä useampien koirien osanotto ei suinkaan lakannut 1970-luvulla, vaan artikkeleissa näyttelyt näkyivät varsin vahvana edelleen. Vuoden 1971 lokakuun lehdessä näyttelyistä oli erinäisiä artikkeleita kymmenen sivun verran.²⁸⁴ Vuonna 1974 lehdessä taas muistuteltiin näyttelyiden säännöistä ja ohjeistettiin mahdollisia osallistujia.²⁸⁵ Heti seuraavana vuonna lehdessä opastettiin aloittelevia näyttelyharrastajia.²⁸⁶ Ohjeet olivat toki artikkeleissa vähemmistö, kun näyttelyasioista oli kyse. Suurin osa näyttelyihin liittyvistä artikkeleista koski jo pidettyjä näyttelyitä ja näissä käyvien koirien määriä, sekä tietenkin näyttelyiden RYP- ja BIS- koiria.²⁸⁷ Lehdissä yleensä käsiteltiin vain ryhmien voittajia tai näyttelyiden parhaita. Näitä tuli vain maksimissaan 10 yhdestä näyttelystä, koska vain RYP-koirat pääsivät BIS-kehään. Kuitenkin joistakin tärkeimmistä näyttelyistä julkaistiin myös ROP-koirat, kuten Euroopan voittaja näyttelystä vuonna 1991.²⁸⁸

Myös koirakirjoissa näyttelyt alkoivat näkyä yhä enemmän 1970-luvulla, kun Suomessakin julkaistiin pelkästään koiranäyttelyitä käsittelevä Barbro Eklundin kirja vuonna 1978.²⁸⁹ Eklundin kirja on lähinnä suunnattu aloittelijoille, mutta se on varsin kattava kuvaus kaikesta, mitä näyttelyihin osallistujan tuli tietää. Kirjassa on kokonaisuudessaan 95 sivua ja siinä on mukana myös pieni sanasto

²⁸¹ Koiramme 1–2/1997, 17–18.

²⁸² fci:n www-sivut

²⁸³ Esim. Koiramme 5/1966, 14–15. ja Koiramme 11/ 1968, 78.

²⁸⁴ Koiramme 10/1971, 5–15.

²⁸⁵ Koiramme 6–7/1974, 8–11.

²⁸⁶ Koiramme 4/1975, 4–5.

²⁸⁷ Esim. Koiramme 1/1974, 4–6.

²⁸⁸ Koiramme 9/1991, 19–23.

²⁸⁹ Eklund, 1978.

eri kielillä.²⁹⁰ Vieraskielisten koirasanastojen tarve kertoo todennäköisesti siitä, että yhä useammassa näyttelyssä tuomareita tulee myös ulkomailta. Kirjassa on myös melko kattavat ohjeet koiran esittämisestä ja ehkä tärkeimpänä ohjeena annetaan seuraava:

*”On tärkeää, että koiran kaikki ansiot näytetään tuomarille, kun taas koiran huonot puolet mahdollisuuksien mukaan pidetään piilossa.”*²⁹¹

Kirjassa annetaan myös yleisiä ohjeita koiran kasvattamiseen ajatellen kuitenkin koko ajan, miten erilaiset kasvatukselliset seikat vaikuttavat koiran esiintymiseen kehässä.²⁹² Kokonaisen ohjekirjan ilmestyminen oli varmasti helpottavaa, koska esimerkiksi Kleverin kirjassa vuodelta 1965 oli koiranäyttelyistä vain seitsemän sivua, ja sekin oli tuolloin jo varsin paljon verrattuna muihin kirjoihin.²⁹³ Toki ei koirista kertovissa yleistöksissä 1970-luvullakaan montaa sivua näyttelyistä ollut, vaan esimerkiksi Bo Ekstamin kirjassa Koiranomistajan opas, vuodelta 1979, on näyttelyistä vain kuusi sivua.²⁹⁴

3.3. Matkailun lisääntyminen koirien elämässä

Ihmiset eivät olleet ainoita, jotka alkoivat matkustella yhä enemmän 1970-luvulta alkaen. Myös koirat alkoivat matkustaa. Koirat alkoivat näkyä niin linja-autoissa, junissa kuin laivoillakin. Koirille oli myös saatava yhä useammin hoitopaikka, kun omistajat lähtivät matkoille. Yhä useammalle koiralle tulivat tutuksi erilaiset koirahoitolat ja kennelit. Koirahoitoloista oli toki Koiramme-lehdessä ollut artikkeleita jo 1970-luvulla, ja varsinkin koirasta autossa oli jonkin verran asiaa, mutta varsinaisesti 1980-luku oli selkeästi artikkelien määrässä aikaa, jolloin yhä useampi matkusti koiransa kanssa tai tarvitsi sille hoitopaikkaa hoitolasta. Koiran matkustamisesta ja siihen liittyvistä asioista oli 1970-luvulla lehdessä neljä artikkelia, joista yksi keskittyi täysin koiran matkustamiseen liittyviin ohjeisiin.²⁹⁵ Toinen kertoi koirahoitoloista.²⁹⁶ Kolmannessa käsiteltiin koiran matkustamista autossa.²⁹⁷ Kun siirrymme 1980-luvulle alkavat matkustukseen ja koirahoitoloihin liittyvät artikkelit lisääntyä selkeästi. Artikkeleita on ainakin

²⁹⁰ Eklund 1978, 92–95.

²⁹¹ Eklund 1978, 40.

²⁹² Esim. Eklund 1978, 56.

²⁹³ Klever 1965, 91–97.

²⁹⁴ Ekstam 1979, 56–61.

²⁹⁵ Koiramme 6-7/1977, 24–25.

²⁹⁶ Koiramme 5/1977, 14.

²⁹⁷ Koiramme 8-9/1971, 42–43.

kymmenen. Artikkeleissa käsitellään pääasiassa matkustamisen ongelmia ja mitä kaikkea tulee ottaa huomioon, jos koiran kanssa päätetään matkustaa. Koirahoitoloista löytyy myös artikkeleita. Koiran matkustamista käsiteltiin myös muualla kuin Koiramme-lehdessä, esimerkiksi Helsingin julkaisemassa esitteessä koiranomistajille.²⁹⁸

Autojen lisääntyminen 1960-luvulla ja varsinkin yksityisautoilun lisääntyminen näkyi myös koirien elämässä. Autokanta alkoi kasvaa huomasti 1960-luvulla ja jatkoi kasvuaan vahvasti aina 1980-luvun loppuun asti.²⁹⁹ Autoilun lisäämä liikuvuus oli tärkeä osa uutta kaupunkielämän vapauden unelmaa.³⁰⁰ Koirat olivat toki yleensä tervetulleita linja-autoihin, mutta esimerkiksi kilpailuihin ja näyttelyihin menijät olivat yleensä omien autojen varassa, koska linja-auton kuljettajat saattoivat myös kieltäytyä ottamasta koira autoonsa, jolloin matka näyttelyyn saattoi loppua alkuunsa.³⁰¹ Koirien matkustaminen linja-autoissa oli lähinnä kuljettajan asenteesta kiinni. Välillä koiran pääseminen kyytiin riippui siitä, oliko autossa jo ennestään allergisia kyyditettäviä tai joku, joka ei muuten vain hyväksynyt koira linja-autoon.³⁰² Koiran oli tarkoitus matkustaa lattialla, tai jos se matkusti penkillä, oli omistajalla oltava mukanaan suojus, jolla suojata penkki mahdollisten karvojen ja lian varalta.³⁰³ Tiettyjen paikkakuntien sisäisen liikenteen linja-autoyhtiöt asettivat myös omia sääntöjään koiran matkustamiselle. Esimerkiksi Helsingissä linja-autoihin saivat tulla vain sylikoirat, ja nekin vain jos eivät aiheuttaneet vaaraa tai haittaa muille matkustajille.³⁰⁴ Ei siis ollut mikään ihme, että koiraharrastajat suosivat omia autojaan. Opaskoirat toki olivat poikkeustapauksia ja yleensä aina tervetulleita oli kulkuneuvo mikä hyvänsä.

Yksityisautossakin oli kuitenkin tärkeää ottaa huomioon se missä ja miten koira matkusti. Yleensä suosituksena oli, että koira matkustaisi lattialla.³⁰⁵ Autoilijoita myös muistutettiin siitä että koira piti opettaa autossa matkustamiseen, eikä heti

²⁹⁸ Niklander, Oksanen, Talari (toim.), 1981, 9–10.

²⁹⁹ Meinander 1999, 375.

³⁰⁰ Meinander 1999, 373.

³⁰¹ Koiramme 11/1980, 16.

³⁰² koiramme 3/1985, 19.

³⁰³ Koiramme 3/1985, 19.

³⁰⁴ Niklander, Oksanen, Talari (toim.), 1981, 9.

³⁰⁵ Koiramme 6–7/1977, 25.

lähteä monen tunnin ajoon.³⁰⁶ Koiran opettamisesta hyväksi autossa matkustajaksi annettiin vuonna 1985 seuraavanlainen ohje: *”Aja joka päivä koiran kanssa vähän matkaa ilman sen kummempaa päämäärää, esimerkiksi korttelin ympäri.”*³⁰⁷ 1970-luvun alussa koira oli ilmeisesti vielä varsin uusi autoilumatkustaja, koska nähtiin tarpeelliseksi antaa seuraavan kaltainen ohje:

*”Ehdottoman tuomittavaa liikenneturvallisuuden kannalta on sellainen järjestely, jonka mukaan koira sijoitetaan auton etuistuimelle samanaikaisesti lapsen kanssa. Molempien paikka on autossa takaistuimella. Tätä asiaa ei koskaan korosteta liiaksi.”*³⁰⁸

Kätevimmäksi autoksi koiraihmiselle nähtiin farmari- tai pakettiauto, koska niissä koira saattoi matkustaa tavaratilassa, jonka saattoi eristää istuinosasta verkolla.³⁰⁹ Autolla liikuttaessa oli otettava huomioon myös tauot, jotka koira tarvitsi. Autoilijoita muistutettiin myös siitä, että koiraa ei ikinä pitäisi päästää irti vieraassa paikassa jaloiteltaessa.³¹⁰ Koiralle kehoitettiin pitämään mukana omaa vettä ja kippoa, jotta koira ei joisi tienvarsien vesiä, jotka saattoivat sisältää myrkkynyä.³¹¹ Koiran jättäminen yksin autoon odottamaan oli myös yksi muistutuksen aiheista, kuten Helsingin julkaisussa, jossa sanottiin asiasta seuraavaa:

*”Koiraa ei koskaan pitäisi jättää yksin autoon, missä se saattaa saada jopa lämpöhalvauksen, kun ikkunat ovat suljetut, ja varjo siirtyy nopeasti. Autoon jättäminen on koiralle sekä henkinen että ruumiillinen kärsimys.”*³¹²

Koiran kanssa ei matkustettu tietenkään vain maanteilla, vaan myös rautateilla. Vielä 1980-luvulla vaunuun otettava koira sai olla vain 40 senttimetriä korkea ja sitä kohdeltiin ”käsimatkatavarana”, joten sen kuljettaminen oli maksutonta.³¹³ Tätä isommat koirat joutuivat matkustamaan ”kirjattuna matkatavarana”, joka tarkoitti sitä, että koira kiinnitettiin sille näytettyyn paikkaan ja varustettiin mahdollisesti kuonokopalla. Isommasta koirasta joutui myös maksamaan maksun, joka oli vähintään puolet toisen luokan menolipusta. Nyrkkisääntö kuitenkin oli,

³⁰⁶ Koiramme 6–7/1985, 13.

³⁰⁷ Hallgren 1985, 76.

³⁰⁸ Koiramme 8–9/1971, 43.

³⁰⁹ Koiramme 6–7/1977, 25.

³¹⁰ Koiramme 6–7/1985, 13.

³¹¹ Koiramme 6–7/1977, 25.

³¹² Niklander, Oksanen, Talari (toim.), 1981, 10.

³¹³ Koiramme 3/1985, 18.

että koiranomistaja sai yleensä konduktööriltä luvan matkustaa koiransa kanssa konduktöörivaunussa.³¹⁴

Kotimaanmatkailu ei suinkaan ollut ainoaa matkailua, mitä koiran kanssa tehtiin. Koirien kanssa lähdettiin myös laivalle. Laivat olivat 1970–1980-luvuilla hyvinkin koiraystävällisiä. Koira saattoi matkustaa hytissä omistajansa kanssa, kunhan omistaja oli varannut koko hytin käyttöönsä.³¹⁵ Koira sai myös pitää mukanaan suurimmassa osassa laivaa. Koiran sai jopa ottaa mukaan baariin, kun omistaja meni aterioimaan.³¹⁶ Ravintolat olivat kuitenkin koiriltakin kiellettyä aluetta ja tietenkin koiran tarpeet piti hoitaa ulkokannella.³¹⁷ Mukavaa koiranomistajille oli, että laivamatka oli koiralle ilmainen, kunhan omistajalla oli hytti.³¹⁸

Lentoliikenteen lisääntymisen myötä myös koirat alkoivat matkustaa lentäen. Jos koira oli pieni, alle 8 kiloa painava, sai se matkustaa kopassa omistajan kanssa matkustamossa.³¹⁹ Tätä isommat koirat matkustivat ruumassa kuljetuslaatikossa, jonka oli oltava riittävän iso, jotta koira pystyi siellä kääntymään ja seisomaan.³²⁰ Lentoliikenne Suomen sisällä ei vaatinut sen enempää valmisteluja kuin sen, että oli oikeaan aikaan kentällä, mutta ulkomailla matkustettaessa oli aina otettava huomioon karanteenit. Jos matkustettiin muualle kuin Ruotsiin, Norjaan, Iso-Britanniaan, Irlantiin, Uuteen-Seelantiin tai Australiaan, ennen vuotta 1988, tuli koiran Suomeen palatessaan mennä neljäksi kuukaudeksi karanteeniin, jotta raivotauti ei leviäisi Suomeen.³²¹ Samoin piti koirien, jotka tuotiin muista kuin yllä mainituista maista, vaikkapa siitokseen, jäädä karanteeniin neljäksi kuukaudeksi. Jalostuskoirilla piti myös olla erillinen tuontilupa, joka anottiin Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkäriosastolta.³²² Koiran kanssa matkustaminen Keski-Eurooppaan ei siis ollut todellakaan helppoa.

³¹⁴ Koiramme 3/1985, 18.

³¹⁵ Koiramme 3/1985, 19.

³¹⁶ Koiramme 6–7/1977, 24.

³¹⁷ Koiramme 3/1985, 19.

³¹⁸ Koiramme 3/1985, 19.

³¹⁹ Koiramme 6–7/1977, 24–25.

³²⁰ Koiramme 6–7/1977, 24–25.

³²¹ Koiramme 3/1985, 19.

³²² Koiramme 3/1985, 19.

Eniten koirien kanssa matkustettiin kotimaassa ja sen jälkeen todennäköisesti naapurimaassa Ruotsissa, koska sinne koiran saattoi viedä ja sieltä tuoda ilman karanteenia. Ruotsiin ja Norjaan mentäessä lähes ainoa vaatimus oli, että koiralla oli mukana vähintään kuusi viikkoa voimassa oleva terveystodistus.³²³ Vielä ainakin 1970-luvulla hotellit ottivat koiria melko varmasti vieraakseen, ilman etukäteen tehtyä varausta.³²⁴ Kaikkiin maihin ei koiraa kuitenkaan karanteenisäännösten takia ollut mitään järkeä ottaa mukaan, joten koiranomistajan oli yhä useammin mietittävä mihin koiransa laittaisi oman lomansa ajaksi. Karanteenin ongelmat pienenivät suuresti, kun Suomessakin löydettiin Kymenlaaksosta varsin paljon rabiasta keväällä 1988. Tällöin rajat Ruotsiin ja Norjaan sulkeutuivat, mutta toisaalta kulkeminen Keski-Eurooppaan helpottui huomattavasti.³²⁵ Koirien karanteeneista tuli pääasiassa turhia, koska niillä oli ennen yritetty estää rabieksen tulo Suomeen. Tämä lisäsi huomattavasti ei vain matkailua etelään, vaan myös koirien tuontia Suomeen ulkomailta.³²⁶

Kaikilla koiranomistajilla ei tuolloin, kuten ei nykyäänkään, ollut mahdollista viedä koiraansa hoitoon ystäville tai sukulaisille, kun he lähtivät itse lomalle. Koska lomamatkailu kuitenkin lisääntyi varsin reippaasti juuri 1970–1980-luvuilla, oli koirahoitoloille kysyntää. Koirahoitolat olivat kuitenkin ilmeisesti melko harvinaisia vielä vuonna 1977, kun lehdessä pohdittiin sitä, miten hoitolat ja kennelit tulisi rakentaa ja millaiset tilat niissä tulisi olla.³²⁷ Jo olemassa olevia hoitoloita arvosteltiin aputiloiltaan liian pieniksi ja koiranomistajaa kehoitettiin tutustumaan hoitolaan kunnolla, ennen kuin koiransa sinne hoitoon antaisi.³²⁸

Matkailun lisääntymisen näkee varsin voimakkaasti hoitoloita käsittelevien artikkelien lisääntymisellä. Jos koko 1970-luvulla artikkeleita oli vain muutama, oli koirahoitoloista pelkästään vuonna 1985 kaksi artikkelia ja samana vuonna kaksi muuta artikkelia koiran matkustamiseen liittyen.³²⁹ Koirahoitoloilla oli ainakin jollain tasolla huonohko maine vielä 1980-luvulla ja tätä mainetta yritettiin Koi-

³²³ Koiramme 6–7/1985, 13.

³²⁴ Koiramme 6–7/1977, 25.

³²⁵ Koiramme 12/1989, 59.

³²⁶ Koiramme 12/1986, 59.

³²⁷ Koiramme 5/1977, 14.

³²⁸ Koiramme 5/1977, 14.

³²⁹ Koiramme 3/1985, 18–19. Koiramme 5/1985, 14–15. Koiramme 6–7/1985, 13 ja 34–35.

ramme-lehdessä parantaa ja näin ollen antaa ymmärtää, että matkailu ei ole este koiran hankinnalle.³³⁰ Matkustelevia koiranomistajia muistutettiin kuitenkin siitä, että sesonkiaikoihin oli koiran hoitoon saaminen varmistettava ajoissa.³³¹ Kun uusia hoitoloita perustettiin, nekin olivat artikkelin arvoisia asioita, kuten suurehkon hoitolan perustaminen Joroisiin vuonna 1986.³³² Harmillisena asiana kuitenkin nähtiin se, että vaikka koirahoitolat olivat työpaikkoja siinä missä muutkin ja niiden tarve oli ilmeinen, niiden perustamiseen ei saanut minkäänlaista yhteiskunnallista avustusta³³³

Koirahoitolat olivat tärkeitä myös muille kuin matkailijoille. Hoitolaan saattoi viedä koiria esimerkiksi siitä syystä, että kodissa asuva narttu tuli kiimaan ja uros piti saada muualle, jotta vahinkopentuja ei syntyisi tai kun emäntä sairastui.³³⁴ Yleensä koira vietiin hoitoon loman ajaksi tai viikonlopuksi, mutta koirahoitolat ottivat myös pidempiaikaisia hoidokeita, kuten vuonna 1984 Kellahden koirahoitolasta kertovassa artikkelissa yhdeksän kuukautta hoidossa olleen saksanpaimenkoiran.³³⁵ Koiran hoitoon jättämisestä joutui tietenkin maksamaan, ja yleinen hintataso vuonna 1985 oli noin 25–50 markkaa per vuorokausi.³³⁶ Koirahoitoloiden hinnoissa oli siis melkoista vaihtelua. Hoitoon kuului koirien ruokinta, lenkille vieminen, mahdollinen turkinhoito sekä koiran säilyttäminen asianmukaisissa tiloissa.³³⁷ Joistain kenneleistä saattoi saada apua myös koiran saadessa pentuja tai tarvitessa näyttelytrimmausta.³³⁸ Joissain paikoissa oli myös resursseja hoitaa koiria, jotka tarvitsivat ympärivuorokautista vahtimista, esimerkiksi leikkauksen jälkeen.³³⁹

Vaikka rajat etelään aukesivatkin vuonna 1988, ei se suinkaan tehnyt koirahoitoloista tarpeettomia. Monet halusivat lähteä lomalle ilman huolia koirasta tai miettimättä, miten koiran saisi helpoiten mukaan. Vuonna 1991 oli lehdessä artikkeli koirahoitoloista. Lähinnä ihmisiä kehoitettiin ottamaan selvää siitä, mil-

³³⁰ Koiramme 10/1984, 22.

³³¹ Koiramme 5/1985, 15.

³³² Koiramme 8–9/1986, 38–39.

³³³ Koiramme 8–9/1986, 39.

³³⁴ Koiramme 10/1984, 23.

³³⁵ Koiramme 10/1984, 23.

³³⁶ Koiramme 5/1985, 15.

³³⁷ Koiramme 5/1985, 15.

³³⁸ Koiramme 10/1984, 15.

³³⁹ Koiramme 8–9/1986, 38

laiseen hoitolaan koiransa on viemässä.³⁴⁰ Kaikki koirahoitolat eivät suinkaan olleet sellaisia kuin antoivat mainoksessaan ymmärtää, joten oikean hoitopaikan etsintään kannatti varata aikaa. Myös hinnat olivat hieman nousseet, koska 1990-luvun alussa koiran hoidosta sai maksaa 30–100 markkaa vuorokaudelta.³⁴¹ Kun laman vaikutukset alkoivat näkyä yhä suuremmassa määrin Suomessa, myös artikkelit koirahoitoloista ja koiran kanssa matkailusta jäivät pois. Seuraava artikkeli matkailusta koiran kanssa ilmestyi vasta pahimman laman jälkeen kesäkuussa vuonna 1995.³⁴²

4. Laman odottamattomat vaikutukset koiraharrastuksessa

4.1. Lama lisää koiramääriä rajusti

Vuonna 1990 Suomessa asiat olivat vielä ainakin pintapuolisesti hyvin ja jopa lehdistössä uutisoitiin Suomen olevan rikkaampi kuin Ruotsi.³⁴³ Todellisuus oli kuitenkin toista, koska teollisuuden tuottavuus oli alkanut laskea jo keväällä 1990.³⁴⁴ Laman juuret olivat kuitenkin jo ajallisesti kauempana. Suomessa oli tuodittauduttu uskoon, että idänkauppa tasoittaisi tulevaisuudessakin länsikaupan aiheuttamia suhdannevaihteluja. Myös pankkien antolainauksen korosääntelyä purettiin vuosina 1983–1986, jonka seurauksena luottojen määrä paisui valtavasti.³⁴⁵ Yksityistaloudetkin olivat uskaltaneet ottaa suuria lainoja, koska lainakorot oli saanut vähentää verotuksessa täysimääräisenä.³⁴⁶ Talouden tilanne oli kärjistynyt jo vuonna 1989, mutta koska sijoitusaste pysyi vielä korkeana, talouskriisi iski vasta muutaman vuoden viiveellä.³⁴⁷ Asuntomarkkinat olivat ensimmäinen selkeä indikaattori tulevasta lamasta, kun niissä hinnat laskevat jo vuonna 1989. Työttömyys alkoi kasvaa syksyllä 1990 ja samana vuonna yritysten ja pankkien kannattavuus laski huomattavasti. Vuonna 1991 talous kaatuikin jo ryskyen, ja uusia työttömiä tuli noin 10 000 henkeä kuukaudessa.³⁴⁸

³⁴⁰ Koiramme 4/1991, 22.

³⁴¹ Koiramme 4/1991, 22.

³⁴² Koiramme 6/1995, 28–30.

³⁴³ Meinander 1999, 483.

³⁴⁴ Meinander 1999, 483.

³⁴⁵ Meinander 1999, 484.

³⁴⁶ Meinander 1999, 485.

³⁴⁷ Meinander 1999, 486.

³⁴⁸ Meinander 1999, 486.

Työttömyys kohosi vuosina 1990–1994 kolmesta prosentista aina 16:ta prosenttiin.³⁴⁹

Lama ei tällä kertaa ollut ollenkaan yhtä helppo, kuin öljykriisin aiheuttama lama 1970-luvun lopulla. Markka jouduttiin ensin devalvoimaan 12 prosentilla ja jo vuonna 1992 se jätettiin kellumaan. Kiinteän kurssin aika oli ohi.³⁵⁰ Vaikka markan kellumaan jättäminen oli nöyryyttävää kiinteän markan kannattajille ja keskuspankille ja hallitukselle, oli se kuitenkin tehtävä.³⁵¹ Markan kelluttaminen toimi ja korot alkoivat laskea. Kuitenkin yrityksille tämä tuotti vain lisää ongelmia ja Suomessa koettiin varsin suuri konkurssiaalto, kun yrityksen joutuivat maksuvaikeuksiin.³⁵² Teollisuustuotanto oli kuitenkin alkanut elpyä jo vuonna 1992 ja syksyllä 1993 oli Suomi ohittanut laman pahimman kriisivaiheen.³⁵³ Vuonna 1994 Bruttokansantuotekin nousi jo neljä prosenttia, ja suotuisa kehitys jatkui tästä eteenpäinkin.³⁵⁴ Työttömyys ei kuitenkaan laskenut nopeasti vaikka talous elpyikin. Vasta 2000-luvun alussa päästiin työttömyydessä alle kymmenen prosentin.³⁵⁵

Koiraharrastuksessa lama ei kuitenkaan näkynyt oikeastaan millään lailla. Koirien määrä tuntui vain lisääntyvän, vaikka lama meni yhä pahemmaksi. Jos öljykriisin vuosina koiramäärissä oli ollut havaittavissa pientä laskua,³⁵⁶ ei 1990-luvulla ollut havaittavissa mitään vastaavaa. Päinvastoin 1990-luvun lama sai koirienrekisteröinnit suorastaan pilviin. Jos vuonna 1989 koiria oli rekisteröity 34 547 kappaletta, vuoden 1991 rekisteröintimäärä oli jo 46 003 koiraa. Huippuvuosi oli vuosi 1993, jolloin koiria rekisteröitiin huimat 47 093 kappaletta.³⁵⁷ Pelkkiä koiramääriä katsoen näyttäisi siis siltä, että mitä vaikeammaksi lama meni, sitä enemmän ihmiset hankkivat itselleen koiria.

³⁴⁹ Menander 2007, 233.

³⁵⁰ Meinander 1999, 488.

³⁵¹ Meinander 1999, 488.

³⁵² Meinander 1999, 489.

³⁵³ Meinander 1999, 491.

³⁵⁴ Meinander 1999, 492.

³⁵⁵ Meinander 2007, 234.

³⁵⁶ Koiramme 2/1980, 63.

³⁵⁷ Koiramme 1-2/1997, 62.

Mielenkiintoista on, että Koiramme-lehdessä oli vuonna 1991 artikkeli otsikolla ”Pentukauppa käy nihkeästi. Lama kuristaa nyt koiramaailmaa”³⁵⁸, jossa kerrottiin siitä, miten jo syntyneet pennut eivät mene kaupaksi. Keväällä kauppa oli vielä käynyt, mutta syksyllä oli kasvattajille jäänyt pentuja kotiin, eikä koteja tahatonut löytyä.³⁵⁹ Kuitenkin yleistasolla vuonna 1991 tehtiin taas siihenastinen rotukoirien rekisteröintiennätys ja ulkomailtakin tuotiin ennätysmäärä koiria Suomeen.³⁶⁰ Toisaalta vielä 1992 alussa uumoiltiin, että rekisteröintimäärät kääntyisivät jo sinä vuonna laskuun ja jopa Kennelliiton budjetissa varauduttiin rekisteröintitaantumaa.³⁶¹ Toisin kuitenkin kävi, ja koirien määrä vain jatkoi kasvuaan mitä syvemmäksi lama meni. Huippuvuosi saavutettiin vasta vuonna 1993, jonka jälkeen rekisteröintimäärät lähtivät laskemaan,³⁶² samaan aikaan kun lama alkoi jo pikku hiljaa helpottaa. Koiramaailmassa ehkä odotettiin, että lama vähentäisi koirien määrää, koska näin oli käynyt vielä 1970-luvun lopun laman aikoihin, jolloin koirien rekisteröinnit putosivat useilla tuhansilla.³⁶³ 1990-luvun lama oli kuitenkin täysin erilainen ja suorastaan tehosti koiraharrastuksen kehittymistä. Koiria hankittiin siis varsin paljon ja osa näistä varmasti harrastuskoiriksi, mutta myös seurakoiria hankittiin paljon. Koirasta oli tulossa ihmiselle sekä ystävä että terapeutti. Vuonna 1993 Koiramme-lehdessä Suomen eläinsuojeluyhdistyksen toiminnanjohtaja Risto Rydman pohtii mahdollista koirien määrän lisääntymistä myös toiselta kannalta:

*”Kun kansasta yhä suurempi ja suurempi osa elää kaupungeissa ja jonkinlaisissa taajamissa, niin luonto ja kotieläimet ovat jääneet kauemmaksi, mutta niistä on vielä olemassa muisto. Näin ollen tätä muistoa elvytetään ottamalla kotiin eläimiä, jotka edes muistuttavat luonnosta ja joiden avulla sinne on helpompi palata, edes hetkeksi.”*³⁶⁴

Lamankin keskellä ihmiset varmasti halusivat saada luontokokemuksia ja edes jonkinlaisen yhteyden luontoon. Koiran kautta se oli ehkä helpoiten saavutettavissa.

³⁵⁸ Koiramme 11/1991, 4.

³⁵⁹ Koiramme 11/1991, 4-6.

³⁶⁰ Koiramme 1-2/1992, 42.

³⁶¹ Koiramme 1-2/1992, 42.

³⁶² Koiramme 1-2/1997, 62

³⁶³ Koiramme 2/1980, 63.

³⁶⁴ Koiramme 4/1993, 8.

Koiramäärien taas lisääntyessä olisi voinut olettaa lehdessä olevan enemmänkin artikkeleita koirakaupan pimeästä puolesta, pentutehtailusta. Kuitenkin esimerkiksi vuonna 1991 lehdessä pentutehtailusta puhutaan vain Yhdysvaltoja koskevan artikkelin osana.³⁶⁵ Toisaalta Suomessa koirakaupan sopimusehdot oli käytännössä uusittu kokonaan vuonna 1991.³⁶⁶ Osittain oltiin kuitenkin hieman huolestuneita siitä, oliko koirasta tulossa Suomessakin kauppahallitavaraa.³⁶⁷ Voi olla mahdollista, että meneillään olevaa pentubuumia ei haluttu keskeyttää tuomalla yleiseen tietoon pentutehtailutapauksia Suomesta. Kenneleiden olosuhteista lehdessä kyllä puhuttiin eikä niiden ongelmia lakaistu maan alle. Vuonna 1992 kenneleiden oloja kuvattiin eläinlääkärien käyntien kautta.³⁶⁸

Kennelliitossa ehkä hieman yllättäväkin koiramäärän lisääntyminen oli aiheuttanut paineita saada toimintaa yhä paremmaksi. Vuonna 1993 liittoon palkattiin sen historian ensimmäinen tulostavastuullinen toimitusjohtaja, Marjukka Silolah-
ti.³⁶⁹ Toimintaa haluttiin tehostaa, ja uuden toimitusjohtajan mielestä varsinkin harrastusten organisointia tulisi kehittää, jotta harrastuksista tulisi vetävämpiä ja nuoretkin jäsenet lähtisivät niihin mukaan.³⁷⁰ Uusi toimitusjohtaja tuli Kennelliit-
toon sen siihenastisen kehityksen huippuvuonna, joten hänen mielestään olikin todella mukavaa tulla niin positiivisesti kehittyvään harrastukseen.³⁷¹ Koirahar-
rastus oli siis varsin suotuisalla pohjalla ja koiramäärä Suomessa oli kasvanut huomasti, joten harrastuksissa oli kehittämisen varaa.

Kennelliitossa oli laskukautta povattu jo vuonna 1991, kun rekisteröinneistä pu-
huttaessa pohdittiin laman vaikutuksia näin:

*”Koirankasvattajia askarruttaa tällä hetkellä taloudellinen lamakausi, joka alkaa muuttua ennustuksista kouriintuvaksi todellisuudeksi. Merkkejä pen-
tukysynnän laantumisesta on yhä uhkaavampina näkösällä. Viime vuoden
rekisteröintiennätys voi jäädä hyvinkin pitkäaikaiseksi.”*³⁷²

³⁶⁵ Koiramme 6–7/1991, 38–40.

³⁶⁶ Koiramme 6–7/1991, 44–47.

³⁶⁷ Koiramme 1–2/1992, 6.

³⁶⁸ Koiramme 1–2/1992, 16–19.

³⁶⁹ Koiramme 12/1993, 8.

³⁷⁰ Koiramme 12/1993, 9.

³⁷¹ Koiramme 12/1993, 8.

³⁷² Koiramme 1–2/1991, 42.

Myös vuonna 1992 koiramäärän oletettiin alkavan laskea, mutta odotuksissa oltiin hieman varovaisempia:

”Tänä vuonna koirien määrän ennakoidaan kääntyvän laskuun. Jopa kennelliiton budjetissa on varauduttu rekisteröintien taantumaan. Mutta entäpä jos koiranpentu on taloudellisesti nurkkaan ahdistetun suomalaisen lääke lamaan ja henkiseen alakuloon.”³⁷³

Samassa artikkelissa pohdittiin mahtaako lama iskeä koiramaailmaan viiveellä tai ei ollenkaan:

”Jos lama ei ulotu koiramaailmaan ollenkaan, voidaan sanoa suomalaisten koirien olevan maineensa väärttejä. Niin hyviä, että mieluummin luovutaan vaikka mistä tärkeästä, mutta ei koirista.”³⁷⁴

Tilanne alkoi muuttua, kun suhdanteet alkoivat parantua. Vuonna 1994 tilanne oli muuttunut jo niin, että uudeksi uhkakuvaksi koiramäärille nähtiinkin tuleva nousukausi:

”Talouden laman aikana on koirakauppa käynyt vilkkaasti. Kun talouden lama loppuu, alkaako kennelama? Parin vuoden päästä tiedämme jälleen oikean vastauksen.”³⁷⁵

Vuoden 1992 ennustus oli siis ollut melkoisen osuva. Koiramäärät eivät laskeneetkaan ja koiria hankittiin yhä enemmän, mahdollisesti juuri siksi, että koira auttoi ihmistä selviytymään laman koettelemuksista. 1990-luvulla koirasta tuli myös yhä suuremmassa määrin kumppani eikä vain työtoveri tai harrastuskaveri. Yhteiskunnalliset muutokset heijastuvat myös ihmisen ja eläimen suhteisiin,³⁷⁶ joka Suomessa varsinkin 1990-luvulla tuli hyvin esiin.

4.2. Koirasta tulee kumppani

Laman mukanaan tuoma työttömyys ja vaikeudet työpaikoilla aiheuttivat monille ihmisille ahdistusta ja ongelmia jaksamisen kanssa. Eräs lääke näihin ongelmiin oli koiran hankkiminen. Koira kumppanina ei toki sinällään ollut mikään uusi asia, mutta varsinkin 1990-luvulla yhä useammasta koirasta tuli selkeästi kumppani, eikä koiraa enää välttämättä otettu tulevaa harrastusta silmällä pitäen. Koiramme-lehdessä koirasta kumppanina oli ollut muutamia artikkeleita jo

³⁷³ Koiramme 1–2/1992, 42.

³⁷⁴ Koiramme 1–2/1992, 43.

³⁷⁵ Koiramme 1–2/1994, 47.

³⁷⁶ Ratamäki 2009, 41.

ennen 1990-lukua, kuten vuoden 1986 artikkeli koirasta kotipsykiatrina. Siinä luonnehdittiin koira näin:

”Nykyhetken koira on siis ennen kaikkea ystävä, seuralainen ja elämänkumppani.”³⁷⁷

Vuonna 1988 Koiramme-lehti kertoi 84-vuotiaasta Elsasta, jolle hänen koiransa, Api, oli suorastaan henkireikä. Api oli Elsan juttukaveri, joka piti hänet myös fyysisesti kunnossa, koska koiran kanssa oli pakko lähteä ulos.³⁷⁸ Koiran tarvitsema hoiva, antoi ihmisille myös motivaatiota parantua sairauksista ja lisäsi elämänhalua, koska kotona oli joku, joka tarvitsi hoivaa.³⁷⁹

Koiran pidon terveydelliset edut olivat siis jo tiedossa ennen kuin lama Suomeen iski. Eläinlääkärikongressissa oli vuonna 1986 todettu, että koirat ovat hyvä kiintymyksen kohde, koska:

”...koira ei kysele vaikuttimiamme, se ei arvostele tekojamme eikä uhkaile hylkäämisellä. Koira on myös uskollisuuden vertauskuva. Se ei lähde pois, se ei kasva aikuiseksi, se pysyy muuttumattomana ja sen suhde omistajaansa on aina sama.”³⁸⁰

Koiran apu ihmiselle tunnetasolla oli siis hyvinkin järjellä havaittavissa. Koira ei pettänyt ihmisen luottamusta, eikä hylännyt, vaikka omistaja olisikin menettänyt työpaikkansa tai sairastunut. Koiran silittäminen myös alensi verenpainetta, las-
ki ihon lämpötilaa ja vähensi näin ollen ihmisen jännittyneisyyttä.³⁸¹ Verenpai-
neen aleneminen vähensi myös sydänkohtauksen vaaraa, ja sydäntautipotilail-
la, joilla oli koira, oli paremmat mahdollisuudet selviytyä sairaudestaan.³⁸² Yli-
päättään puuhailu koiran kanssa teki ihmisistä tyytyväisempiä ja terveempiä.³⁸³
Koira ei kuitenkaan ollut hyväksi ihmiselle vain henkisesti vaan myös fyysisesti.
Koirat pitävät ihmisen toiminnassa ja antavat syyn liikkua.³⁸⁴ Koiran kanssa liik-
kuminen mahdollisti myös uudet satunnaiset tuttavuudet. Tuskin kukaan tulee
juttulemaan yksin kulkevalle, mutta koira antaa syyn alkaa juttusille.³⁸⁵ Tällaiset

³⁷⁷ Koiramme 4/1986, 45.

³⁷⁸ Koiramme 12/1988, 4–5.

³⁷⁹ Koiramme 3/1990, 4.

³⁸⁰ Koiramme 1/1986, 55.

³⁸¹ Koiramme 1/1986, 55.

³⁸² Kokko, Cajander, Nummisalo 2000, 11.

³⁸³ Koiramme 3/1990, 4.

³⁸⁴ Koiramme 1/1986, 55.

³⁸⁵ Koiramme 3/1990, 4.

ominaisuudet olivat todennäköisesti tärkeässä asemassa, kun lama toi mukanaan yhä uusia työttömiä ja yksinäisiä ihmisiä. Koiran antama rajaton ystävyys oli ehkä yksi syy sille, miksi yhä useampi lamasta kärsijä hankki itselleen koiran.

Verrattaessa ölykriisin aiheuttamaan lamaan 1975–1978 on huomattavissa selkeä ero siinä, miten koira nähtiin. Koirasta oli yhä useammalle tullut kumppani ja koiran tuomista terveyshyödyistä tiedettiin paljon enemmän. Koirien hyödyt niin vanhuksille kuin työttömillekin olivat yhä useamman tiedossa. On myös mahdollista, että sukupolvi joka oli työttömänä 1990-luvulla oli tottuneempi ajatukseen koirasta perheenjäsenenä kuin 1970-luvulla työttömäksi jääneet. Olihan koira vakiinnuttanut paikkansa kaupungeissa pikkuhiljaa. Näin ollen on vain ymmärrettävää, miksi öljykriisin aikaan ei koettu pentubuumia, mutta 1990-luvun laman aikaan koiramäärät lisääntyivät hurjasti.

Toisaalta 1970-luvun lamaan verrattaessa myös kaupunkiyhteisö oli muuttunut 1990-luvulle tultaessa. Kun maalta kaupunkiin muuttaneet asettuivat uusiin koiteihinsa, muodostui epävirallisia verkostoja, jotka muistuttivat kyläyhteisöjen seurustelutapoja.³⁸⁶ Vielä 1970-luvulla näistä verkostoista saattoi olla jotain jäljellä, jolloin ihmiset eivät jääneet aivan yksin, vaikka olisivatkin asuneet yksin ja menettäneet työnsä. Pikkuhiljaa muodostuivat uudet, kaupunkimaiset verkostot, jotka työnsivät kortteliyhteisöt sivuun ja korostivat ydinperheen ja työn merkitystä.³⁸⁷ Tällainen uusi yhteisöllisyys jätti helposti varsinkin työttömät yksinasujat tuuliajolle, ja heille koiran hankkiminen saattoi olla myös pääsy uusiin verkostoihin.

Varsinaisesti Koiramme-lehdessä lama ja sen vaikutukset alkoivat näkyä vuonna 1992, kun erinäisissä artikkeleissa sivuttiin aihetta. Kirsti Paakkasen haastattelu tammi-helmikuun numerossa korosti koiran asemaa jaksamaan auttamisessa. Paakkanen oli tuolloin ollut Marimekon omistajana neljä kuukautta. Koirat olivat Paakkaselle elämän voima.³⁸⁸ Koirat pitivät Paakkasen liikkeessä ja auttoivat häntä näkemään *”jokaisen kauniin aamun ja jokaisen ihanan illan.”*³⁸⁹

³⁸⁶ Meinander 2007, 207.

³⁸⁷ Meinander 2007, 207.

³⁸⁸ Koiramme 1–2/1992, 4.

³⁸⁹ Koiramme 1–2/1992, 4.

Toisaalta Paakkanen muistuttaa kasvattajia, että koska ajat ovat huonot ja raha tiukalla, on tärkeää pitää huolta siitä, että tuotetut pennut eivät jää heitteille.³⁹⁰

Samana vuonna lehdessä oli artikkeli myös siitä, miten koira auttaa unohtamaan rahahuolet. Artikkelin pohjasi Erja Kilpeläisen tekemään tutkimukseen. Artikkelissa kerrottiin siitä, kuinka koiran kanssa touhuaminen auttoi unohtamaan rahahuolet laman keskellä ja kuinka varsinkin nuorten oli helpompaa osoittaa hellyyttä koiralle kuin toiselle ihmiselle.³⁹¹ Artikkelissa todettiin, että koirat pääasiassa otettiin tyydyttämään psyykkisiä tarpeita eikä niinkään työkoiraksi.³⁹² Koiralta ei enää pääasiassa haluttu metsästysominaisuuksia tai kaunista ulkonäköä, vaan tärkein ominaisuus, joka koiralta tuli löytyä, oli hyvä luonne. Koiralta haluttiin siis kiltteyttä, iloisuutta, seurallisuutta, molemminpuolista luottamusta sekä ystävyyttä tai kiintymystä.³⁹³ Koiran katsottiin myös vaikuttavan myönteisesti perheen ilmapiiriin ja yhdistävän perhettä. Tuloksena oli, että yhä useampi koira otetaan perheeseen juurikin lemmikiksi eikä enää käyttökoiraksi.³⁹⁴ Voi varmaan ajatella, että laman pyörteissä varsinkin koiran perhettä yhdistävä tekijä auttoi monia selviämään uusista huolista perheen parissa.

Myös Yhdysvalloissa tehdyssä Alexa Albertin ja Kris Bulcroftin tutkimuksessa, *Pets and Urban Life*, joka julkaistiin vuonna 1987, todettiin lemmikkien olevan tärkeitä perheenjäseniä kaupunkilaisille.³⁹⁵ Puhelintutkimuksena tehdyn tutkimuksen tulokset tukevat osaltaan myös sitä, kuinka tärkeitä lemmikit olivat vaikeissa tilanteissa eläville ihmisille. Varsinkin eronneille ja leskeksi jääneille lemmikki oli todella tärkeä.³⁹⁶ Lemmikit, ja varsinkin koirat, saattoivat jopa olla sijaisia partnerille tai lapselle.³⁹⁷ Koirien tuoma kanava hellyydelle oli varmasti tärkeää niin eronneille kuin leskille sekä laman aikaisessa Suomessa varmasti työttömille. Koirien tärkeyttä kaupunkilaisten henkiselle hyvinvoinnille oli siis tutkittu jo 1980-luvulla, mutta Suomessa vastaavaa tutkimusta alettiin tehdä vasta 1990-luvulla.

³⁹⁰ Koiramme 1–2/1992, 4.

³⁹¹ Koiramme 12/1992, 26.

³⁹² Koiramme 12/1992, 26.

³⁹³ Koiramme 12/1992, 27.

³⁹⁴ Koiramme 12/1992, 28.

³⁹⁵ Albert, Bulcroft 1987, 22.

³⁹⁶ Albert, Bulcroft 1987, 22.

³⁹⁷ Albert, Bulcroft 1987, 22.

Hieman vastaavaa tutkimusta Suomesta tekivät Marita Heikkinen ja Pia Paavoseppä omassa pro gradu-työssään vuonna 1996.³⁹⁸ He tutkivat lemmikkien merkitystä ihmisille.³⁹⁹ Heidän tutkimuksensa pohjana oli kysely, joka lähetettiin 250 rotukoiran omistajalle.⁴⁰⁰ Tutkimuksen tuloksena selvisi, että suurin syy, miksi suomalaiset hankkivat koiran, oli juuri koiran ottaminen seuralaiseksi.⁴⁰¹ Toisaalta varsinkin miehille koira oli edelleen lähinnä metsästystoveri.⁴⁰² Koiran nähtiin vähentävän yksinäisyyttä ja antavan turvaa, vastaajien mielestä koira myös kohotti heidän fyysistä kuntoaan.⁴⁰³ Koiran vaikutus perheyhteisössä nähtiin positiivisena ja koiralla saattoi olla jopa lapsen vertautuva asema perheessä.⁴⁰⁴

Vaikka koirat saattoivatkin olla tutkijoiden näkökulmasta sijaisia partnerille tai lapsille, harva koiranomistaja kuitenkaan näkee koiranomistamisen olevan este suhteiden muodostumiselle.⁴⁰⁵ Asiat voivat olla suorastaan päinvastoin. Eläinten kanssa asuminen opettaa ihmisille empatiaa ja myötäelämisen kykyä.⁴⁰⁶ Varsinkin lama-aikana tällaisesta myötäelämisen kyvystä oli varmasti hyötyä, jos esimerkiksi työpaikkansa pitänyt ja työttömäksi jäänyt kohtasivat. Mahdollisesti koiralliset työlliset osasivat myös olla empaattisempia työttömiä kohtaan.

Vuonna 1993 Koiramme-lehdessä esiintyi edelleen artikkeleita lamasta, kuten artikkeli siitä, kuinka työttömyys oli helpompi kestää koiran kanssa.⁴⁰⁷ Vaikka tilastoa siitä ei ollutkaan, kuinka moni työtön oli koiranomistaja, oli selkeää, että koiranomistajana työttömälläkin oli jotain tekemistä.⁴⁰⁸ Artikkelissa haastateltu Maria Kurkela toteaa, että koiran kanssa ei voi jäädä määrättömästi makailemaan vaan päivässä säilyy rytmi.⁴⁰⁹ Rytmien säilyminen ja aktiivisena pysyminen

³⁹⁸ Heikkinen, Paavoseppä 1996.

³⁹⁹ Heikkinen, Paavoseppä 1996, 3.

⁴⁰⁰ Heikkinen, Paavoseppä 1996, 91.

⁴⁰¹ Heikkinen, Paavoseppä 1996, 92.

⁴⁰² Heikkinen, Paavoseppä 1996, 92.

⁴⁰³ Heikkinen, Paavoseppä 1996, 93.

⁴⁰⁴ Heikkinen, Paavoseppä 1996, 93.

⁴⁰⁵ DeMello 2007, 88.

⁴⁰⁶ DeMello 2007, 88.

⁴⁰⁷ Koiramme 3/1993, 14–17.

⁴⁰⁸ Koiramme 3/1993, 14.

⁴⁰⁹ Koiramme 3/1993, 15.

auttoi varmasti työttömiä pysymään mukana yhteiskunnassa. Myös koiran kanssa harrastaminen auttoi pysymään mukana sosiaalisissa menoissa, kuten Virpi ja Juha Enrothin haastattelusta voi päätellä. Kun pariskunta jäi työttömäksi, he alkoivat tehdä yhä enemmän töitä koiraharrastukseen liittyvissä yhdistyksissä.⁴¹⁰ Koirat saattoivat olla syynä siihenkin, että työttömyys ei ajanut alkoholismiin:

*”-Alkoholi ei ole tullut tavaksi ennen työttömyyttä, eikä sen jälkeen. Koirat ovat meille niin tärkeitä, että rahat, jotka olisivat voineet mennä alkoholiin, on tuhlatu koiriin...”*⁴¹¹

Joillekin koira myös tuli työkiireiden korvaajaksi. Kiireisen työn loputtua olikin aikaa taas harrastaa ja hankkia koira esimerkiksi metsästyksen.⁴¹² Koiran kanssa ihminen ei ollut koskaan yksin, ja jopa ventovieraiden aikuisten kesken koira oli hyväksyttävä puheenaihe.⁴¹³

Koirat eivät suinkaan tuoneet hyvää vain työttömille vaan myös työssäkäyville. Koiran vieminen työpaikalle oli melko uusi ajatus vielä 1990-luvullakin, mutta muutamaan paikkaan niitä sai viedä, kuten Vaasan Yritys-Sampoon, Suomen Tietotukku Oy:öön sekä tietenkin Suomen Kennelliittoon.⁴¹⁴ Työpaikalla oleva koira auttoi keventämään tunnelmaa, kun pinna alkoi kiristyä.⁴¹⁵ Koiran näkeminen oli usein myös asiakkaista ilahduttavaa ja auttoi pääsemään helpommin puheisiin vieraan ihmisen kanssa.⁴¹⁶

Kaikille lamaperheille koiranpito ei ollut suinkaan yhtä helppoa ja rahavaikeudet aiheuttivat myös uusia ongelmia. Löytökoirista alkoi tulla Suomessa ensimmäistä kertaa ongelma.⁴¹⁷ Kun ennen lamaa löytökoiria olivat lähinnä suuret sekarotuiset urokset, laman myötä tuli eläinsuojelijoiden haltuun myös rotukoiria sekä pienikokoisia koiria. Ongelmaksi muodostui myös löytökoirien sijoittaminen uusiin koteihin, joita ei enää samaan tapaan ollut tarjolla.⁴¹⁸ Toisaalta irtokoirat

⁴¹⁰ Koiramme 3/1993, 16.

⁴¹¹ Koiramme 3/1993, 17.

⁴¹² Koiramme 3/1993, 17.

⁴¹³ Kokko, Cajander, Nummisalo 2000, 11.

⁴¹⁴ Koiramme 4/1995, 4–7.

⁴¹⁵ Koiramme 4/1995, 4.

⁴¹⁶ Koiramme 4/1995, 7.

⁴¹⁷ Koiramme 4/1993, 6.

⁴¹⁸ Koiramme 4/1993, 6.

olivat ainakin Turun eläinsuojeluyhdistyksessä olleet puheenaiheena myös 1970-luvulla, joten varsinaisesti laman tuoma lisäys löytökoiriin olisi voinut olla odotettavissa.⁴¹⁹ Löytökoirien lisääntymisen mahdollista syytä Animalian toiminnanjohtaja Päivi Viinikainen-Rosqvist kommentoi Koiramme-lehden artikkelissa näin:

”Minusta tuntuu, että päätöksen tekeminen koirasta luopumisen suhteen on vaikeaa. Jos koiran omistaja on joutunut työttömäksi, on rahavaikeuksia ja elämä muutenkin vaikean tuntuista, on myös vaikea tehdä päätös koiran lopettamisesta.

Näin ollen sen ”katoaminen” on helpompi tie päästä koirasta eroon kuin sen lopettaminen.”⁴²⁰

Rahahuolet näkyivät osittain myös eläinlääkäreiden vastaanotoilla, joissa esimerkiksi kalliita leikkauksia harkittiin varsin tarkasti, koska halvempaa olisi ollut lopettaa eläin.⁴²¹ Artikkelissa muistutettiin koiran omistajia siitä, että armeliaampaa koiralle on lopettaa se, kuin jättää se kokonaan hoitamatta tai vain ulos heitteille. Toki annetaan neuvoja, mitä kannattaa yrittää tehdä, ennen nukutuspiikkiä. Ystävien ja sukulaisten apua on hyvä kysyä, jopa niin että koiran sijoitaisi heille joksikin aikaa. Apua saattoi saada myös paikallisilta eläinsuojeluyhdistyksiltä. Vasta jos apua ei näistäkään saa, oli artikkeliin haastatellun Risto Rydmanin mukaan aika harkita eläimen viemistä piikille, jotta se ei kärsisi ainaakaan nälkää.⁴²²

Samaisessa artikkelissa muistetaan kuitenkin myös laman tuomia positiivisia puolia koiraharrastukselle. Koiran kanssa harrastaminen oli halpaa moniin muihin harrastuksiin verrattuna, ja koiraihmisillä oli myös yhä enemmän aikaa harrastaa.⁴²³ Koirat olivat myös yksi terapiamuoto ajankäytön suhteen.⁴²⁴ Eläinlääkäreiden vastaanotoilla näkyi edelleen koirista huolehtiminen, vaikka toisaalta juuri löytökoiria jouduttiinkin lopettamaan paljon. Koirien perushoidot, kuten rokotukset, hoidettiin yhä hyvin, eikä laiminlyöntejä ollut havaittavissa ainakaan

⁴¹⁹ Lappalainen 2003, 128.

⁴²⁰ Koiramme 4/1993, 6.

⁴²¹ Koiramme 4/1993, 6.

⁴²² Koiramme 4/1993, 8.

⁴²³ Koiramme 4/1993, 7.

⁴²⁴ Koiramme 4/1993, 8.

Joensuussa. Myös koirien terveystarkastuksia tehtiin edellisvuosien tapaan. Koirien lonkat ja silmät tarkastettiin edelleen.⁴²⁵

Vaikka yleisesti lama aiheutti paljon konkursseja, koiramaailmassa asiat olivat toisin. Koiraharrastukseen liittyy paljon muutakin kuin kulkeminen koiran kanssa metsissä. Koirat liikuttivat suoraan tai välillisesti yli miljardin markan liikevaihtoa 1990-luvun alussa.⁴²⁶ Vaikka Koiramme-lehdessä kerrotut luvut ovat arvioita, niiden voidaan olettaa pitävän suunnilleen paikkaansa. Pelkästään koiranruokaan käytettiin noin 1 000 miljoonaa markkaa. Eläinlääkäreihin käytettiin noin 45 miljoonaa vuodessa.⁴²⁷ Näyttelyihin ja kokeisiin käytettiin vähintään 22 miljoonaa markkaa, jonka päälle tuli vielä katsojien tuomat rahat.⁴²⁸ Eikä tietenkään koiranpennun hankkiminenkaan ilmaista ollut, vaan pentukaupassa liikkui noin 120 miljoonaa markkaa.⁴²⁹ Vaikka muu Suomi kärsikin lamasta, koira-alalla asiat olivat varsin hyvin. Koirien tuoma hyvä ei siis rajoittunut vain niiden omistajiin vaan myös koira-alan työntekijöihin. Jouko Yrjölä pohti toukokuun Koiramme-lehdessä, että lama ei ehkä vaikuttanut koiramaailmaan juurikaan, koska koiramaailmassa ei oltu ylihinnoiteltu toimintaa tai palveluita.⁴³⁰ Hyvää taloudellista perustaa Yrjölä pohtii seuraavasti:

*”Kaiken kaikkiaan koiraharrastuksella on Suomessa erinomaisen hyvä imago. Täällä on onnistuttu kehittämään koiraharrastuksesta koko kansan harrastus. Se selittää kaikki suuret luvut. Kennelharrastuksella ja koiranpidolla on hyvä maine ja kansan tuki. Viime kädessä tästä on taloudellinen perusta riippuvainen...”*⁴³¹

Yrjölä näkikin tärkeänä, että koiraharrastuksen oli oltava mahdollinen kaikille, niin juoksupojille kuin johtajille. Sen oli oltava rahallisesti mahdollista myös työttömille.⁴³²

Kuten rahavirroistakin voi päätellä, koiraharrastus ei lamasta kärsinyt. Vaikka näyttelyharrastuksen piirissä oli ounasteltu laman vaikutusten näkyvän, ei näin

⁴²⁵ Koiramme 4/1993, 7.

⁴²⁶ Koiramme 7–8/1992, 4.

⁴²⁷ Koiramme 7–8/1992, 4.

⁴²⁸ Koiramme 7–8/1992, 5.

⁴²⁹ Koiramme 7–8/1992, 5.

⁴³⁰ Koiramme 5/1992, 36.

⁴³¹ Koiramme 5/1992, 36.

⁴³² Koiramme 5/1992, 36.

käynyt, vaan näyttelyissä käytiin yhä ahkerasti. Tammikuussa ja helmikuussa 1992 lehdessä olleessa näyttelyartikkelissa todettiin, että lama ei näyttelyissä näy vaan alkuvuoden kolmessa kv-näyttelyssä oli käynyt yhteensä yli 10 000 koira.⁴³³ Keskiverto näyttelyssä kävi vuonna 1993 noin 2 000-3 000 koira.⁴³⁴ Yleisöönkään lama ei vaikuttanut, vaan esimerkiksi Messukeskuksen syysnäyttelyssä vuonna 1991 oli edelleen yleisöä totuttu määrä, noin 25 000 henkeä.⁴³⁵ Näyttelyt olivat koiraväelle todennäköisesti varsin tärkeä sosiaalinen areena, jonne haluttiin mennä vaikka raha tiukalla olisikin. Koiranäyttelyissä ei ihmisen yhteiskunnallisella asemalla ollut mitään merkitystä, vaan vain sillä, minkälainen koira kullakin oli. Näyttelyharrastukseen uppoutuminen poisti myös kaikki mahdolliset liiasta vapaa-ajasta johtuvat ongelmat.⁴³⁶ Varsinkin työttömälle näyttelyt antoivat siis varsin antoisan areenan sosiaaliselle elämälle. Oli varmasti mukava päästä välillä yhteisöön, jossa pääpuheenaiheena ei ollut lama ja työttömyys vaan niinkin positiivinen asia kuin koirat.

Koiraharrastuksen rahavirrat eivät ainakaan pienentyneet 1990-luvun lopulla. Koiraharrastuksen kokonaisliikevaihdon katsottiin Koiramme-lehden teettämän arvion mukaan kipuavan noin 1,8 miljardiin markkaan vuonna 1999.⁴³⁷ Näistä arvioista koiranruokaan käytettiin noin 1 100 miljoonaa markkaa vuodessa ja näyttelyihin noin 50 miljoonaa markkaa, kun taas pentuhankintoihin suomalaiset käyttivät noin 115 miljoonaa markkaa vuodessa.⁴³⁸ Näyttelykäynneissäkin näkyi, ettei laman jälkeisyys suinkaan pienentänyt käyntejä, vaan esimerkiksi Helsingin maailmannäyttelyssä 1998 oli mukana noin 16 000 koira.⁴³⁹ Lähes ainoa koiraharrastuksen puoli, johon lama iski, olivat koirahoitolat. Koska ihmisillä ei ollut varaa matkustaa, ei hoitoloihinkaan ollut samalla lailla tulijoita kuin ennen.⁴⁴⁰

Koiramäärien lisääntyminen oli koiraharrastuksen kannalta positiivinen asia, mutta se myös loi paineita koulutusta ajatellen. Koulutuskentille oli yhä enem-

⁴³³ Koiramme 3/1992, 20.

⁴³⁴ Koiramme 7-8/1993, 128.

⁴³⁵ Koiramme 1-2/1992, 26.

⁴³⁶ Koiramme 5/1991, 31.

⁴³⁷ Koiramme 11/1999, 4.

⁴³⁸ Koiramme 11/1999, 6.

⁴³⁹ Koiramme 7-8/1998, 7.

⁴⁴⁰ Koiramme 9/1992, 30-31.

män tulijoita, kun koiria koulutettiin sekä tottelevaisuuskokeisiin että näyttelyihin kuin myös esteradoille. Monet koirakerhot kärsivätkin kroonisesta kouluttajapulasta.⁴⁴¹ Esimerkiksi Turussa näyttelykoulutukseen saattoi kerääntyä jopa 80 koira, ja kun kouluttajia oli vain kaksi, ei aikaa per koira juurikaan jäänyt.⁴⁴² Hämeenlinnassakin oli huomattu koulutettavien yhä lisääntyvän, mutta koska kouluttaminen Etelä-Hämeen koirakerhossa oli puhdasta talkootyötä, kouluttajia oli suhteellisen vaikeaa saada.⁴⁴³ Vaikka kouluttajista pulaa olikin, koulutettavat olivat yleensä varsin tyytyväisiä saamansa koulutukseen. Ehkä osittain siksi, että suurin osa koulutukseen tulevista oli aloittelijoita, jotka eivät tienneet koiran kouluttamisesta juuri mitään.⁴⁴⁴ Tällainen tietämättömyys kertoo mahdollisesti siitä, että yhä useampaan perheeseen otettiin koira vain kumppaniksi, ilman että otettiin selvää siitä, miten koira pitäisi ylipäättään koulutta. Saati että sitä koulutettaisiin kilpailuihin. Koulutuskentillä lähinnä siis koulutettiin omistajia, jotta nämä oppisivat käsittelemään koiraansa oikein.⁴⁴⁵ Koulutustoiminta nähtiin siis alimitoitetuksi ja ongelmana oli, ettei Kennelliiton koulutustoiminta pystynyt tuottamaan tarpeeksi päteviä toisten ihmisten ja koirien kouluttajia.⁴⁴⁶

Muutoksen kourissa oli myös koirien kouluttaminen. 1990-luvun kuluessa koulutuskäytänteet pikkuhiljaa muuttuivat. Tätä muutosta kaivattiin jo vuonna 1992, kun Koiramme-lehdessä todettiin koulutuksen toimivan samoin kuin kymmenen vuotta aikaisemmin eikä käytetty hyväksi nykyajan mahdollisuuksia.⁴⁴⁷ Samana vuonna pohdittiin lehdessä iloisen leikin kautta opettamisen ja pakottamalla opettamisen eroja. Ihmisiä muistutettiin siitä, että koira, joka tekee väärin, koska ei osaa, ei saa ikinä rangaista. Muuten koirasta ei tule iloisesti tottelevaa lemmikkiä. Samanlaisia huomioita oli tehty myös lastenkasvatuksessa, jossa oli todettu, että fyysisten rangaistusten käyttö saattoi johtaa rangaistuksen pelkoon perustuvaan oikean ja väärän tuntuun.⁴⁴⁸ Näin ollen lapsestakaan tuskin kasvaisi tyytyväisenä vanhempiaan tottelevaa nuorta. Toki koiran oli tehtävä mitä omistaja siltä pyysi, mutta vasta kun se osasi pyydetyn asian. Jos koulutukseen

⁴⁴¹ Koiramme 5/1992, 10.

⁴⁴² Koiramme 5/1992, 10.

⁴⁴³ Koiramme 5/1992, 10.

⁴⁴⁴ Koiramme 5/1992, 11.

⁴⁴⁵ Koiramme 5/1992, 11.

⁴⁴⁶ Koiramme 5/1992, 37.

⁴⁴⁷ Koiramme 5/1992, 37.

⁴⁴⁸ Antikainen 1998, 151.

liittyi leikkiä ja hauskuutta, oli koira yleisesti motivoituneempi opettelemaan uusia asioita.⁴⁴⁹ Koiran kouluttamisessa kiittäminen oli keskeisessä asemassa, koska se sai koiran yrittämään asioita innokkaasti ja piti koulutuksen mukavana. Myös makupalan käyttöä kiitoksena suositeltiin, koska se nopeutti oppimista. Tosin piti olla varovainen, jotta koira oppisi tottelemaan myös ilman makupalaa.⁴⁵⁰ Rankaiseminen ei suinkaan ollut pois suljettua, vaikka kiitoksen katsottiinkin toimivan paremmin. Rankaisemisessa piti olla hyvin tarkka, jotta se tuli juuri oikealla hetkellä, jotta koira käsitti, mistä sitä rangaistaan. Rangaista voitiin niin äänellä, koira ravistelemalla niskavilloista, selättämällä koira tai puhuttelemalla sitä tyytymättömällä äänellä, samalla kun pakotetaan se katsomaan omistajaa silmiin. Suositeltavaa oli käyttää sitä rankaisua, joka oli pienin mahdollinen, mutta johon koira kiinnitti huomiota.⁴⁵¹

Varsinkin seuraamisen opettelussa uusi tyyli tuli hyvin esiin:

*”Perinteisesti seuraaminen on opetettu aika kovilla keinoilla. Jos koira edistää, sitä nyitään remmistä ja jos se jättää niin sitä laahataan perässä. Nykyään on opittu käyttämään vähemmän kovia keinoja ja enemmän kiitosta. Ohjaajan tulisi saada koira kiinnostumaan itsestään. Juttele koirallesi. Kiitä sitä silloin kun se kulkee oikein.”*⁴⁵²

Koulutuspiireissä oli huomattu, että pakon ja rankaisun käyttö vähensi koiran oma-aloitteisuutta. Rankaisun käyttäminen koulutusta edistävänä asiana oli todella vaikeaa, koska ajoitus oli yleensä aina pielessä. Kuitenkin vaikka voimakeinoista oltiin siirtymässä motivointiin ja makupaloihin, molemmilla tyyleillä oli omat kannattajansa, joiden mielestä toisten tyyli oli huono. Lehdessä muistutettiin ihmisiä siitä, että vaikka joku tietty keino toimikin jollain koiralla, se ei välttämättä toimisi enää seuraavalla. Samalla myönnettiin, että oli koulutusmenetelmä mikä hyvänsä, tärkeintä koiran kannalta oli johdonmukaisuus.⁴⁵³

Uusi koulutussuuntaus näkyi myös koirakirjoissa. Anders Hallgrenin kirjassa Kotikoiran kasvatusta todetaan muun muassa, että koiran kouluttaminen on koi-

⁴⁴⁹ Koiramme 5/1992, 40.

⁴⁵⁰ Koiramme 5/1992, 41.

⁴⁵¹ Koiramme 5/1992, 41.

⁴⁵² Koiramme 11/1992, 33.

⁴⁵³ Koiramme 6/1993, 5.

rakohtaista, koska koirat ovat erilaisia. Koulutuksen oli sovittava myös omistajalle, joten koulutustyyleistä piti valita se, joka sopi omaan tyyliin.⁴⁵⁴ Koiran opettamiseen koekentillekään ei tarvittu väkivaltaa tai pakkoa vaan myös lempeillä menetelmillä saatiin hyviä tuloksia aikaan. Vaikka periaatteessa sekä pakolla että makupaloilla saatiin aikaan samankaltaisia tuloksia, lempeillä tavoilla koulutetut koirat olivat iloisempia totellessaan.⁴⁵⁵ Hallgrenin kirja keskittyykin vain pehmeään opetukseen.⁴⁵⁶ Pelkästään koulutustavat eivät olleet muuttuneet vaan myös se, mitä koirille haluttiin opettaa. Aikaisemmista tavoitteista, kuten seuraamisen ylikorostetusta tärkeydestä, alettiin siirtyä luoksetuloon ja sosiaalistumiseen ja luottamukseen. Koiralta haluttiin asioita, jotka helpottivat arkipäivän elämää. Kilpailut tulivat vasta tämän jälkeen.⁴⁵⁷ Koiran motivoiminen oli varsin tärkeää uudessa pehmeässä koulutuksessa ja juuri tähän motivoimiseen makupalat auttoivat. Makupalat toimivat siis motivaation kohottamisena, eivät suinkaan käskyinä. Niitä käytettiin vain uusien asioiden opettamiseen, jo opituista asioista makupaloja ei enää annettu.⁴⁵⁸ Koiran ei haluttu tottelevan vain palkinnon toivossa. Myöskään lastenkasvatuksessa liiallista aineellisten palkintojen käyttöä ei nähty hyvänä keinona, koska se saattoi johtaa siihen, että lapsi toimi vain palkinnon toivossa, eikä suinkaan siksi että tietty toiminta olisi oikein.⁴⁵⁹

Motivaation kohottaminen ei suinkaan ollut vain koiramaailman asia vaan esiintyi myös lastenkasvatuksessa. Myönteinen ja kannustava asenne nähtiin parhaana kasvupohjana hyvälle vanhemmuudelle.⁴⁶⁰ Kasvattajia kehoitettiin keksimään uusia tapoja suhtautua tilanteisiin, joissa maltti helposti pettää. Vaikka myönteisen ratkaisun keksiminen ei välttämättä helppoa ollutkaan, se oli parhaimmillaan hauskaa ja palkitsevaa.⁴⁶¹ Hyvänä esimerkkinä myönteisestä kasvatuksesta on Keijo Tahkokallion vuonna 1998 ilmestynyt teos Myönteinen ajattelu lastenkasvatuksessa, miten sanoa Ei myönteisellä tavalla.⁴⁶² Lapsen katsottiin tarvitsevan rajoja ja rakkautta. Vanhemmilla piti olla tarpeeksi myönteistä

⁴⁵⁴ Hallgren 1996, 9.

⁴⁵⁵ Hallgren 1996, 11.

⁴⁵⁶ Hallgren 1996, 13.

⁴⁵⁷ Hallgren 1996, 15.

⁴⁵⁸ Kokko, Cajander, Nummisalo 2000, 122.

⁴⁵⁹ Antikainen 1998, 151.

⁴⁶⁰ Furman 1993, 7.

⁴⁶¹ Furman 1993, 78–79.

⁴⁶² Tahkokallio 1998.

voimaa ja arvovaltaa lapsiinsa nähden, koska väkivalta ei ollut kasvatuksen keino vaan nujertamiskeino.⁴⁶³ Myönteinen kasvattaminen oli siis selkeästi ajalle tyypillinen keino eikä esiintynyt vain koiramaailmassa.

1990-luku toi uutena koulutusmuotona myös naksutinkoulutuksen, joka tehosti koiran oppimista, koska se helpotti koiran palkitsemisen ajoitusta. Naksutinkoulutus sinällään ei ollut uusi keksintö, perustuihan se jo 1930-luvulla kehitettyihin oppimisteorioihin.⁴⁶⁴ Koirapiireihin naksutinkoulutus levisi kuitenkin vasta 1990-luvulla, alkaen tiensä Yhdysvalloista.⁴⁶⁵ Naksutinkoulutuksessa ehkä tärkeintä oli, että se keskittyi oikean käytöksen palkitsemiseen.⁴⁶⁶ Koska naksuttimella palkitsemisen ajoitus parani, myös koiran oppiminen nopeutui ja tarkentui.⁴⁶⁷ Koiramme-lehdessä ensimmäinen artikkeli naksutinkoulutuksesta löytyy vuonna 1998, jolloin se oli vihdoinkin rantautunut myös Suomeen sen verran hyvin, että siitä kannatti kirjoittaa artikkeli.⁴⁶⁸ Naksutinkoulutuksen ideana on artikkelin mukaan se, että koiralle opetetaan tietty äänimerkki, joka kertoo koiralle juuri sen hetken, jolloin se tekee oikein.⁴⁶⁹ Koulutus myös lähti liikkeelle siitä, että koira vapaaehtoisesti tarjoaa erilaisia toimintoja. Tällaisessa koulutuksessa odotetaan juuri oikeaa hetkeä, kun koira tekee halutun toiminnon oma-aloitteisesti, esimerkiksi istuu, naksautetaan ja näin koira tietää tehneensä oikein ja palkkion olevan tulossa.⁴⁷⁰

Yksi mielenkiintoinen muutos koiriin suhtautumisessa oli myös se, miten niistä puhuttiin. Yhä useammalle ihmiselle koirasta tuli ”hän” eikä enää ”se”. Koska koirasta oli tullut perheenjäsen niinkin monelle, myös yhä useamman koiranomistajan kielenkäytössä koirasta oli tullut ”hän”.⁴⁷¹ Hän-pronominilla lähinnä korostetaan eläimen arvokkuutta ihmiselle.⁴⁷² Osittain tähän arvostamiseen liitoksissa oli varmasti se, että noin 95 prosenttia koiranomistajista osti koiralleen

⁴⁶³ Tahkokallio 1998, 77.

⁴⁶⁴ Egtvedt, Køste 2006, 13.

⁴⁶⁵ Egtvedt, Køste 2006, 13.

⁴⁶⁶ Egtvedt, Køste 2006, 14.

⁴⁶⁷ Egtvedt, Køste 2006, 19.

⁴⁶⁸ Koiramme 5/1998, 48–51.

⁴⁶⁹ Koiramme 5/1998, 49.

⁴⁷⁰ Koiramme 5/1998, 49.

⁴⁷¹ Koiramme 5/1999, 10.

⁴⁷² Vilkkä 2009, 23.

myös joululahjan.⁴⁷³ Ehkä hieman yllättävääkin oli, että 46 prosenttia omistajista päästi koiran yöksi omaan sänkyynsä.⁴⁷⁴ Samainen kehitys havaittiin myös Yhdysvalloissa, kun vuonna 2002 tehdyssä kyselyssä 73 prosenttia vastaajista kertoi laittavansa lemmikkinsä ”allekirjoituksen” postikortteihin ja 58 prosenttia katsoi lemmikin kuuluvan osaksi perhevalokuvaa.⁴⁷⁵

Mielenkiintoista on, että ainakaan vielä 1990-luvulla lapsien ei varsinaisesti katsottu olevan osa yhteiskuntaa.⁴⁷⁶ Lapsien katsottiin olevan vain osa kodin ja koulun mikromaailmoja, joissa he kehittyvät, jotta voivat tulevaisuudessa olla osa oikeaa yhteiskuntaa.⁴⁷⁷ Samaan aikaan myöskään koiran paikkaa yhteiskunnassa ei oltu tunnustettu, kuten käy ilmi Koiramme-lehden artikkelista vuonna 1999, jossa pohditaan koiran asemaa yhteiskunnassa.⁴⁷⁸ Jos koiria olisi tutkittu kuten lapsia, voi varmaan olettaa, että koiran olisi myös nähty elävän kodin ja koirakoulujen mikromaailmassa.

Vaikka koirasta olikin tullut kumppani ja koiria koulutettiin ahkerasti, se ei lopettanut keskustelua koirien tuomista ongelmista. Lama-aikana koirien tuomat ongelmat painuivat hieman sivuun, mutta kun nousukausi taas alkoi ja koiramäärät alkoivat pienentyä, alkoi myös kirjoittaminen koirien tuomista ongelmista.⁴⁷⁹ Eniten palstatilaa sai koiran haukunnasta aiheutuva haitta. Haukkuminen oli varsin yleisesti osa artikkeleja, joissa pohdittiin koiraa kaupungissa. Esimerkiksi maaliskuun numerossa vuonna 1997, todettiin että koiran yksittäiset haukahdukset täytyy vain hyväksyä ja vasta pitkäkestoiseen haukuntaan pitäisi puuttua.⁴⁸⁰ Vuonna 1994 lehdessä oli varsin iso artikkeli koirista kerrostalossa, jossa siinäkin pohdittiin koiran haukunnan häiritsevyyttä.⁴⁸¹ Vantaalla suunniteltiin jopa koiramäärien rajoittamista kerros- ja rivitaloasunnoissa niiden koon perusteella, jotta koirien aiheuttamat melu-, haju- ja allergiahaitat pienenisivät.⁴⁸² Ongelmia saattoi tulla myös sellaisille lemmikinomistajille, jotka hakivat vuokra-asuntoa.

⁴⁷³ Koiramme 5/1999, 10.

⁴⁷⁴ Koiramme 5/1999, 10.

⁴⁷⁵ DeMello 2007, 93.

⁴⁷⁶ Antikainen 1998, 99.

⁴⁷⁷ Antikainen 1998, 99.

⁴⁷⁸ Koiramme 3/1999, 28–31.

⁴⁷⁹ Koiramme 1–2/2000, 49.

⁴⁸⁰ Koiramme 3/1997, 15.

⁴⁸¹ Koiramme 3/1994, 26–30.

⁴⁸² Koiramme 3/1997, 10–13.

Vuokran-antajat pelkäsivät koirien naarmuttavan lattiaita, purevan ovenpieliä tai häiritsevän naapureita haukunnalla.⁴⁸³

4.3. Uusi liikunnallinen harrastus astuu kuvioihin

Koiraharrastuksen kentälle oli jo 1980-luvun lopulla Suomessa tullut uusi laji, agility. Kuitenkin maailmalla agility esiteltiin ensimmäistä kertaa Isossa-Britanniassa, sen suurimmassa koiranäyttelyssä Cruftsissa vuonna 1978, kun John Varley oli vastuussa väliaikaohjelmasta. Varley oli harrastanut esteratsastusta ja saanut sen kautta idean koirien hyppykilpailusta. Varleyn tehtävä ei ollut millään lailla helppo, väliaikaohjelman kun oli tarkoitus viihdyttää näyttelyn varsin monimuotoista yleisöä. Varley pyysi apua Peter Meanwellilta, joka hankki mukaan koiraseurat ja suunnitteli tarvittavat varusteet.⁴⁸⁴ Tässä ensimmäisissä kilpailuissa oli mukana kahdeksan koiraa ja jopa yksi varakoiraa.⁴⁸⁵ Menestys oli loistava, mikä ei sinällään ole ihme, koska lajia oli suunniteltu niin, että sen päälähtökohtia olivat hauskuus, koirien turvallisuus ja yleisön puhuttelu.

Agility on koiran ja ihmisen yhteistyöhön perustuva liikuntamuoto. Tätä lajia voivat harrastaa minkä ikäiset ihmiset tahansa, sekä kaiken rotuiset tai vaikkapa sekarotuiset koirat. Agilityn ideana on, että ohjaaja ohjaa koiransa tuomarin suunnitteleman esteradan lävitse.⁴⁸⁶ Koiraa ohjataan sanallisesti ja kehonkieltä käyttämällä. Palkkioita, kuten nameja tai lelua, ei suorituksen aikana saa käyttää eikä ohjaajalla saa käsissään olla mitään.⁴⁸⁷

Jo vuonna 1980 englannin kennelliitto laati säännöt agilitykilpailuille, ja näin uusi laji oli syntynyt ja saanut virallisen aseman muiden lajien joukossa. Ensimmäiset viralliset kilpailut järjestettiin jo samana vuonna Birminghamissa ja niihin osallistui kolme joukkuetta. Aluksi kaikki koirat kilpailivat samoilla esteillä, mutta 1980-luvun lopulla koirat jaoteltiin mineihin ja maxeihin.⁴⁸⁸ Tässä alkuajan jaot-

⁴⁸³ Koiramme 3/1997, 13.

⁴⁸⁴ Holden, Gilbert 2005, 6–7.

⁴⁸⁵ Jalakas, 2007, 159.

⁴⁸⁶ Koiramme 5/1991, 12.

⁴⁸⁷ Agilityliiton kilpailusäännöt, 6, elektroninen dokumentti.

⁴⁸⁸ Jalakas 2007, 160.

telussa koirien säkäkorkeusraja oli 40 senttimetriä.⁴⁸⁹ Vielä vuonna 2000 kilpailuissa oli vain nämä kaksi kokoluokkaa.⁴⁹⁰

Koiramme-lehdessä ensimmäinen maininta agilitystä löytyy vuodelta 1983, jolloin se oli esillä Iso-Britannian Cruftsissa. Cruftsista artikkelin tehnyt kävijä sekä Suomen edellisvuoden paras Junior handler, mainitsivat molemmat hauskaasta ohjelmasta, koirien esteradasta.⁴⁹¹ Tuolloin kumpikaan ei kuitenkaan kertonut lajista sen enempää, kunhan vain mainitsivat sen viihdyttävänä ohjelmana. Suomeen agilityn toi Helsingin Seudun Kennelpiirin puheenjohtaja Ralf Lundell.⁴⁹² Ensimmäisissä epävirallisissa kilpailuissa esteetkin oli kyhätty kakkosnelosesta.⁴⁹³ Suomessa laji alkoi saada huomiota vuonna 1986, jolloin siitä oli ensimmäinen kunnon artikkeli myös Koiramme-lehdessä.⁴⁹⁴ Artikkelissa lähinnä kerrottiin lajin suosiosta Isossa-Britanniassa, vain otsikossa mainitaan kysymys, milloin lajista tulee suosittu meillä.⁴⁹⁵ Jo seuraavana vuonna agilitystä oli tullut näyttelyissä esitettävä näytös.⁴⁹⁶ Lajia esiteltiin hieman paremmin lehdessä kuitenkin vasta vuonna 1988, kun kerrottiin vähän enemmän radoista sekä säännöistä, jotka lajille oli Englannissa asetettu.⁴⁹⁷ Artikkelissa tuotiin esille se, kuinka agilityssä koira saa kannustaa ja kehua vaikka koko radan läpi, kunhan koiraan ei koske. Myös käskyn sai uusia moneen kertaan, mikä ei ollut sallittua esimerkiksi tottelevaisuuskokeessa.⁴⁹⁸

Agilitystä tuli virallinen laji Suomessa sen saadessa viralliset säännöt vuonna 1989.⁴⁹⁹ Ensimmäiset viralliset kilpailut seurasivat nopeasti vuonna 1989 ja ne pidettiin Suomen kennelliiton 100-vuotissyntymäpäivien juhlanäyttelyssä Helsingissä.⁵⁰⁰ Näissä ensimmäisissä kilpailuissa luokkia oli kolme: alokasluokka, avoinluokka sekä voittajaluokka.⁵⁰¹ Ensimmäiset viralliset kilpailut keräsivät se-

⁴⁸⁹ Koiramme 4/1989, 34.

⁴⁹⁰ Koiramme 10/2000, 17.

⁴⁹¹ Koiramme 5/1983, 14 ja 28.

⁴⁹² Koiramme 6/1998, 64.

⁴⁹³ Koiramme 6/1998, 64.

⁴⁹⁴ Koiramme 6–7/1986, 41–42.

⁴⁹⁵ Koiramme 6–7/1986, 41–42.

⁴⁹⁶ Koiramme 8–9/1987, 48.

⁴⁹⁷ Koiramme 2/1988, 4–6.

⁴⁹⁸ Koiramme 2/1988, 5.

⁴⁹⁹ Koiramme 6/1998, 64.

⁵⁰⁰ Koiramme 4/1989, 34.

⁵⁰¹ Koiramme 4/1989, 34.

kä yleisöä katsomon täyteen että varsin monta osanottajaa. Alokasluokassa oli koiria 52.⁵⁰² Agilityn tie eteenpäin oli varsin joutuisa, ja jo vuodelle 1991 maallemme myönnettiin ensimmäiset viralliset agilityn Euroopan-mestaruuskilpailut.⁵⁰³ Myös agilityn luokkajako muutettiin jo vuonna 1990, jolloin luokiksi tulivat miniagility I ja II, sekä agility I ja II.⁵⁰⁴ Agility oli pääasiassa kuitenkin hauskaa, kuten agilitya harrastavan Hannele Lummerannan kommentista voi päätellä:

*”Agility on hauska harrastus, koska kaiken ei tarvitse mennä aivan millilleen, vaikka pitemmälle tähdättäessä tässäkin lajissa joutuu tekemään kunnolla töitä.”*⁵⁰⁵

Kuitenkin vaikka agility hauskaa olikin, se vaati koiralta myös tottelevaisuutta, joka verratessa suomalaiskoiria englantilaskoiroiin oli meillä vielä lähes lapsen kengissä. Suomessa agilityn hauskuutta oli ehkä jopa hieman liioiteltu, ja osa palveluskoiraihmisistä saattoi pitää sitä jopa pelleilynä.⁵⁰⁶ Lajissa tärkeä tottelevaisuus tuli kuitenkin ilmi, jos näki kunnan agilitykoiran:

*”Vasta nähtyään koiran, joka etenee huimaa vauhtia kuunnellen ja totellen kuitenkin ohjaajansa pienintä käskyä, tajuaa mistä agilityssa oikein on kyse.”*⁵⁰⁷

Vuonna 1991 Suomessa järjestetyt agilityn ensimmäiset viralliset EM-kilpailut nostivat lajin myös Koiramme-lehdessä näkyväksi osaksi koiraharrastusta. Artikkeleita agilitysta oli yhteensä neljä ja sen lisäksi se mainittiin muutaman kerran näyttelyistä kirjoitettaessa. Maailman tasolla Suomessa ei varsinaisesti vielä oltu, vaikka ulkomailla kilpailuissa käytiinkin. Pariisissa käydyissä kilpailuissa paras suomalainen oli yhdeksästoista ja joukkueena Suomi oli kahdeksas.⁵⁰⁸ Kiinnostusta lajia kohtaan kuitenkin oli ja harrastajia olikin jo lähes 1 000.⁵⁰⁹ Ongelmana lajin leviämiselle oli lähinnä se, että esteet olivat varsin kalliita, jolloin pienempien kerhojen oli vaikeampaa päästä mukaan. Toki esteet saattoi

⁵⁰² Koiramme 4/1989, 35.

⁵⁰³ Koiramme 4/1990, 8.

⁵⁰⁴ Koiramme 5/1991, 12.

⁵⁰⁵ Koiramme 4/1990, 39.

⁵⁰⁶ Koiramme 5/1990, 27.

⁵⁰⁷ Koiramme 5/1990, 27.

⁵⁰⁸ Koiramme 6–7/1991, 25.

⁵⁰⁹ Koiramme 5/1991, 12.

rakentaa myös talkoovoimin ja päästä sen kautta alkuun.⁵¹⁰ Yleisökin oli varsin kiinnostunut lajista, ja esimerkiksi Turussa oli tammikuussa katsojia noin 8 000.⁵¹¹ Agility olikin ”...hauskaa koiralle, ohjaajalle ja yleisölle!”.⁵¹² EM-kilpailuissa Suomi hallitsi voittaen sekä minien että maxien yksilökullat. Harmittavaa oli kuitenkin se, että osallistujia oli vain kolmesta maasta.⁵¹³ Joukkuekilpailussa Sveitsi vei kuitenkin voiton.⁵¹⁴

Varsinaisen läpimurron agility teki vuonna 1992, jolloin laji kasvoi huimasti noin 500 pioneerista yli 10 000 harrastajaan.⁵¹⁵ Todennäköistä on, että vuoden 1991 arvokilpailut ja niiden saama julkisuus saivat yhä useamman kiinnostumaan uudesta lajista. Agilityn uusi suosio näkyi myös siinä, että kun vuonna 1991 varsinaisia agility artikkeleita oli koko vuotena neljä, oli niitä vuonna 1992 jo kahdeksan. Koiramme-lehdessä pohdittiin myös sitä, että agilityn SM-kilpailuiden osallistujamääriä pitäisi rajoittaa, koska muuten ei aika riitä.⁵¹⁶ Samassa lehdessä todetaan yleisön löytäneen agilityn jo niinkin hyvin, että SM-kilpailuissa ”yleisöä oli niin paljon, että melkein radalle tunki”.⁵¹⁷ Vuonna 1992 ilmestyi myös ensimmäinen kirja agilitysta suomenkielellä.⁵¹⁸ Agility ABC oli melko tuhti pakkaus, joka sisälsi myös ohjeet esteiden rakentamiseen, jotta jokaisella olisi mahdollisuus harrastaa tätä uutta lajia.⁵¹⁹ Jos vertaamme vaikka TOKO:een tuli kirja agilitysta varsin nopeasti. Ensimmäinen TOKO:een keskittyvä kirja ilmestyi vasta vuonna 2000, kun Anni M. Korpelan kirjoittama teos Tokoa koko elämä ilmestyi.⁵²⁰ TOKO sai siis odottaa omaa kirjaansa lähes 35 vuotta, kun taas agilitysta ensimmäinen suomenkielinen teos tuli jo ensimmäisen kymmenen vuoden sisään.

⁵¹⁰ Koiramme 5/1991, 12.

⁵¹¹ Koiramme 5/1991, 13.

⁵¹² Koiramme 5/1991, 13.

⁵¹³ Koiramme 9/1991, 11.

⁵¹⁴ Koiramme 9/1991, 11.

⁵¹⁵ Jalakas 2007, 160.

⁵¹⁶ Koiramme 1–2/1992, 29.

⁵¹⁷ Koiramme 1–2/1992, 29.

⁵¹⁸ Koiramme 3/1992, 36.

⁵¹⁹ Koiramme 3/1992, 36.

⁵²⁰ Korpela 2000, 1.

Muitakin uutuuksia ilmestyi vuonna 1992. Ensimmäinen varsinainen agilityleiri järjestettiin Oulussa, Oulujärven rannalla elokuussa.⁵²¹ Agilityn kasvaneesta suosiosta kertoo varmasti sekin, että leiri myytiin loppuun heti, kun infolehtinen ilmestyi maaliskuussa.⁵²² Vuoden 1992 EM-kilpailut menivät Suomelta myös todella hienosti, varsinkin joukkuekilpailuissa. Vuoden 1991 EM-kilpailua Suomessa oli kritisoitu keskieurooppalaisten taholta, ja suomalaisten menestystä jopa väheksyttiin.⁵²³ Kuitenkin kun EM-kilpailut nyt olivat Ranskassa ja joukkueitakin mukana maxeissa oli 14, oli aika osoittaa suomalaisten kyllä osaavan. Kilpailut menivät varsinkin joukkueilta hienosti, kun maxien joukkue voitti ja minitkin olivat kolmansia.⁵²⁴ Suomi oli nyt oikeasti päässyt agilityn maailmankartalle.

Vuosi 1993 oli agilitysta kertovien artikkelien suhteen nukahtanutta aikaa, silloin ilmestyi vain yksi varsinainen artikkeli agilitysta. Vuonna 1994 herättiin Koiramme-lehdessä uudelleen agilityn huimaan suosioon. Vaikka agilitysta ei lehdessä juuri kerrottukaan vuonna 1993, agilityn suosio oli ainakin kilpailuiden määrän perusteella jopa kaksinkertaistunut. Kun vuonna 1992 kilpailuita oli järjestetty 69, niitä järjestettiin vuonna 1993 jo 105. Kilpailijamäärät myös kasvoivat melkoisesti, kun vuonna 1992 kilpailuihin osallistui 2 627 osallistujaa, oli sama luku vuonna 1993 jo 5 636 henkeä.⁵²⁵ Kilpailuiden määrä vain jatkoi kasvuaan vuonna 1994, jolloin niitä järjestettiin huimat 160.⁵²⁶ Vuonna 1994 Suomeen saatiin myös vihdoinkin yksilökilpailun MM-voittaja.⁵²⁷

Vaikka lajia oli Suomessa harrastettu vuonna 1994 vasta kahdeksan vuotta, siinä oli kehitytty jo huimasti. Agilitysta oli tullut nopeimmin kasvava koiraharrastuslaji.⁵²⁸ Monet harrastajat kaipasivatkin jo oman lajiliiton perustamista.⁵²⁹ Kennelliitossakin agilityasioista tuli vastaan jo niin paljon, että niitä setvimään oli

⁵²¹ Koiramme 9/1992, 26.

⁵²² Koiramme 9/1992, 27.

⁵²³ Koiramme 10/1992, 40.

⁵²⁴ Koiramme 10/1992, 40–41.

⁵²⁵ Koiramme 1–2/1994, 64.

⁵²⁶ Koiramme 11/1994, 50.

⁵²⁷ Koiramme 7–8/1994, 23.

⁵²⁸ Koiramme 11/1994, 50.

⁵²⁹ Koiramme 7–8/1994, 26.

nimetty päätoiminen henkilö.⁵³⁰ Agilitylla oli paljon positiivisia vaikutuksia, kuten käy ilmi marraskuun lehdestä 1994:

*”Agilityn vahvuuksiin listattiin mm. harrastajakunnan määrä ja innokkuus, lajin sosiaalinen ja innostava luonne sekä kehityskelpoisuus.”*⁵³¹

Suosiolla oli toki myös kääntöpuolensa, koska seurojen antama koulutus oli rajallista, mutta osallistujia ja uusia harrastajia oli valtavasti. Koulutuksen tason pelättiinkin laskevan. Myös keskinäinen seurojen ja Kennelliiton yhteistyö oli ongelmallista ja avoimuutta kaivattiin lisää.⁵³²

Agilityn kasvava suosio ei rajoittunut suinkaan vain Suomeen, vaan myös maailmalla agilityn suosio oli nousussa. Tämän voi huomata hyvin, kun katsotaan vuoden 1996 MM-kilpailuita. Vuonna 1992 EM-kilpailuiden maxien joukkuekilpailuihin oli osallistunut 14 joukkuetta. Vuoden 1997 MM-kilpailuissa maxien joukkueita oli jo 22, joista vain kolme joukkuetta oli Euroopan ulkopuolelta.⁵³³

Agilityn suhteen Koiramme-lehden artikkelit muuttuvat varsin nopeasti kattamaan lähinnä kilpailuista kertovia artikkeleita. Vuoden 1994 jälkeen on todella vähän muita kuin kilpailuista kertovia artikkeleita. Agilitysta on selkeästi tullut kilpailulaji ja ilmeisesti niin tunnettu, että sen esitleminen ei ole enää järkevä. Vuonna 1998 on Koiramme-lehdessä yksi artikkeli, jossa agilitya selitetään vihdoin taas myös lajia ymmärtämättömälle.⁵³⁴

Vuosi 2000 oli agilityn juhlaa Koiramme-lehdessä. Lähinnä sen takia, että vuonna 2000 Suomessa järjestettiin Agilityn maailmanmestaruuskilpailut.⁵³⁵ Toinen merkittävä tapahtuma oli ensimmäiset nuorten SM-kilpailut, jotka järjestettiin Kirkkonummella.⁵³⁶ Koiramme-lehdessä tulevat MM-kilpailut näkyivät pohdintoina esimerkiksi siitä, ketkä pääsevät Suomen joukkueeseen.⁵³⁷ MM-kilpailuiden oli alun perin tarkoitus olla Unkarissa, mutta kun Unkari luopui kisaisännyydes-

⁵³⁰ Koiramme 7–8/1994, 26.

⁵³¹ Koiramme 11/1994, 50.

⁵³² Koiramme 11/1994, 51.

⁵³³ Koiramme 11/1997, 50.

⁵³⁴ Koiramme 6/1998, 60–64.

⁵³⁵ Koiramme 10/2000, 11.

⁵³⁶ Koiramme 6/2000, 35.

⁵³⁷ Koiramme 6/2000, 66–70.

tä, kilpailut tulivat Suomeen.⁵³⁸ Kilpailut eivät suinkaan olleet mikään pieni tilaisuus vaan kilpailijoita tuli 28 maasta 217 koiran kera.⁵³⁹ Uutta oli, että tällä kertaa agility näkyi myös televisiossa, vaikkakin vain koosteena kilpailuiden jälkeen.⁵⁴⁰ Suomi pärjasi kilpailuissa todella mallikkaasti. Minien yksilökilpailusta saimme hopeaa ja Minien joukkuekilpailusta upeasti kultaa.⁵⁴¹ Kilpailut eivät keränneet vain osallistujia, vaan myös katsojia oli varsin paljon, kahtena päivänä yhteensä noin 12 000.⁵⁴² Agilityn suosio perustui pitkälti lajin hauskuuteen. Vaikka siitä nopeasti tulikin kilpailulaji ja Koiramme-lehden artikkelitkin pohjasivat kilpailuihin, sen pääajatuksena oli kuitenkin hauskuus ja yleisöystävällisyys, kuten oli ollut jo kun agility ensi kerran kehiteltiin vuonna 1978. Näin voi päätellä myöskin lajin kehittelijän Peter Meanwellin kommentista:

*”Nimenomaan hauskanpito on lajissa tärkeintä – niin koirille kuin omistajillekin. Se oli mielipiteeni alussa, ja se on mielipiteeni yhä.”*⁵⁴³

Vaikka agilityn huima suosio nostikin sen nopeasti harrastuskartalle, eivät muut harrastukset tietenkään mihinkään kadonneet. Myös TOKO:ssa järjestettiin SM-kilpailuita ja pohjoismaiden välisiä maaotteluita, joista Koiramme-lehdessä aina oli artikkeli.⁵⁴⁴ TOKO:ssa Suomi ei pärjännyt aivan yhtä hyvin kuin agilityssa vaan Ruotsin ja Norjan koirakot olivat selkeästi parempia.⁵⁴⁵ Kuitenkin Suomessa kilpailuihin oli kyllä tunkua, kuten voi päätellä vuoden 1996 SM-kilpailuista, joissa oli mukana 170 kilpailuparia 36 joukkueesta.⁵⁴⁶ Agilityyn verrattuna TOKO oli myös vähemmän kansainvälinen. Kilpailuja oli lähinnä pohjoismaissa. Koiramme-lehdessä todetaankin vuonna 1998, että vasta viimeisen kolmen vuoden sisällä TOKO on konkretisoitunut keskieuropalaisille.⁵⁴⁷ Agilityyn verrattuna sen leviäminenkin siis oli kestänyt varsin kauan. Kuitenkin artikkelit

⁵³⁸ Koiramme 9/2000, 24.

⁵³⁹ Koiramme 9/2000, 24.

⁵⁴⁰ Koiramme 9/2000, 25.

⁵⁴¹ Koiramme 10/2000, 17.

⁵⁴² Koiramme 10/2000, 22.

⁵⁴³ Holden, Gilbert 2005, 7.

⁵⁴⁴ Esim. Koiramme 1–2/1995, 42–43.

⁵⁴⁵ Koiramme 3/1995, 26.

⁵⁴⁶ Koiramme 9/1996, 63.

⁵⁴⁷ Koiramme 6/1998, 29.

myös TOKO:ssa, kuten agilityssakin, painottuivat paljolti kilpailutuloksista kertomisiin. Vuonna 2000 ilmestyi kuitenkin TOKO:tta esittelevä artikkeli.⁵⁴⁸

Yleisestikin harrastamisen kentästä mitään ei suinkaan lähtenyt pois vaan päinvastoin 1990-luvun lopussa yhä lisää uusia harrastuksia alkoi ilmestyä. Vuonna 1999 Koiramme-lehdessä esiteltiin flyball, joka oli kehitelty jo 1970-luvulla Kaliforniassa.⁵⁴⁹ Flyballissa kilpaillaan joukkueena, jonka kaikki koirat suorittavat neljän esteen suoran, minkä päässä on pallokone, jota koiran pitää läpätä, jotta pallo lentää. Koiran on otettava pallosta koppi ja juostava estesuora takaisin omistajan luokse, jolloin joukkueen seuraava koira lähtee radalle. Kaikkien koirien on tehtävä puhdas suoritus ennen kuin aika lopetetaan ja näin joukkueelle saadaan sen yhteisaika.⁵⁵⁰ Vuonna 2000 lehdessä esiteltiin toinen uusi laji; tokoagi.⁵⁵¹ Nimensä mukaisesti laji oli sekoitus tottelevaisuutta ja agilityä ja sen tarkoituksena oli opettaa koiralle ja sen omistajalle miellyttävää yhdessä puuhailua.⁵⁵² Harrastuskentän laajeneminen oli siis taas alkanut.

5. Loppuluku

Käsittelmäni ajanjakso on ajallisesti melko pitkä, mutta työn tutkimuskysymyksien kannalta järkevä. Koiraharrastus on muuttunut varsin paljon vuodesta 1962 vuoteen 2000. Koiraharrastus on monipuolistunut valtavasti. 1960-luvulla koiraharrastus kattoi käytännössä metsästyksen ja näyttelyt. Vain harvat harrastivat jotain muuta, kuten vinttikoirien juoksukilpailuita. Harrastusmahdollisuuksien vähäisyys oli toisaalta myös oletettavaa, koska vasta 1960-luvun aikana koirat pikkuhiljaa muuttivat kaupunkeihin ja yhä useampaan kotiin. Maalla asuvan koiran kanssa ei juurikaan kaivattu harrasteita, koska joko harrastuksena oli metsästys, jota tehtiin kotimaisemissa, tai koira toimitti lähinnä vahtikoiran virkaa.

Kun koirat 1960-luvulla alkoivat vallata myös kaupunkeja, alkoi olla järkevää järjestää säännöllisiä koulutustapahtumia. Kaupunkikoirien käytöstavat olivat tarkan katseen alla ja varsinkin koirien häiritsevä käyttäytyminen aiheutti yhä

⁵⁴⁸ Koiramme 11/2000, 4–8.

⁵⁴⁹ Koiramme 9/1999, 24.

⁵⁵⁰ Koiramme 9/1999, 27.

⁵⁵¹ Koiramme 3/2000, 76–79.

⁵⁵² Koiramme 3/2000, 79.

useammalle koiran omistajalle paineita sen kouluttamiseen. Maalla koiran huonot käytöstavat oli ollut suhteellisen helppo piilottaa naapureilta, kun kaikki asuivat omakotitaloissa. Vasta kerros- ja rivitalot toivat esimerkiksi haukkuongelman myös naapureiden tietoon. Kaupunkikoirien tulo toi mukanaan myös koirakeskittymiä, joista esimerkiksi maksullisiin koulutuksiin riitti tulijoita, jolloin niiden järjestäminen oli järkevää.

Varsinaisesti uusia harrastuksia ei 1960-luvun lopulla tulleen tottelevaisuuskoulutuksen jälkeen tullutkaan ennen kuin vasta 1980-luvun lopulla, kun agility ilmestyi koiraharrastuksen kartalle. Koiraharrastus kuitenkin eli ja muuttui 1970–1980-luvulla. Esimerkiksi metsästysharrastuksessa yhä uusia ongelmia nousi esiin ja se alkoi menettää asemiaan koiraharrastuksen kentällä, ainakin jos lasjetaan Koiramme-lehden artikkelien määrän mukaan. Matkustamisesta tuli mahdollista yhä useammalle ja se näkyi myös koirien elämässä sekä osittain myös harrastuksissa. Koiran kanssa matkustaminen varsinkin laivalla oli varsin helppoa, joten esimerkiksi näyttelyihin meno Ruotsiin oli varmasti melko mukavaa. Matkustamisen lisääntymisen myötä tulleet koirahoitolat tarjosivat myös matkustaville ihmisille mahdollisuuden koiranpitoon ja näin ollen koiran kanssa harrastamiseen. Jonkinlainen koiraharrastuksien vakiintuminen oli myös nähtävissä. TOKO:sta tuli tunnustettu laji, jolle alettiin järjestää SM-kilpailuita sekä myös maaotteluita muiden Pohjoismaiden kesken.

Agilityn tulo oli seuraava mullistus koiraharrastuksessa. Sen tuleminen rikkoi ehkä jo tutuksi käyneen koiraharrastuskaavan, johon kuuluivat metsästys, näyttelyt sekä TOKO. Agility vastasi osaltaan ehkä uusiin koiranomistajien tarpeisiin. Se oli lajina varsin vauhdikas ja hauska. Laman aikaisessa Suomessa voisi olettaa etenkin hauskuuden olleen melkoinen vetonaula, kun muuten elämä saattoi olla kovinkin synkkää. Agilityn suosion huimaa nousua voi olettaa edesauttaneen myös se, että laman myötä koiramäärät nousivat rajusti. Koska koiraharrastajia oli yhä enemmän, uudelle lajille riitti kiinnostuneita harrastajia.

Yhteiskunnallisesti tutkimukseni aikaväliin sijoittuu kaksi lamaa, joiden vaikutukset koiraharrastukselle olivat varsin erilaiset. 1970-luvulla öljykriisin aiheuttama lama pudotti koirien rekisteröintimääriä jonkin verran ja myös mahdollisesti hi-

dasti uusien harrasteiden tuloa Suomeen. Koirasta ei vielä nähty olevan suurtaakaan hyötyä työttömälle, vaan koira saatettiin nähdä jopa turhana rahareikänä. Koirien hyötyjä ihmiselle ei vielä ollut juurikaan tutkittu, eikä koira ehkä vielä nähty luonnollisena osana kaupunkikuvaa, mikä saattoi estää osittain myös ajatuksen koirasta työttömän kumppanina. Vielä 1970-luvun lopulla koira ei nähty niinkään toverina tai perheen jäsenenä, vaan enemmänkin mahdollisesti harrastusvälineenä, metsästyksen apuna tai siitoseläimenä. Vasta 1990-luvulla koirasta muodostui pikkuhiljaa ”hän”. 1990-luvulla koiran tuomista terveydellisistä eduista oli jo paljon enemmän tietoa ja koiran näkeminen kaupungissa oli arkipäivää.

1990-luvun laman aikaan koiramäärät lisääntyivätkin rajusti ja osittain varmasti-kin siitä syystä, että koiran tiedettiin auttavan selviämään esimerkiksi yksinäisyydestä. Myös ajatus koirasta kaupungissa oli varmasti tutumpi 1990-luvulla työttömille kuin se oli ollut 1970-luvulla työttömäksi jääneille. Koiran ottaminen kaupunkiin oli yleistynyt ja helpottunut paljon. Liikkuvuuden lisääntyminen oli myös omiaan helpottamaan koiran ottamista kaupunkiin. Yhä useammalla yksityishenkilöllä alkoi olla auto, jolloin liikkuminen koiran kanssa oli aiempaa helpompaa. Vaikka koira elikin kaupungissa, omalla autolla oli mahdollisuus viedä koria juoksemaan metsään tai näyttelyyn kauemmaksikin.

Suhtautuminen koiraan muuttui myös melkoisesti. Tutkimukseni ajanjakson aikana koirasta tuli yhä selkeämmin kumppani ja perheenjäsen eikä enää niinkään vahtikoira, metsästyskoira tai harrastusväline. Tämä suhtautuminen näkyy parhaiten siinä, miten koirien kouluttaminen on kehittynyt. Rankaisuun perustuvasta koulutustavasta on pikkuhiljaa siirrytty yhä positiivisempiin ja pehmeämpiin metodeihin. Vielä 1960-luvulla tyypillisen pakottamisen sijasta 1990-luvulla koira houkuteltiin tekemään asioita ja sen kautta oivaltamaan, mitä siltä halutaan.

Ihmisten käsitykset eivät suinkaan muuttuneet vain koirien kohdalla vaan myös lasten. Lapsen lyömisen kriminalisointi tapahtui vuonna 1983 ja samoihin aikoihin 1980-luvulla myös koirien lyömiseen alettiin suhtautua yhä kriittisemmin. Koirien lyömisen kieltämistä ei toki saatu lakitasolle, mutta yleinen mielipide al-

koi kuitenkin kääntyä sitä vastaan. Myös myöhemmin 1990-luvulla koulutukseen yhä läheisemmin liitoksissa oleva motivoiminen näkyi niin lapsien kasvattamisessa kuin koirien kouluttamisessa. Myönteinen ja positiivinen olivat tärkeitä sanoja sekä lapsien kasvattamisessa että koirien kouluttamisessa.

Tutkimuksen tekeminen Koiramme-lehteä käyttäen oli koiraihmisenä todella mielenkiintoista ja mukaansatempaavaa. Oli suorastaan hämmästyttävää nähdä, miten hyvin yhteiskunnalliset muutokset Koiramme-lehdessä ja koiriin liittyvissä harrasteissa näkyivät. Varsinkin suuret muutokset, kuten 1960-luvun kaupungistuminen, 1980-luvun matkailun lisääntyminen sekä 1990-luvun lama, olivat Koiramme-lehdessä varsin selkeästi esillä. Koiraharrastus siis selkeästi elää osana yhteiskuntaa ja omaa aikaansa. Lisääntyneiden koiramäärien myötä 1990-luvulla koiraharrastuksen piiriin tuli yhä useampia ihmisiä, joka varmasti on pidemmällä aikavälillä vaikuttanut myös nykyiseen tilanteeseen, jossa koiraharrastusmahdollisuuksia on aivan valtavasti. Jo vuosina 1999 ja 2000 oli nähtävissä taas uusien harrastusten tuloa koiraharrastuksen kartalle. Nämä uudet harrastusmahdollisuudet ovat vain lisääntyneet 2000-luvulla, kun talouden nousun myötä ehkä yhä useammalla on ollut varaa osallistua maksullisiin koulutuksiin.

Hyvin mielenkiintoista on ollut myös seurata eri koiraharrasteiden kehittymistä vuosien varrella. Varsinkin näyttelyistä on tullut yhä suurempien massojen harrastus ja ne ovatkin varsin suuri taloudellinenkin tekijä koiramaailmassa. Näyttelyiden suosio perustuu osaltaan varmasti siihen, että niihin on jokaisen puhdasrotuisen koiran omistajan helppo mennä. Toisaalta taas metsästyksen suosio ainakin Koiramme-lehden artikkelien mukaan on lähinnä pienentynyt. Osittain tähän on varmasti vaikuttanut metsästyksen saama negatiivinen julkisuus, joka mahdollisesti vähensi Koiramme-lehden tekijöiden halua tehdä artikkeleita metsästyksestä. Toisaalta juuri metsästäjät, jotka Kennelliiton aikoinaan perustivat, olivat ehkä Kennelliitossa hieman unohtuneet vuosikymmenten saatossa, koska vuonna 2000 katsottiin, että juuri metsästäjiä pitäisi houkutella lisää Kennelliiton jäseniksi.⁵⁵³

⁵⁵³ Koiramme 1–2/1999, 7.

Lähinnä koulutuksellista tarvetta varten alun perin kehitetty laji TOKO sai mielestäni melko vähän palstatilaa kehityksensä aikana verrattuna vaikkapa agilityyn. TOKO:n kehittyminen kesti varsin kauan ja esimerkiksi opaskirjan saaminen alalle kesti todella kauan. Agilityn suuri suosio ja suurehko palstatila johtuu osittain juuri siitä, että samaan aikaan myös koiraharrastajien määrä lisääntyi vauhdikkaasti. Kuitenkin molemmat lunastavat tutkittuna ajanjaksona paikkansa koiraharrastuksen suurina lajeina.

Vielä tutkimani aikana ainakaan Koiramme-lehdessä ei avoimesti artikkeleissa koiranäyttelyitä kritisoitu vaan niistä annetaan melko positiivinen kuva. Nykyään koiranäyttelyitä kuitenkin myös kritisoidaan paljon niiden kaupallisuuden ja tiettyjen piirteiden ihannoinnin takia. Kriitikissä kierretään kehää koirien terveyden takia, ajatellen, että joko syypäitä ovat tuomarit, jotka arvostelevat koiria ja pitävät äärimmäisiä piirteitä, kuten lyhyttä kuono hyvänä, tai kasvattajat, jotka liikaa arvostavat tuomarien mielipiteitä ja näin ollen käyttävät jalostukseen sairalloisen lyhytkuonoisia koiria. Olisikin mielenkiintoista tutkia, näkyykö tämä kritiikki jo tutkimani ajanjaksona esimerkiksi yleisönosastokirjoittelussa, jonka jätin tutkimukseni ulkopuolelle. Jos tällaista kirjoittelua sieltä löytyisi, olisikin mielenkiintoista verrata, miten yleisön näkemys näyttelyistä ehkä eroaa Koiramme-lehden virallisesta näkökulmasta, jossa näyttelyt nähtiin hienona osana koiraharrastusta.

Koiraharrastuslajien kehittyminen ei tietenkään loppunut vuoteen 2000, vaan uusia harrastuksia alkoi tulla jo tutkimukseni viimeisinä vuosina. Flyballa ja tokoagi ovat hyviä esimerkkejä uusista hauskoista lajeista, joita koiraihmisille tarjotaan. Jo vakiintuneetkin koiraharrastukset toki jatkoivat kehittymistään ja esimerkiksi vuonna 2006 perustettiin Suomen Agilityliitto, johon vuonna 2007 kuului jo 80 jäsenyhdistystä ympäri Suomen.⁵⁵⁴ Yksi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisikin tutkia koiraharrastuksen suurta mullistusta 2000-luvulla, jolloin koirille alettiin yhä suuremmassa määrin tarjota myös esimerkiksi hierontaa, kylpyläpalveluita, kiropraktikointia sekä päivähoitoa.

⁵⁵⁴ Jalakas 2007, 161

Lähdeluettelo:

Alkuperäislähteet:

Aikakauslehdet

Koiramme, Suomen kennelliitto, Helsinki 1962-2000.

Aikalaiskirjallisuus

Becker, Erik: Kuinka kasvatan ja hoidan koirani. Arvi A. Karisto Osakeyhtiö, Hämeenlinna 1951.

Bengtson, Bo: Hundar och hundsport världen runt. ICA Förlaget AB, Västerås. 1994.

Edney, Andrew, Mugford, Robert: Koiran hoito ja kasvatus. Gummerus kustannus Oy, Helsinki, 1989.

Edström, Einar: Koira ja sen isäntä. Werner söderström Osakeyhtiö, Porvoo, 1957.

Egtvedt, Morten, Køste, Cecilie: Naksutinkoulutusta koirallesi. Paino Oy Nord Print Ab, 2006.

Eklund, Barbro: Koiranäyttelyopas. WSOY, Porvoo 1978.

Ekstam, Bo: Koiranomistajan opas. Weilin+Göös, Savonlinnan kirjapaino 1979.

Furman, Ben: Myönteisen kasvatuksen kirja. Lyhytterapiainstituutti Oy, Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu 1993.

Hallgren, Anders: Kotikoiran kasvatus, Tammi, Helsinki 1985.

Hallgren, Anders: Kotikoiran kasvatus. Tammi, Hämeenlinna 1996.

Jalakas, Inger: Agility lähdöstä maaliin. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä. 2007

Klever, Ulrich: Suuri koirakirja. Tammi, Helsinki 1965.

Kokko, Ulla & Cajander, Veli-Risto & Nummisalo, Rilla: Oma koira. Tammi, Hämeenlinna 2000.

Korpela, Anni: Tokoa koko elämä. Gummerus kirjapaino Oy. Saarijärvi 2000.

Tahkokallio, Keijo: Myönteinen ajattelu lasten kasvatuksessa, miten sanotaan Ei myönteisellä tavalla. WSOY, Juva 1998.

Tuominen, Erkki: Pikinokka pystykorva. Karisto Oy. Hämeenlinna 1994.

Vuorinen, Rainer: Koiranäyttelykirja. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä. 1999

Tutkimuskirjallisuus:

Julkaisematon tutkimuskirjallisuus:

Heikkinen, Marita & Paavoseppä, Pia: Lemmikkieläimen merkitys ihmiselle. Ihminen-lemmikkieläin –suhteen tarkastelua tarveteoreettisesta näkökulmasta. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma Oulun yliopisto, käyttäytymistieteiden laitos, 1996.

Partanen, Jouni: Suomen metsästäjäliiton rooli vuoden 1962 metsästyslain valmistelussa. Suomen historian pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä 2011.

Toikka, Hanna: Koni, karvakorva, ystävä: hevonen suomalaisten sotamuis-toissa 1939-1944. Suomen historian pro-gradu –tutkielma. Turun yliopisto, Turku 2010.

Julkaistu tutkimuskirjallisuus:

Aaltola, Elisa: Eläinten moraalinen arvo. Vastapaino, Tampere. 2004.

Aaltola, Valli: Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 2001.

Albert, Alexa & Bulcroft Kris: Pets and urban life. Anthrozoos 1; 1, 9-25. 1987.

Antikainen, Ari: Kasvatus, elämänkulku ja yhteiskunta. WSOY, Porvoo 1998.

Clutton-Brock, Juliet: Koirat. WSOY, Helsinki, 1993.

DeMello, Margo: The Present and Future of Animal Domestication. Teoksessa A Cultural History of Animals in the Modern Age. Edit. Malamud, Randy. Berg Publishers. 2007.

Holden, Patrick & Gilbert, John: Agility askel askeleelta. Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy. 2005.

Ilvesviita, Pirjo: Paaluraudoista kotkansuojeluun. Suomalainen metsästyspolitiikka 1865-1993. Sosiologian väitöskirja. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. 2005.

Jakobson, Leo: Suomen kaupungistuminen, vertailu kansainväliseen kehitykseen ja kehityspoliittiset mahdollisuudet. Kaupunkientalon painatuskeskus. 1992.

Järvinen, Antero: Ihmiset ja eläimet. Humanistin eläinkirja. WSOY, Helsinki. 2000.

Kaartinen Erja, Kangaslampi, Leenaliisa, Nordström Maarit: Kehätoimitsijan käsikirja & laaja koirasanasto. Kirjapaino Markprint Oy, Lahti. 2010.

Kainulainen, Pauliina & Sepänmaa, Yrjö (toim.): Ihmisten eläinkirja, muuttuva eläinkulttuuri. Palmenia Helsinki University Press, Helsinki 2009.

Kalof, Linda & Resl, Brigitte (toim.): A Cultural History of Animals. Volumes 1-6. Berg Publishers. 2007.

Kalof, Linda: Looking at Animals in Human History. Lontoo, Reaktion books, 2007.

Kauppinen, Jukka: Uskollisin kaikista. Hämmästyttävä koira. Maahenki Oy, Helsingin 2011.

Karisto, Antti & Takala, Pentti & Haapola, Ilkka: Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipoliittikan muutos Suomessa. 5. painos. WSOY. Helsinki 1997.

Kete, Kathleen: The Beast in the Boudoir: Pet-keeping in Nineteenth Century Paris. Berkeley: University of California Press. 1994.

Lappalainen, Markku: Turun Eläinsuojeluyhdistys - eläinten asialla. Turun Eläinsuojeluyhdistys. Turku, 2003.

Lindgren, Klaus: Lapsikronikka. Mannerheimin lastensuojeluliitto, Oy Editab, 2000.

Meinander, Henrik: Suomen historia. Linjat, rakenteet, käännekohdat. WSOY, Porvoo 2007.

Meinander, Henrik: Tasavallan tiellä. Oy Nord print ab. Helsinki, 1999.

Mäkelä-Alitalo, Anneli: Pennusta pitäen. Suomalaisen kennelhistorian ensimmäiset sukupolvet. Suomen historiallinen seura, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1998.

Nieminen, Hannu: Sata vuotta eläinten puolesta kertomus Suomen Eläinsuojeluyhdistyksen toiminnasta 1901-2001. Suomen eläinsuojeluyhdistys ry. Helsinki, 2001.

Niklander, Kristina & Oksanen, Anna-Maija & Talari, Matti (toim): Onko koira kotona? Tietoja helsinkiläisille koiranomistajille. Helsingin kaupunki 1981.

Palukka, Petra & Lankinen, Jorma & Mikkola, Marko & Korhonen Anni: Koiraharrastuksen ABC. Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy. Helsinki 2005.

Ratamäki, Outi: Luonto, kulttuuri ja yhteiskunta osana ihmisen ja eläimen suhdetta. Teoksessa Ihmisten eläinkirja, muuttuva eläinkulttuuri. Toim. Kainulainen, Pauliina & Sepänmaa, Yrjö. Palmenia Helsinki University Press, Helsinki 2009.

Saukkonen, Sanna: Ympäristöhistorian monet kasvot. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisuja. Turku, 2002.

Selänniemi, Tom (toim.): Elämyksiä elämääsi. 40 vuotta Aurinkomatkoja. Keuruu: Otava 2003

Serpell, James: In the Company of Animals: a Study of Human-animal Relationships. Oxford, Blackwell 1986.

Tommila, Päiviö: Suomen aikakauslehdistön kehityslinjat. Aikakauslehti 200. Sanan voimalla 1782-1982. Toim. Kirsi Lyytikäinen, Markku Rautonen ja Raimo Toivonen. Helsingin 1981 ?

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki, 2009.

Viitala, Jussi: Inhimillinen eläin, eläimellinen ihminen. Sosiaalisen käyttäytymisen avaimet. Atena Kustannus Oy. Helsinki, 2003. ?

Vilkkä, Leena: Eläinten oikeudet. Teoksessa Ihmisten eläinkirja, muuttuva eläinkulttuuri. Toim. Kainulainen, Pauliina & Sepänmaa, Yrjö. Palmenia Helsinki University Press, Helsinki 2009.

Virtanen, Reijo: Metsästys harrasteena.WSOY:n graafiset laitokset. Porvoo. 1994.

Muut lähteet: **Internet-lähteet**

Agilityliiton www-sivu
http://tango-109.srv.hosting.fi/wordpress/wp-content/uploads/2009/11/agilityliitto_kilpailusaanto_a4.pdf
[katsottu 26.3.2012]

Finlexin www-sivut
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1993/19930615>

metsätyslaki, luku 8, 51 §
[katsottu 7.4.2012]

Heinonen, Visa: Muutoksia suomalaisten vapaa-ajan vietossa. –kotisohvalla, yhteisössä ja matkailuelämyksissä. 2008.
<http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2008/11/kts2008heinonen.pdf>
[katsottu 6.3.2012]

Kansainvälisen jalostusliiton www-sivut
<http://www.fci.be/presentation.aspx>
[katsottu 22.3.2012]

Suomen kennelliiton www- sivut
<http://www.kennelliitto.fi/FI/toiminta/nayttelyt/etusivu.htm>
[katsottu 4.2.2012]

<http://www.kennelliitto.fi/FI/toiminta/kokeet/toko/Etusivu.htm>
[katsottu 7.3.2012]

<http://www.kennelliitto.fi/FI/toiminta/kokeet/agility/>
[katsottu 31.1.2012]

Ruotsin kennelliiton www-sivut
<http://www.skk.se/om-skk/det-har-ar-skk/svenska-kennelklubbens-historia/>
[katsottu 7.3.2012]

